

PER PETTERSON

LANET OLSUN ZAMAN NEHRİNE

roman

metis

Per Petterson

LANET OLSUN ZAMAN NEHRİNE

1952'de Oslo'da dünyaya geldi. Kütüphanecilik eğitimi alan Petterson, tüm zamanını yazarlığa vakfetmeden önce bir süre kitapçılık, çevirmenlik ve edebiyat eleştirmenliği yaptı. 1987'de öykülerden oluşan ilk eseri *Aske i munnen, sand i skoa* yayımlandı. Daha sonra yazdığı *Ekkoland* (1989), *Det er greit for meg* (1992), *Til Sibir* (1996), *I kjølvannet* (2000) adlı eserleriyle Norveç'in en iyi romancıları arasına girdi. *At Çalmaya Gidiyoruz* (2003; Metis, 2008) ile büyük bir çıkış yapan yazar hem Norveç Kitapçılar Ödülü'nü hem de Norveç Edebiyat Eleştirmenleri Ödülü'nü aldı. Eser İngilizceye çevrildikten sonra dünya çapında ün kazandı. 2004'te *Månen over Porten* adlı bir deneme kitabı yayımlayan Petterson'un son romanı *Lanet Olsun Zaman Nehrine*, Kuzey Ülkeleri Konseyi'nin edebiyat ödülüne layık görüldü.

Metis Yayınları
İpek Sokak 5, 34433 Beyoğlu, İstanbul
Tel: 212 2454696 Faks: 212 2454519
e-posta: info@metiskitap.com
www.metiskitap.com
Yayınevi Sertifika No: 10726

Metis Edebiyat

LANET OLSUN
ZAMAN NEHRİNE
Per Petterson

Orijinal Norveççe Basımı:
Jeg forbanner tidens elv
Forlaget Oktober A/S, Oslo

İngilizce Basımı:
I Curse the River of Time
Harvill Secker, 2009

© Forlaget Oktober A/S, 2008
Türkçe Yayım Hakları © Metis Yayınları, 2010
Çeviri Eser © Aslı Biçen, 2011

İlk Basım: Şubat 2012

Metis Edebiyat Yayın Yönetmeni:
Müge Gürsoy Sökmen

Yayına Hazırlayan: Özde Duygu Gürkan
Kapak Tasarımı: Emine Bora

Dizgi ve Baskı Öncesi Hazırlık:
Metis Yayıncılık Ltd.

Baskı ve Cilt:
Yaylacık Matbaacılık Ltd.
Fatih Sanayi Sitesi No: 12/197-203
Topkapı, İstanbul Tel: 212 5678003
Matbaa Sertifika No: 11931

ISBN-13: 978-975-342-853-8

PER PETTERSON

LANET OLSUN ZAMAN NEHRİNE

Çeviren:
ASLI BİÇEN

metis

Steen'e

I

1

ŞİMDİ ANLATACAKLARIM birkaç sene önce oldu. Annem bir süredir kendini pek iyi hissetmiyordu. Onun için endişe edenlerin, özellikle de erkek kardeşlerimle babamın dırdırını kesmek için nihayet ailemizin sittin senedir gittiği doktora muayeneye gitti. Doktor o sırada iyice yaşını başını almıştı herhalde çünkü çocukluğumda ondan başka birine gittiğimi hiç hatırlamıyorum ya da onu genç gördüğümü. Artık uzak denebilecek bir yerde oturduğum halde ben de aynı doktora giderdim.

Bu ihtiyar aile doktoru, kısa bir muayenenin ardından annemi acilen birtakım tetkikler yaptırması için Aker Hastanesi'ne sevk etti. Oslo'nun doğusunda, yani benim sevdiğim tabirle *bizim* tarafta, Sinsenkyrsset'te bulunan büyük hastanenin beyaza boyalı odalarında, elma yeşiline boyalı odalarında pek çok can yakıcı testten geçirildikten sonra, eve gitmesi ve iki hafta sonra çıkacak neticeleri beklemesi söylendi ona. Neticeler iki değil, üç hafta sonra nihayet geldiğinde anlaşıldı ki annemde mide kanseri varmış. İlk tepkisi şöyle oldu: Şu işe bak, senelerce, hele çocuklar küçükken her gece akciğer kanserine yakalanacağım diye uykularım kaçardı, ola ola mide kanseri oldum. Zaman kaybı!

Annem böyleydi işte. Sigara içerdi, tıpkı yetişkin oldum olalı benim de içtiğim gibi. Gece yarısı yatakta kaskatı yatmanın, kuru, yanan gözlerle karanlığa bakmanın, hayatın tadını ağzında kül gibi duymanın nasıl bir şey olduğunu iyi bilirim, ama ben çocuklarımı babasız bırakmaktan ziyade kendi hayatımdan endişe duymuşumdur hep.

Bir müddet elinde zarfla mutfak masasında oturup pencereden

senelerdir baktığı aynı çimenliğe, aynı beyaz boyalı çite, aynı çamaşır iplerine, birbirinin tıpkısı gri evlere baktı ve burayı hiç mi hiç sevmediğini fark etti. Bu ülkenin kayasını taşını, çam ormanlarını, yaylalarını, dağlarını hiç sevmiyordu. Dağları göremiyordu ama her tarafta olduklarını ve günbegün Norveç'te yaşayan herkesin üzerinde izlerini bıraktıklarını biliyordu.

Ayağa kalkıp hole çıktı ve kısa bir telefon konuşması yaptıktan sonra ahizeyi yerine koyarak babamı beklemek üzere mutfak masasına geri döndü. Babam birkaç sene önce emekli olmuştu ama ondan on dört yaş küçük olan annem hâlâ çalışıyordu; o gün tatil günüydü. Ya da bir günlük izin almıştı.

Babamın anneme nadiren anlattığı, sonuçları da pek görülmeyen işleri olurdu sürekli ama aralarındaki eski çatışmalar çoktan beridir çözüme kavuşmuştu. Ateşkes imzalamışlardı. Annemin hayatını yönetmeye kalkışmadığı müddetçe, kendi hayatını huzur içinde, bildiği gibi yaşayabiliyordu. Hatta annem onu savunmaya ve korumaya bile başlamıştı. Babamı bir parça eleştirecek olsam ya da kadın özgürleşmesini desteklemek adına gafil bir teşebbüsle babama karşı onun tarafını tutsam hemen kendi işime bakmamı söylerdi bana. Tabii şimdi eleştirmek kolay, derdi, bunların hepsi sana altın tepside sunuldu. Çok bilmiş.

Sanki benim hayatım da çok güllük gülistanlıktı. Bodoslamadan boşanmaya doğru gidiyordum. İlk boşanmamdı; dünyanın sonu geldi sanıyordum. Öyle günler oluyordu ki mutfaktan banyoya giderken en az bir kere yere diz çöküyor sonra toparlanıp yoluma devam ediyordum.

Babam pek acil projesi her neyse onun peşinden Vålerenga'ya gitmişti kuşkusuz, hem onun doğum yeriydi Vålerenga hem de savaştan yedi yıl sonra benim doğduğum yerdi ve kendilerine *ihtiyar delikanlılar* diyen, onun yaşlarında, onun mazisini paylaşan arkadaşlarıyla buluşmaya giderdi oraya. Eve döndüğünde annem hâlâ mutfak masasında oturuyordu. Elinde sigara vardı, Salem ya da belki Cooly; akciğer kanserinden korkanlar mentollü sigara içer.

Babam kapıda öylece kalakalmıştı, elinde iyice eskimiş bir çanta, benim altıncı ve yedinci sınıfa giderken kullandığım, o zamanlar herkesin kullandığı çantalara benzeyen bir çanta, hatta belki ta kendisi. Yani yirmi beş yaşını devirmiş bir çanta.

"Ben bugün yola çıkıyorum," dedi annem.

"Nereye?" dedi babam.

"Eve."

"Eve," dedi babam. "Hemen bugün mü? Önce bir konuşsak daha iyi olmaz mı? Benim de bu konuda biraz düşünmeme izin yok mu?"

"Konuşacak bir şey yok," dedi annem. "Biletimi ayırttım. Aker Hastanesi'nden demin mektup geldi. Kansermişim."

"Ne, kanser mi?"

"Evet. Mide kanseri. Bir süreliğine evime gitmem lazım."

Tamı tamına kırk yıldır Norveç'te, Oslo'da yaşadığı halde, ne zaman Danimarka'nın, o küçücük ülkenin kuzeyindeki kasabasından bahsetse *evim* derdi.

"İyi ama tek başına gitmeyi düşünmüyorsun herhalde?"

"Evet," dedi annem. "Tek başına gitmek istiyorum."

Bu şekilde konuştuğunda babamın incineceğini ve üzüleceğini bildiği için bu sözleri söylemek hiç hoşuna gitmedi, aksine birlikte bu kadar hayattan sonra babamın daha iyi muameleyi hak ettiğini düşünüyordu ama başka seçeneği yoktu. Tek başına gitmesi gerekiyordu.

"Herhalde fazla uzun kalmam," dedi. "Bir-iki gün durup geri dönerim. Hastaneye yatmam gerekecek. Belki ameliyat olabilirim. Umarım. Öyle ya da böyle bu akşamki gemiye biniyorum."

Saatine baktı.

"Üç saat kalmış. Yukarı çıkıp bavulumu hazırlasam iyi olacak."

Zemin katında mutfak ve oturma odası, üst katta üç küçük yatak odası ve bir banyo olan, balkonlu bir evde oturuyorlardı. Ben de o evde büyümüştüm. Duvar kâğıtlarındaki her yırtığı, zemin tahtalarındaki her çatlağı, bodrumdaki her korkunç noktayı bilirdim. Ucuz evlerdendi. Duvara hızlı bir tekme atacak olsan bacağın

komşunun oturma odasına geçerdi.

Annem masadaki kültablasında sigarasını söndürüp ayağa kalktı. Babam hâlâ yerinden kıpırdamamıştı, bir elinde çanta, öteki eli tereddütle anneme doğru uzanmış. Babam boks ringi hariç fiziksel temas konusunda pek cevval sayılmazdı, dürüst olmak gerekirse annemin de en kuvvetli noktası değildi bu; babamı özenle, neredeyse sevecenlikle kenara itti yanından geçebilmek için. Babam çekildi ama gönülsüzce, kelimelere dökmeden anneme elle tutulur bir şey, bir işaret vermek istediğini gösteren bir yavaşlık ve kararlılıkla. Ama bunun için çok geç, diye geçirdi annem içinden, çok geç, dedi ama babam onu duymadı. Yine de babamın ona sarılmasına izin verdi; kırk yılın ve biri ölmüş olsa da dört erkek evladın ardından aralarında, birlikte aynı evde yaşamaya, birbirlerini beklemeye ve önemli bir şey olduğunda çekip gitmemeye yetecek şeyler olduğunu gösterecek kadar.

Annemin bindiği, güneye gittiğimizde hepimizin bindiği geminin adı *Holger Danske*'ydi. Araştırdım da gemi sonraları, önce Stockholm'de ardından Malmö'de göçmenler için barınak olarak kullanılmış, şimdiyse Asya'da, Hindistan ya da Bangladeş'te bir kumsalda parçalanıyormuş ama benim bahsettiğim günlerde hâlâ Oslo'yla Jutland'ın kuzeyindeki bu kasaba, annemin büyüdüğü kasaba arasında gidip geliyordu.

Annem o gemiyi severdi ve kötü şöhretini haksız bulurdu; halk arasında bilinen adıyla *Dikkat Batarske* şu anda aynı güzergâhta çalışan, insanların içip içip kendini kaybettiği yüzer kumarhanelerden çok daha iyi bir gemiydi, hem hava kötü olduğunda biraz yalpa vursa da dalgalara asla teslim olmazdı. Benim de *Holger Danske*'ye bindiğimde kustuğum olmuştu ama hiç üzerinde durmamıştım.

Annem mürettebatı da severdi. Zaman içinde çoğuyla muhabbeti ilerletmişti. Küçük bir gemiydi ve annemi iskeleden çıkarken gördüklerinde hemen tanır içlerinden biriymiş gibi karşılarlardı.

Belki bu sefer halinde tavrında kasvetli bir şeyler fark etmişlerdi, yürüyüşünde, etrafa bakışında; kafası başka yerde olduğunda

ortada gülünecek bir şey olmadığı halde etrafa dudaklarında bir tebessümle bakardı genelde, o sırada da etrafındakilerin tahmin edebileceği bir yerde değildi kafası kuşkusuz. Öyle baktığında çok güzel göründüğünü düşünürdüm. Teni sanki yumuşar, gözleri tuhaf, berrak bir ışıltıyla parlardı. Küçük bir çocukken, benim odada olduğumun farkında olmadığında ya da unuttuğunda onu dikkatle izlerdim, bana kendimi yalnız ve terk edilmiş hissettirirdi bu hali. Aynı zamanda heyecan vericiydi de çünkü televizyonda gösterilen filmlerdeki kadınlara benzerdi, mesela *Kraliçe Christina*'daki Greta Garbo'ya, hani filmin sonlarına doğru geminin güvertesinde bambaşka ruhani bir yerlere giderken düşüncelere daldığı sahnedeki gibi, ama nasıl olmuşsa bizim mutfağımıza girmiş, bir süreliğine kırmızı mutfak sandalyelerimizden birine oturmuş, parmakları arasında dumanı tüten bir sigara, önündeki henüz çözülmemiş, dokunulmamış bulmacaya bakmaktadır. Ya da *Casablanca*'daki Ingrid Bergman gibi, çünkü saçının şekli, yanağının kavsi ona benzerdi ama annem Humphrey Bogard'a asla "İkimizi de düşünmek zorundasın" demezdi. Hiç kimseye demezdi.

Bana miras kalan ve nereye gitsem kullandığım, sahte deriden, küçük kahverengi bavuluyla iskeleye çıkarken *Holger Danske*'nin mürettebatı, onları selamlayışında bir değişiklik fark ettilerse bile bu konuda bir yorumda bulunmamışlardı ve annem de buna minnettar kalmıştı.

Kamarasına girdiğinde bavulunu sandalyenin üzerine bıraktı, lavabonun üzerindeki raftan bir bardak alıp itinayla temizledikten sonra bavulunu açtı ve giysilerin altından yarılanmış bir şişe çıkardı. İçki içtiğinde tercih ettiği viskiydi bu, Upper Ten ve sanırım bizim bildiğimizden daha fazla içiyordu. Üzerimize vazife değildi ama kardeşlerim Upper Ten'in ucuz ve kötü bir içki olduğunu düşünürlerdi, hele gümrüksüz içkilerin bol bulunduğu bir ortamda esamesi okunmazdı. Kardeşlerim malt viskisini tercih ederlerdi, Danimarka'ya giden gemide satılan Glenfiddich ya da Chivas Regal gibi şeyleri, başka yerlerin ürünleriyle karıştırılmamış malt

viskisinin damağı nasıl okşadığı gibi saçmalıkları uzattıkça uzatırlardı ve annemi zevksiz bulup onunla dalga geçerdik. Annem bize soğuk soğuk bakıp:

"Evlat diye ne yetiştirmişim. Züppeler," derdi.

Sonra da eklerdi: "Günah işleyecekseniz biraz canınız yanmalı." Aslında ben de onunla aynı fikirdeydim ve dürüst olmak gerekirse şarap tekeline gidecek cesareti topladığımda Norveç'te üretilen Upper Ten'i alırdım, ne karıştırılmamış malttan yapılırdı ne de insanın damağından kayardı, aksine kendini ilk yuduma hazırlamadın mı insanın gırtlağını yakar, gözlerinden yaş getirirdi. Kötü viski olduğu düşünülmesin, sadece ucuzdu.

Annem şişenin kapağını ani bir hareketle açtı ve bardağın dörtte üçünü doldurup iki yudumda kafaya dikti. İçki ağzını ve gırtlağını öyle kötü yaktı ki uzun müddet öksürdü ve zaten ağrısı olduğu için biraz da ağladı. Sonra kaçak mal taşıyormuş, gümrük memurları da ellerinde levye ve kelepçelerle kapısına dayanmış gibi şişeyi kapatıp elbiselerinin altına koydu. Lavabonun üzerindeki aynaya bakarak gözyaşlarını kuruladı ve hafif tombul kadınların daima yaptıkları gibi kıyafetine çekidüzen verdikten sonra üst kata kafeteryaya çıktı. Her manada mütevazı bir kafeteryaydı bu, menüsü de tam onun sevdiği gibi üstesinden gelinebilen mütevazı bir menüydü, zaten *Holger Danske*'yi mükemmel bir gemi yapan özelliklerinden biri buydu.

Kitabını da kafeteryaya götürmüştü. Annem daima okurdu, çantasında daima bir kitap bulunurdu ve Günter Grass'ın yeni kitabı çıkmışsa yanında muhtemelen o olurdu, Almancası. Okuldan mezun olduktan sonra sırf artık mecburi olmadığı için Almanca okumayı bıraktığımda beni iyice kalaylamış, entelektüel açıdan tembel olduğumu söylemişti; ben de kendimi savunup tembel olmadığımı, bunun prensip meselesi olduğunu, Nazilerden nefret ettiğim için Almanca okumadığımı söylemiştim. Sinirleri tepesine çıkmıştı. Titreyen işaret parmağını burnuma uzatarak: sen Almanya'yı, Alman tarihini, orada olup bitenleri ne bilirsin? demişti bana. Bastıbacak seni. Bu lafı sık sık söylerdi bana: Bastıbacak der-

di, doğru pek öyle uzun boylu değildim ama kendisi de değildi. Kısa olsam da formum yerindeydi ve bence "bastıbacak" lakabı hem onun gibi kısa boylu olduğum, hem de babam gibi formda olduğum ve beni böyle sevdiği manasına geliyordu. En azından benim hüsnükuruntum böyleydi. Bu yüzden de beni kalaylayıp üzerine de bastıbacak dedi mi pek kafayı takmazdım. Hem bu konuşmayı yaptığımız sırada Almanya hakkında gerçekten pek bir şey bilmiyordum. Hakkı vardı.

Holger Danske'de birileriyle ahbaplık etmeye çalıştığını, birilerinin masasına oturup sohbet açtığını hiç zannetmem. Genelde insanların düşüncelerini ve hayallerini öğrenmek için onlarla sohbet etmeyi severdi, çünkü bu sohbetler sayesinde ya onların kendisiyle aynı maziyi paylaştığını ve kendisi gibi olduklarını anlar ya da farklı olduklarını görürdü ve bu farkı, bu değişik olasılıkları ilginç bulur, onları arar, onlardan çok şeyler öğrenirdi. Bu sefer iki kişilik bir masada tek başına oturup sessizce yemeğini yedi ve kahvesini içerken kitabına odaklandı; bardağı boşalınca da kitabı koltuğunun altına sokuşturup ayağa kalktı. Vücudu sandalyeden ayrıldığı anda aniden öyle müthiş bir bitkinlik hissetti ki hemen oracıkta düşüp kalacağını ve bir daha asla kalkamayacağını düşündü. Dünya da gemi gibi savrulmaktayken masanın kenarına tutundu. Kafeteryadan nasıl çıkacağını, resepsiyondan nasıl geçeceğini, merdivenleri nasıl ineceğini hiç bilmiyordu. Yine de başardı. Derin bir nefes aldı ve masaların arasından sessiz bir kararlılıkla yürüyüp merdivenleri inerek kamarasına gitti, yüzünde daha önce tarif ettiğim ifade vardı ve destek almak için sadece bir-iki kere duvara tutunarak kamarasını buldu, anahtarı ceketinin cebinden çıkardı ve kapıyı arkasından kilitledi. Yatağa oturur oturmaz bardağına bol bol Upper Ten koyup üç hızlı yudumda içti ve canı yandığında gözleri yaşardı.

2

ANNEM *Holger Danske*'nin iskelesinden inip, çocukluğunun geçtiği ve kırk yıldır Oslo'da ikamet ettiği halde halen evim dediği Kuzey Jutland kasabasının rıhtımına ayak bastığında, elinde küçük kahverengi valiziyle liman boyunda yürüdü ve Danimarka'daki bütün tersaneler kâğıttan kuleler gibi yıkılıp gittiği halde, o sıralarda yani seksenlerde hâlâ kapanmamış olan tersanenin yanından geçti. Belediyenin deniz kıyısından yüz elli metre geriye çektiği, kireç badanalı Amiral Tordenskjold barut kulesinin yanından geçti. Kulenin altını kazıp iyice eskimiş demiryolu traversleri döşemişler, koca bir vinç ve bin küsur litre sabunla koca binayı çekmişlerdi. Basbayağı olmuştu işte. Kim bilir kaç ton ağırlığında taş kule mükemmelen hazırlanmış yeni yerine çekilmişti santim santim, sırf kasabanın görülmeye değer üç-beş şeyinden birini feda etmeden tersaneye yeni bir kuru havuz kazandırmak için. Ama bu harekât yapılalı epey uzun zaman geçmişti ve annem sabun ve demiryolu traversi hikâyesinin doğru olduğuna tam emin değildi; kulağa biraz tuhaf geliyordu, hem bu işlem yapılırken kendisi de orada değildi. Norveç'teydi, kader tarafından kaçırılmış, rehin alınmıştı ama buradakiler başarmıştı işte. Kule kesinlikle yer değiştirmişti.

Güzelim Plantagen Parkı'na komşu olan, onunla ağaçlarını, kayınlarını, dişbudaklarını, akçaağaçlarını paylaşan Fladstrand Kilisesi mezarlığına üç yıl önce gömülmüştü babası (her zamanki gibi huysuz ve sabırsız), annesiyse yine aynı yere neredeyse seve seve gidip yatmıştı şaşkın, utangaç; erkek kardeşi zaten otuz beş senedir oradaydı, çok kısa bir hayatın ardından sersemlemiş, gönülsüzce yattığı bu yerde.

Aile mezar taşının üzerinden bir güvercin bakıyordu. Metalden yapıldığı için uçup gidemezdi ama yine de zaman zaman ortadan kaybolur, yerinde madeni bir çubuk kalırdı. O güvercini biri almış olmalıydı, evinde bir dolapta güvercinlerin, meleklerin, başka Hıristiyan bronz heykellerinin koleksiyonunu yapıyordu belki, uzun gecelerde perdelerini kapatıp heykelcikleri raflarından alıyor, pürüzsüz, soğuk bedenlerini okşuyordu. Güvercin her çalındığında annem yolun hemen yukarısındaki cenaze levazımatçısına yeni bir tane sipariş verir ve yerine takmalarını rica ederdi. Belki de onlar işlerini pek iyi beceremiyordu. Güvercin üç yılda üç kere kaybolmuştu.

Annem son zamanlarda mezarlık ziyaretinden dönüşte yürüyerek ya da bisikletle kasabanın merkezindeki bir eve, daha doğrusu apartmana gidemiyordu artık. Limana inen Lodsgade sokağındaki, tuvaleti dışarıda olan evin pencerelerini, birinci kattaki çiçek saksılarını işaret edip eskiden burada yaşadığını, burada şimdi olduğu kişiye dönüştüğünü söyleyemiyor, sonra da annesinin sütçü dükkânının yanında, zemin kattaki küçük odanın penceresine işaret edip kardeşi hakkında başarısız da olsa bir-iki kelime etmeyi beceremiyordu. Sabahleyin Norveç'ten gelen gemiden iner inmez, elindeki kesekâğıdında taze poğaçalarla, açık demir kapının ardındaki kapıyı çalamıyordu. O kapıyı açacak kimse kalmamıştı. Orası artık onun sokağı değildi. Lodsgade'ye, oradan da şehir merkezine yürümek yerine, göğsünde üç yıldır dinmeyen tuhaf bir pırpırlanmayla liman boyunca yürüyüp istasyondan taksiye bindi. Taksi sinyalini yakıp caddeye çıkarak Nordre Strandvej yönünde ilerledi, deniz okulunun, yol boyunca uzanan kavakların ardında, bakımlı tahkimatı ve topları ardına saklanmış Tordenskjold Tabyası'nın ve kürek kulübünün yanından geçti. Annem sık sık oraya gider, bir Tuborg ısmarlayıp küçük limana ve denize bakan cam duvara karşı oturur, dalgakıranın dar ağzından girip çıkan küçük mavi ve kırmızı tekneleri seyrederdi. Sahil boyundaki bütün ciddi balıkçılık faaliyeti seneler önce sona erdiğinden bu tekneler sadece hobi için açılırdı.

Rüzgârın diz boyundan daha fazla uzamasına izin vermediği

çalılar, kum ve sahil otlarıyla dolu açık arazi boyunca ilerledi taksi; sabahın erken saatinde deniz gri mavi gözenekli bir deri gibi gergin duruyordu ve üzerindeki gökyüzü süt kadar beyazdı. Asfaltın mıcıra dönüştüğü yerde yaşlı kuşburnu çalılarıyla, yamru yumru çamların arasına girdi taksi topu topu on beş dakikalık bir yolculuğun ardından. Ne garip, diye düşündü annem, ağır çekim ilerliyorlarmış gibi, araba camındaki hafif buğu, suyun üzerindeki gri ışık, deniz fenerinin solgun, tembel ışığını çaktığı ada, dallarda son kuşburunları, kıpkırmızı, neredeyse mora çalan kırmızı, Çin fenerleri gibi. Öteki pencereden bakmak istediğinde başı yavaşça o tarafa döndü, diliyle dudaklarını ıslattı, ellerine bakıp yavaşça parmaklarını oynattı, teni uyuşmuş ve sertleşmiş gibiydi ve sebepsizce güldü.

Taksiyi kasabaya geri göndermeden önce şoföre dört gün sonra sabah erkenden gelip onu almasını söyledi. Şoför seve seve geleceğini söyledi, böylece erkenden işe koyulabilecekti, itiraf etmeliydi ki biraya biraz fazla düşkün olduğundan her zaman sabah erken kalkamıyordu.

"Sana on biralık bahşiş veririm," dedi annem. "Yeter ki zamanında gel. O çok mühim," dedi, "bir planım var, anlarsın ya," sonra da tehdit eder gibi parmağını şoföre uzattı ama delikanlı sırıtınca kendisi de güldü.

"Tam zamanında gelirim," dedi genç adam.

Annemin dallanıp budaklanmış çamın yanından balkona çıkmasına yardım etti, bavulunu yere bıraktıktan sonra "Görüşürüz," dedi ve geri manevrayla bir yarım daire çizdikten sonra, ücretini ve küçük bahşişini aldığı çimenlikten çıktı, dönüp anneme pencereden el salladı ve kasım ayının ilk perşembe sabahı şafak alacasında lambasını yakarak uzaklaştı.

II

3

ANNEMİN gittiğinden haberim yoktu. Hayatım o sırada çok karışıktı. Bir ayı aşkın zamandır konuşmamıştık, gerçi 1989'da olanları düşününce çok da tuhaf gelmiyor ama o sırada tuhaftı. Tuhaftı çünkü benim yaptığım bir şeydi. Ondan kaçıyordum çünkü hayatım hakkında söyleyeceklerini duymak istemiyordum.

Annemin tek başına Groruddalen Veitvet durağından metroya binip Jernbanetorget'te indiği, elinde kahverengi vailiziyle eski Ostbane İstasyonu'nun deniz tarafındaki nemli meydanı geçtiği, rüzgârın savurduğu saçlarıyla J.C. Hagen & Co'nun yassı binasına girdiği, oradan da meğer bu hattaki son haftasını doldurmakta olan, iskelede demirlemiş *Holger Danske*'ye bindiği öğleden sonra, ben de emanet bir arabada, arka koltukta yedi ve on yaşlarındaki iki kızımla, Nittedal'in stabilize yollarından geri dönüyordum. Araba sekiz senedir tanıdığım, istesem üstündeki gömleğini çıkarıp verebilecek bir arkadaşımın 1984 model Volkswagen Passat'ıydı.

Hava kararmaya başlamıştı, tıpkı ben kızların yaşındayken Jutland sahilinde gelgitle suların aniden yükselivermesi gibi, muhtemelen hâlâ da öyledir. Kasım ayının başlarıydı ve kızlar arkada benim eski plakların birinden öğrendikleri bir Beatles şarkısını söylüyorlardı, *Rubber Soul* albümünden "Michelle", öyle şaheser denebilecek bir şey değildi ama Paul McCartney'yi severlerdi, çocukların kolay söyleyebileceği şarkılar yazdığı için. Hem hiç fena söylemiyorlardı, hatta Fransızca bölümler bile kulağa iyi geliyordu, ben de yolun Hellerudstella'yla Stjetten arasındaki düz bölümünde direksiyonu bırakıp onları hararetle alkışlamıştım.

İkisinin de arka koltukta olması güzeldi. Böylece yüzüme bakmak zorunda kalmadan bana istedikleri her şeyi anlatabiliyorlardı, benim de onların yüzüne bakmam gerekmiyordu, hatta zaman zaman birbirlerine bile bakmıyorlardı, böylece araba ilerlerken hiç konuşmadan hepimiz kendi penceremizden dışarıyı seyrederek oturuyorduk, işlerin yolunda gitmediğini bile bile. Kızlar biliyordu, ben biliyordum, hele o arabada olmayan yok mu hepimizden iyi biliyordu, zaten bu gezilere gelmemesi de bundandı.

Vaziyet böyleydi.

"Kırlarda dolaşmaya gidelim mi," diye bağırırdım bazen koridordan ve kızlar her seferinde küçük yatak odalarından:

"Evet, gidelim!" diye bağırırlardı. Karımsa:

"Siz gidin. Ben evde kalacağım," derdi.

Tam da bunu yapması gerekirdi zaten. Tam da bunu söylemesi. Kalkıp da:

"Evet gelmek istiyorum," dese hiçbirimiz o geziyi nasıl yapacağımızı, nelerden konuşacağımızı, hangi yollardan gideceğimizi bilemezdik. Bu yüzden de kızlarla ben giderdik, merdivenlerden inip garaja girerken sarı metal kapılar kof bir ses çıkararak arkamızdan kapanırdı; çoğunlukla Nittedal'e, bazen Nannestad'a, zaman bolsa ta Eidsvoll'e, oradaki nehre kadar gider, dökme demirden yapılmış zarif köprüden geçer, altımızdan akan suları seyreder, sonra her zaman gittiğimiz kafenin önünde park edip waffle yerdik. Ama en çok tarlaların arasındaki şoseleri severdik, çayırlarla tahıl tarlaları arasındaki çukurlu gri yolları, kare kare bölünmüş koyun çiftliklerini, direklerin üzerindeki beyaz porselen toplarıyla eski elektrikli çitleri, yer yer yıkılmış paslı, dikenli telleri. Beatles şarkıları söyleyerek o yollarda yokuş aşağı, yokuş yukarı gitmek, kavşakları, kavisleri dönmek, ışık azalırken Nittedal'de, Nannestad'da, ta Eidsvoll'da, dere boylarındaki çırılçıplak, saman rengi, bölük bölük, genişleyerek yukarı kabaran ağaçları seyretmek, bazen bir kıvrımı dönünce bir-iki gün önce ot öldürücü sıkılmış bir tarlanın hastalıklı turuncusuyla karşılaşmak, sonra bu rengin mora ve kış bastırma-

dan sürülmüş tarlalarda her şeyi tüketen siyaha dönüştüğünü görmek, ışığın içlerinden akıp gitmesini, yok olmasını seyretmekle geçmişti 1989 sonbaharı. O ürkütücü yerlerden biraz daha hızlı geçer, azıcık güler, tiz, korkulu seslerle bağırırdık:

"Aman dikkat, kara delik bizi yutacak!"

Kızlara kara deliklerden bahsetmiştim, nasıl her şeyin içlerine çekilip yok olduğunu, nasıl hayatların, koca dünyaların yutulduğunu, *bizim* dünyamızın da yutulabileceğini anlatmıştım. Onlar bağırdığında ani bir hamleyle direksiyonu kırardım ve kıl payı kurtulmuş olurduk. Sonra rahat bir nefes alır, kozmik uçurumun kıyısından dönen biz değilmişiz gibi gülerdik ve benim direksiyonda tuttuğum ritim eşliğinde hep birlikte, *I should have known better* şarkısını söylerdik.

Sonra erkenden karanlık çöker, görülecek bir şey kalmazdı. Arabanın içinde omuzlarımızın ve ellerimizin etrafında birikirdi karanlık. Sadece kızların saçları parlardı trafik lambalarının ışıklarında, kırmızı ve sarı, hız göstergesindeki sayılar parlardı, bir de trafiğin akışına göre açılıp kapanan uzun farların mavi ışığı yanıp sönerdi. Skjetten'i geçtiğimizde şarkı söylemeyi bırakır, Strommen İstasyonu köprüsünde iyice sessizleşirdik.

Apartmanın altındaki garajdan çıkalı yarım gün filan geçmiş olurdu; kamımız zil çalar, başımız döner, kafamızın köşeleri uyuşmuş olurdu, tabii kafada köşe diye bir şey varsa. Yine de hiçbirimiz arabanın karanlığında sessizliği bozmak istemezdik; ormanın kenarından, büyük hastanenin etrafından son dönemeci alırken yeşil yeşil yanıp sönen sinyal lambasının sesi duyulurdu sadece ve kendimizi eski kilisenin önünde bulur, oturduğumuz mahalleyi çıkan dik yokuşu tırmanmaya başlardık, işte o sırada kızların arkada ne düşündüğünü ölesiye merak ederdim. Benim tek düşüncem gecenin içinde sessizce süzülen bir baykuş gibi hızla yaklaşan boşanmaydı; gerçi henüz bir tarih belirlememiştik, sadece genel olarak kararlaştırmıştık, daha doğrusu karım kararlaştırmıştı, birlikte geçirdiğimiz on beş seneye, saçları sarı kırmızı parlayan bu iki kıza rağmen. Yüzüm maske gibiydi, ağzım kuru. O sırada birisi nasıl

hissettiğimi sorsa, na şurası sızlıyor derdim, göğsümün üzerini, daha doğrusu gırtlağımın hemen dibini işaret ederek. Her sabah işe gitmek için evden daha erken çıkıyordum. Otobüste otururken gözkapaklarım batıyordu. Beni neyin beklediğini bilmiyordum. Acaba daha sonra, tek başına kaldığımda daha beter mi olacaktı? Daha beter olacak diye korkuyordum. Bedenime olacaklardan korkuyordum, göğsümde hissettiğim acının, en küçük bir lokmayı bile yutarken verdiğim mücadelenin, bacaklarımdaki ani hissizliklerin daha beter olacağından korkuyordum, hasarlı radyo dalgaları gibi uçuşan düşüncelerimden, rüyalarımdaki çılgın, sonsuz düşüşlerden; muhtemelen her şey daha beter olacaktı, hem bu konuda yapabileceğim hiçbir şey yoktu. Beni bu durumdan çıkaracak bir irade hamlesi, bir düşünce sıçraması yoktu. Bazen tek seçeneğim bir iskemlede oturup en kötü atakların geçmesini beklemek oluyordu en basit bir işi bile yapabilmek için, bir dilim ekmek kesmek, tuvalete gitmek, koridordaki o yorucu metreleri aşıp yatağıma yatabilmek için. Çoğunlukla teslim olup nerede oturuyorsam orada uyuyordum ve kapıda anahtarın döndüğünü duyduğumda kafamda çakan mavi ışıkla aniden yerimden sıçrayarak uyanıyordum.

Üstesinden gelebildiğim yegâne şeyler bu kır gezintileriydi, Nittedal, Nannestad ve Eidsvoll'da. Kış gelmeden hemen önce renklerde bir başkalık vardı ya da renklerin yokluğunda, orman hattında, yollardaki dönemeçlerde bir başkalık vardı; işler değiştiğinde bütün bunları hatırlayacağımı düşünüyordum. Hem gezerken hareketsiz kalmıyor, sürekli ilerliyordum, şampanya rengi Mazda'mda ya da 1989 Kasımının ilk günlerinde olduğu gibi bana ait olmayan gümüş rengi Volkswagen Passat'ımda. Arka koltukta oturup yine Paul McCartney'nin yazdığı "Eleanor Rigby"yi ya da "When I'm sixty four"u söyleyen kızlarda da bir başkalık vardı. Daha önce bu şarkıların hiç bu şekilde söylendiğini duymamıştım ve bunun da asla unutmamam gereken bir şey olduğunu düşünüyordum.

Son yokuşu üçüncü viteste çıktık. Yol uzun ve dikti ve kışın geniş virajda parlayan buz ürkütücü olurdu. Sonra ağaçların altında, apartmanların etrafında bir yarım daire çizdik ve bizimkinin önüne

yanaşıp haftalardır bozuk olduğundan açık duran otomatik garaj kapısından içeri girdik. Garajın öteki ucuna kadar gidip, çıplak beton duvara sarı boyayla yazılmış kendi daire numaramın olduğu yere geri geri girmeye çalışırken kızlar gözlerini sıkı sıkı kapatıp nefeslerini içlerine çektiler ve bir an tuttular çünkü çok dar bir yerdi. Bir keresinde park ederken elime yüzüme bulaştırmıştım da bir komşuyla birbirimize girmiştik, neyse ki sonra taşındı. Üst katımızda oturuyordu ve bazı akşamlar müzik setinin sesini sonuna kadar açtığında karısının, Kıs şunu Allah aşkına, diye bağırdığını duyardım.

Bu sefer arabayı sorunsuz park ettim. İki tarafta da genişçe bir mesafe bırakarak park yerimi tam ortaladım ve kendi arabam olmadığı için talihime şükrettim. Arabadan çıktık ve kendimizi gamsız hissetmek için her zaman yaptığımız gibi kapıları hızla çarparak kapattık; kapanma sesi uzun garajın öte ucuna kadar yuvarlanıp geri döndü. Her şeyin kuralına uygun olduğunu, kapıların kilitli, anahtarın cebimde olduğunu dikkatle kontrol ettikten sonra evimizin merdivenlerini çıkmaya başladık, ben en arkada, isteksizce.

Hole girdim, ordan mutfağa, oturma odasına; on senedir neredeyse her şey aynıydı, duvarlarda aynı posterler, yerde aynı halılar, aynı çirkin kırmızı koltuklar, yine de aynı değildi sanki, yani başta olduğu gibi, dünyaya karşı sadece ikimizin, omuz omuza, el ele olduğumuz gibi, o zamanlar *sadece senle ben varız*, derdik, *sadece senle ben.* Ama ne olduysa oldu ve hiçbir şey yerine oturmamaya başladı; her şeyin arasına boşluklar, mesafeler girdi, aynı anda hem çekilen hem itilen uydular gibi ve o boşlukları, o mesafeleri aşmak için inanılmaz bir irade kuvveti gerekmeye başladı, benim sahip olduğumdan, kullanmaya cesaret edebildiğimden çok daha fazla. Romerike'de, Oslo'nun doğusunda, doğu Norveç'teki üç-dört bölgede arabayla dolaşırken olduğundan çok farklıydı her şey. Orada etrafımı kuşatan araba vardı ama burada, evde her şey odağından kopup etrafa savruluyordu. Denge sinirime bir virüs yerleşmiş gibi. Dünyayı toparlamak için gözlerimi kapattığım sırada banyo kapısının açıldığını duydum ve karımın ayak seslerini.

Dünyanın her yerinde, her türlü zemin üzerinde tanırdım bu ayak seslerini, şimdi de tam önümde durmuşlardı. Nefesini işitebiliyordum ama yüzümde hissedebileceğim kadar yakın değildi. Bekliyordu. Bekliyordum. Odalardan birinde kızlar yüksek sesle gülüşüyorlardı. Nefesinde bir gariplik vardı. Daha önce hiç böyle nefes aldığını görmemiştim. Gözlerimi açmadım, sımsıkı kapalı tuttum. Sonra içini çektiğini duydum.

"Allah aşkına Arvid," dedi. "Şunu keser misin! Çocuk gibisin."

Ama gözlerimi açmak istemiyordum. Açınca her şey apaçık görünecekti. Artık beni sevmiyordu. İstemiyordu.

"Kardeşin aradı," dedi. "Önemli galiba."

Bir an karşımda durduktan sonra arkasını dönüp tekrar banyoya gitti. Yavaşça gözlerimi açıp sırtının uzaklaşmasını seyrettim. Göğsümün üst kısmını elimle ovaladım.

4

ERKEK KARDEŞLERİMDEN birisi beni arayıp, annemin hasta olduğunu öğrenir öğrenmez Danimarka'ya gittiğini, onunla doğru düzgün konuşacak, onu teselli edecek zaman bulamadıklarını söylediğinde çabucak kararımı verdim ve bir telefonla işlerimi hemen halledip, annemden tamı tamına iki gün sonra sabahın erken saatlerinde, haksız yere adı kötüye çıkmış *Holger Danske*'yle, Kuzey Jutland limanına ulaştım. Uyuyakalmış, kafeteryadaki kahvaltıyı kaçırmıştım ve kadının biri kamaramın kapısını yumrukluyordu:

"Kıyıya yanaştık," diye bağırıyordu kapıyı yumruklarken, "kıyıya yanaştık, uyanın artık!" Bir gece önce barda tanıştığım kadınlardan birisi olup olmadığını merak ettim.

Dün akşam usul usul nemli bir geceye doğru evrilirken küçük bar tıklım tıklım erkek doluydu ama arada kadınlar da vardı, gerçi her zamanki kadar fazla değil ve birkaçıyla uzun uzun sohbet etmiştim.

İçki içmek isteyenlerin epey bir cendereye girmesi gerekiyordu. İçmeyi gerçekten de çok isteyenler dip dibe durmuş, sigaralarını dikkatle parmaklarının arasına saklamış, biralarını ya da duble viskilerini göğüslerine yapıştırmış ayakta duruyorlar, içmek istediklerinde bardağı ağır manevralarla gömleklerinin yakasına ve çenelerine sürterek ağızlarına kadar kaldırıp o pek kıymetli yudumu içiyorlardı.

Adamlardan biri hiç hoşuma gitmemişti. Bana baktığında yüzünden hazzetmemiştim. Sanki benim hakkımda benim bilmediğim bir şey biliyormuş gibiydi, onun için her şey çok açıktı, halbu-

ki ben onun gördüğü şeye etki etmekten âciz çırılçıplak duruyordum, hem benim gözlerimde ne gördüğünü gözlerinden de anlayamıyordum. Ama gördüğü ve *bildiği* şeyler bir şekilde onu bana üstün kılıyordu ve gariptir buna hakkı vardı. En azından bana öyle geliyordu. Elbette doğru olamazdı çünkü onu daha önce hiç görmediğime emindim ve hayatıma dair bir şey bilmesi imkânsızdı. Ama bakışlarını ne zaman bana çevirse ki bunu sık sık yapıyordu, her şeyi bilen ve üstünlük taslayan bir hali vardı. Bu beni huzursuz ediyor, konsantrasyonumu bozuyordu, hatta bir keresinde tuvalete ya da odasında unuttuğu bir şeyi almaya gittiğinde kışkırtıcı bir biçimde omzuma çarpmıştı. Bardağımdaki biranın bir kısmı bir-iki gün önce çok beğenerek aldığım gömleğimin üzerine dökülmüştü. Bana bilerek çarptığını düşünüyordum ve kendimi tehdit altında hissediyordum. Aslında nedendir bilinmez hayatımdan endişe ediyordum, epey korkmuştum. Biramı bara bırakıp çıktım.

Önce kafamı biraz toparlamak için güverteye çıkmak istedim. Ağır kapıyı itip dışarı adımımı attığımda küpeştenin o taraf karanlıktı. İçinden çıktığım koridorun zayıflayan ışığında, filikalar yukarıda zeplin gibi asılı duruyordu. Kapı arkamdan uğursuz bir gürültüyle kapanmıştı. Dalgaların arasında ilerleyen geminin etrafında denizin ve rüzgârın sesini duyuyordum. Fazla dalga yoktu ama deniz sütliman da sayılmazdı; kasım ayı olduğundan hava soğuktu. *Holger Danske,* sadece yakın dalgaların beyaz köpüklerinin ve sigaramın ateşinin göründüğü karanlık gecede usul usul sağa sola yalpa vuruyordu. Sigaranın tadı berbattı. Kusacağım zannettim ama denizin gücü vücudumun başa çıkamayacağı kadar fazla değildi. Sigarayı küpeşteden rüzgâra doğru fırlattım; geminin gövdesine çarpıp kıvılcımlandıktan sonra karanlıkta kayboldu. Soğuk bir duvarın omzuma dokunduğunu hissedene kadar dikkatle geri çekildim ve duvara yaslanıp gözlerim karanlığa alışana kadar öylece durdum. Kendimi daha iyi hissediyordum. Færder deniz fenerini geçtiğimizden geminin iki tarafı da açık denizdi ve deniz eski bir dost gibi geliyordu ki birden bardaki adamın buraya gelebileceğini düşündüm; o zaman işim biterdi. Benden daha iri-

yarı olduğundan aklına esse beni gemiden aşağı atabilirdi ve kimse tam olarak nerede düştüğümü bilemeyeceğinden ölür giderdim. Bu düşünce öyle güçlendi ki güverteden ayrılmak zorunda kaldım, halbuki daha önce pek çok kereler geceleyin böyle durup denize bakmış ve ihtiyacım olan sükûnu onda bulmuştum.

Biraz zorlanarak da olsa, rüzgârın ittirdiği ağır kapıyı açmayı başardım ve merdivenden inip kamarama gittim.

Tam yatağa oturmuş ayakkabılarımı çıkaracaktım ki kapı güm güm çalındı. Bir an korkudan tam manasıyla donakaldım ama sonra yavaşça doğruldum. Ne yapacağımı bilemiyordum. Kulak kesilip beklerken keskin, kuru bir sesle kapı bir kez daha çalındı ve o anda ne yapacağıma karar verdim. Sağ yumruğumu iyice sıktım, kapıdan bir-iki adım geri çekildim, hızla açtım ve dışarı fırladım. Koridor loştu ve yüzünü göremiyordum, aslında hiçbir şey göremiyordum ama çenesine, kulağının hemen altına yumruğu indirdim; elim fena acıdı, adam da karşı duvara savruldu. Yumruğumun şiddetinden ziyade şaşkınlıktan savrulmuştu herhalde. Ama kapıyı hızla kapatıp çabucak iki kilit atarken eklemlerimin ağrıdığını hissettim. Nefesimi tutup kulak kesilerek bekledim ama koridordan hiç ses gelmiyordu; kapının önünde biraz daha durdum ama hâlâ ses seda yoktu, ben de yatağıma yatıp uyku bastırana kadar sesleri dinlemeye devam ettim ama sonra uyuyakaldım ve kadının kapımı yumruklamasıyla uyandım:

"Kıyıya yanaştık, kıyıya yanaştık! Uyanma zamanı!" Bir-iki saat önce yaşadığım olay sanki rüyada gerçekleşmişti de unutmaya başlamıştım bile. Ama elim hâlâ acıyordu ve açıp kapatmakta zorluk çekiyordum.

Rıhtıma çıktığımda rüzgârda hafiften titreyerek yürümeye başladım. Midem bulanıyordu. Başım dönüyordu. Üzerimde eski çamadancı ceketim vardı ve denizci çantasına benzeyen çantamı omzuma vurmuştum. Bütün anılarıyla Lodsgade'nin kıvrımlı sokaklarında yürüyordum; ben çocukken adı The Ferrs Inn olan Bar Sinatra'nın yanından geçtim.

Upuzun Danmarksgade üzerinde, eskiden Colosseum Sinema-

sı olan binanın yanındaki küçük içki dükkânının önünde durdum. Çocukken sık sık giderdim Colosseum'a, annemle birlikte *Gemide İsyan*'ı burada seyretmiştik, başrolde Marlon Brando vardı, Fletcher Christian karakterinde. Brando hayranı olan annem onun somurtuk, gösterişsiz ama açık oyunculuğuna bayılırdı, *Bilardocu*'daki genç Paul Newman'ı da beğenmişti; ikisinin de ortak bir noktası, her an patlamaya hazır bir hali vardı ona göre, halbuki James Dean'i vasat bulurdu. Hatta hiç sevmezdi, fazla mızmız, olgunlaşmamış, omurgasız bulur ve çabucak unutulacağını düşünürdü. Montgomery Clift tartışmasız en büyük oyuncuydu; *İnsanlar Yaşadıkça*'da, *Uygunsuzlar*'da – kırılganlığı, gözleri, vakarı.

İçki dükkânı daha açılmamıştı, benim de özellikle gemide geçirdiğim geceden sonra raflarda gördüğüm ürünlere pek ihtiyacım yoktu, yine de geçerken şöyle bir göz atmış ve vitrindeki üç şişeyi görünce durmuştum; Fransız içkisiydi bunlar, Calvados, muhtemelen üç farklı kalitede ve onları görür görmez hayatımda hiç Calvados içmediğim aklıma gelmişti. Planladığım gibi taksiyle değil de yürüyerek gidersem ortadaki şişeyi almaya param yeterdi. Kendi arabam vardı ama Norveç'te bir tamirhanede kırık şaftının düzeltilmesini bekliyordu, hatta muhtemelen çoktan tamir edilmişti ama ben fırsatını bulup da almaya gidememiştim. Bu yüzden de evdeyken bir yere gitmem icap ettiğinde ya yürüyor ya da otobüse biniyordum. Hem işime de geliyordu çünkü otobüste uyuyabiliyordum. Bolca da uyuyordum doğrusu. Uyuyabildiğim kadar uyuyordum. Daha çok hoşuma giden hiçbir şey yoktu. Ama şimdi buradaydım ve Calvados şişelerinden birini almak istiyordum, demek ki yürümem gerekecekti. Tam benlik.

Yürümek gelmiyordu içimden, yorgundum, uzun zamandır kendimi bu kadar yorgun hissetmemiştim, o kadar yorgundum ki adeta hoşuma gidiyordu. Orada durup eksilerle artıları düşündüm, dükkân açılana kadar on dakika bekledim ve içeri girip ortadaki şişeyi aldım. Satıcı içkiyi kesekâğıdına sardı; tıpkı filmlerdeki gibi diye düşündüm çünkü ben Norveçliyim ve Norveç'te içkileri kesekâğıdına sarmazlar hiç. Filmde gibi hissetmek hoşuma gitti. Kendimi

film oyuncusu gibi düşündüm. Film oyuncusu olsam yazlığa yürümek daha kolay olurdu.

Seneler önce uzun uzun Calvados'tan bahsetmiştik annemle, bana zorla Erich Maria Remarque'ın *Zafer Takı*'nı okuttuğunda.

"İyi kitap," demişti, "biraz duygusal belki ama tam senin yaşına göre." Daha yirmi yaşında yoktum ve pek alınmamıştım çünkü duygusal nedir tam bilmiyordum ve küçümseme içerebilecek bir ifade olduğundan haberim yoktu; bir şeyin hem duygusal hem de yirmisine gelmemiş genç bir adama göre olması... Gerçi annemin öyle bir kastı yoktu, benim duygusal olduğumu düşünmüyordu, sadece kitabın benim için faydalı olacağını düşünüyordu, yanılmamıştı da, o yaşta okuduğum halde kitaptan gerçekten çok şey almıştım. Annemle günün birinde bu içkinin tadına bakmanın harika olacağını konuşuyorduk; benim için tam bir sihirli iksire dönüşmüştü bu sıvı, Remarque'ın romanında kollara ayrılarak akan altın bir nektar; tuhaftır çok güçlü bir anlam da kazanmıştı, muhtemelen alınması mümkün olmadığından, tekelde sadece tek bir türü satılıyordu, o da bizim bütçeyi aşıyordu. Ama *Zafer Takı*'nda, biri Stalin diğeri de Hitler'den kaçmış iki arkadaş olan Boris'le Raviç mütemadiyen Calvados içiyordu. Alman işgalinden önce Paris, bütün cephelerde, geçmişte ve gelecekte süren mahşeri bir savaş. Hayata dair konuştuklarının ağzımda bıraktığı tat yakınlarda bir cenazade söylediğim ilahiyle aynıydı: *Anılar için teşekkürler, umut için teşekkürler, buruk ıstırap hediyesi için teşekkürler.*

Yarı karanlıkta Danmarksgade'de yürüyordum, şişe herkesin görebileceği şekilde koltuğumun altına sıkıştırılmış; sabahın kör ünde, daha dükkânlar açılır açılmaz bir şişe Fransız içkisi almış bir adamdım, sadece filmlerde ve İkinci Dünya Savaşı sırasında ya da hemen öncesinde yazılmış, her türlü fiilin çoktan geride kalmış bir zamana bağlandığı bazı eski kitaplarda rastlanabilecek bir adam, yine de zamanda ve mekânda savrulmuş, orada ve o anda yürüyordum.

Yazlığa geldiğimde, çantam sırtımda, şişe koltuğumun altında, çimenliği ve ağır kara çam dalları altındaki barakayı geçtim ama kapı kilitli olmadığı halde annem evde değildi. Annem bu evde kalırken kapıyı hiç kilitlemezdi zaten. Ancak Norveç'e dönerken kilitlerdi ama o zaman suyu, elektriği, her şeyi kapatırdı; babamın göreviydi bu. Her şeye o kilit vururdu; bavullara, bisikletlere, kapılara, sonra da deli gibi anahtarları arardı. O ararken sırtlarımız dona dona, ayaklarımızı değiştire değiştire, her zamanki gibi, diye düşüne düşüne, sabırla onu beklerdik. "İnsan tedbirli olmalı," diye söylenirdi bize, yüzü sinirden kıpkırmızı.

Masanın üzerinde bir kitap vardı. Bu sefer Günter Grass değil, Somerset Maugham, İngilizce, karton kapaklı eski bir Penguen baskısı, *The Razor's Edge*; Birinci Dünya Savaşı'ndan sonra Hindistan'a giden ve orada ruhsal değişim yaşayan Amerikalı bir pilotu anlatan bu kitap hep canımı sıkmıştır, hippi kitabı olduğunu düşünmüşümdür hep, en azından zaman içinde öyle oldu. Annem bunu neden okumak istemişti ki? Çantamı yere bırakıp elimde şişeyle dışarı çıktım ve çamların arasındaki çakıllı yoldan sık kuşburnu çalılarına doğru yürüdüm, sonra yolu bırakıp sahil otları arasındaki patikadan kumsala yürüdüm. Hava epey rüzgârlıydı. Annemi bir bakışta gördüm. Alçak bir kum tepesine oturmuş, kalın paltosuna sarınmış, yakasını kaldırmıştı; başı açıktı. Siyah kıvırcık saçları rüzgârda savruluyordu; daha saçları beyazlamadı, diye düşündüm, en azından fazla beyazlamadı, altmışını geçtiği halde. Başı olağanüstü dik oturuyordu orada; bazıları kibirli bulurdu bu duruşu. Aslında sadece düşünceliydi ve dalgın dalgın denize bakıyordu, muhtemelen onu bekleyen şeylerden çok farklı bir şey düşünüyor, bir yandan da sigarasını tüttürüyordu; *Cool* y diye geçirdim içimden ya da *Salem*, hatta daha ucuz Danimarka markası *Look* mentollü.

Geldiğimi duyduğuna eminim ama dönüp bakmadı. İyice yaklaştığımda yavaşça seslendim:

"Merhaba!"

Yine dönmedi, sadece "Hemen konuşmaya başlama sakın," dedi.

"Benim," dedim.

"Kim olduğunu biliyorum," dedi. "Uzaktan düşüncelerin tangırdıyordu. Paraya mı sıkıştın?"

Kahretsin, hasta olduğunu, hatta ölebileceğini biliyordum; bunun için peşinden gelmiştim, buna emindim, yine de dedim ki:

"Anne, ben boşanıyorum."

Sırtından kendini nasıl toparladığını, ağırlığını vücudunun içindeki bir yerden başka bir yere, *kendi* olduğu yerden, muhtemelen *benim* olduğumu düşündüğü yere nasıl geçirdiğini gördüm.

"Gel otur," dedi. Bol bol yer olduğu halde sanki bana yer açar gibi kenara kaydı ve dolaşık otlara eliyle vurarak neredeyse sabırsızca:

"Gel madem!" dedi. Gidip yanına oturdum. Şişeyi kesekâğıdından çıkarıp, devrilmesin diye beyaz, yumuşak kuma gömüp ayaklarımın arasına koydum ama annem fark etmedi. Hatta bana bakmadı bile; rahatsız oldum.

5

BU ANLATTIĞIM DÖNEMDEN seneler önce, yetmişlerin başlarında, Oslo'nun Dælenenga mahallesinde, Dælenenggata ve Gøteborggata'nın kesiştiği köşedeki üniversiteye gidiyordum. Okulla aynı sokakta, Carl Berners Plass'ta oturduğum için gülünç denecek kadar kısa bir mesafe yürümem yeterli oluyordu. Daha yeni yirmi yaşına basmıştım ve ellili, altmışlı yıllarda çocukluğumun geçtiği Veitvet'teki teraslı evden sonra, öğrenci kredisi bağlanır bağlanmaz çıktığım ilk evdi. İstesen de istemesen de bunu yapmak zorundaydın, o zamanlar bizim sokaktaki tabirle *yükseğine devam etme şansı bulmuşsan.*

Parayı alır almaz ilk iş gidip kendime bir müzik seti aldım; TR 200 Tandberg amplifikatör, Lenco marka pikap ve markasını hatırlayamadığım 20 wattlık iki hoparlörden oluşuyordu ama sesi müthişti. Ağabeyimin kredisi bağlanır bağlanmaz topladığı müzik setiyle aynıydı. Onu çokça taklit ettiğim bir dönemden geçiyordum. Her konuda değil tabii. Ben o zaman komünisttim, Maoist, ağabeyim değildi; hem el becerisi öyle fazlaydı, marangozluk, çizim ve resim türü şeyleri öyle iyi yapardı ki onu taklide kalkışmak aklımın ucundan bile geçmezdi. Ben kitap okurdum. Çok fazla okurdum ve kendimi kitaplarda kaybedişim yeterince gizemli ve ilginç görünmüş olsa gerek ki bazen ağabeyim beni taklit etmeye çalışırdı, ben de buna çok sevinirdim.

Âdetim olduğu üzre Gøteborggata'dan aşağı yürüdüğümde Freia çikolata fabrikasına giderdim. Annem orada çalışıyordu. Günde sekiz saat, haftada beş gün, artı mesailer, şekerleme bandında otururdu senelerdir. Bütün Dælenenga ve Rodeløkka çikolata, kakao

kokardı, özellikle sabahları, hava serin ve biraz da nemli olduğunda; sadece geceleyin içkiyi biraz fazla kaçırdığım zamanlarda bu koku bana kötü gelirdi. Onun haricinde bana rahatlık verir, çocukluk anılarımı hatırlatırdı, bazı yüzleri, kalabalık yemekleri, masa örtülerini, yeni temizlenmiş pırıl pırıl beyaz panjurlardan süzülen güneş ışınlarını ve bütün bunların ortasında, birdenbire her şeyin çok güzel, harika olduğunu hisseden kendimi. Bazen gece geç vakitte, Carl Berners Plass'taki küçük dairemde geçmişten gelen bu duygunun içimde kabarmasına izin verir ve çocukluğuma öyle muazzam bir özlem duyardım ki korkuya kapılacak gibi olurdum.

Dersler bittiğinde ya da kantinde oturmaktan sıkıldığımda genelde Gøteborggata'dan aşağı yürür ve sağa Dælenenga Stadyumu tarafına, Freia'nın işçi girişinin olduğu tarafa sapardım. Fabrikanın etrafını çevreleyen tuğla duvara yaslanırdım ve koku çok güzel gelirdi, tabiat kokusu gibi, babamla gittiğimiz yerler gibi, Østsmarka'nın, Lillomarka'nın ormanları gibi. Arnold Haukeland'ın, girişin hemen yanındaki sütunun üstünde, yavaş yavaş dönen, ağır, parlak, madeni heykeline bakardım aval aval. Oraya konulalı iki-üç sene olmuştu daha ve rüzgâr arpı olarak yapılmıştı, yani rüzgâr estiğinde müziği andıran sesler çıkartması gerekiyordu ama bildiğim kadarıyla öyle bir ses çıkarttığını duyan olmamıştı henüz. Kendim sardığım Petterøe 3 sigaramı tüttürürdüm. Hayatta bir daha asla o kadar bol zamanım varmış gibi hissetmedim. Güneşte durup vardiyası bittiğinde devasa binadan çıkıp kapıya uzanan yoldan yürüyecek annemi beklerdim. Kapıdan çıkar çıkmaz görürdüm onu uzaktan ve her seferinde Rudolf Nilsen'in yirmili yıllarda sevgilisine yazdığı şiirini hatırlardım:

Öyle çok gördüm ki gelmelerini
Bilirim ne zaman yakın olsan...

Bu şiirin aklıma gelmesinin sebebi bulunduğum yerdi, Dælenenga ve Rodeløkka arasında, Oslo merkezin doğu tarafında, Rudolf Nilsen'in bölgesinde, muhtemelen tanıdığı çoğu kızın çalıştığı fabrikanın kapısında. Kapıya doğru yürüyen nişanlım değil de annem

bile olsa kesinlikle bana yakındı, şiirin söylediği gibi; bana öyle geliyordu.

Doğrulup duvarı desteksiz bıraktım ve seslendim:

"Freia çikolatası!"

"Almıyım," dedi.

"Freia şekerlemesi?"

"Evlerden ırak," dedi kızararak çünkü bekçi bizi duymuş gülüyordu.

Bekçinin yanından geçip de kapıdan çıktığında, "Eee hangi rüzgâr attı buraya?" dedi alçak sesle. "Paraya mı sıkıştın?"

Sıkışmıştım elbette. Hep sıkışıktım.

"Ne? Gün boyu çalışıp da yorulmuş annemi sırf biraz paraya sıkıştım, o da belki üç-beş kuruş verir diye beklediğimi mi ima ediyorsun? Yazıklar olsun."

"Ne kadar lazım?" dedi.

Omzumu silktim.

"Bakalım," dedi elini küçük çantasına daldırarak; eski kahverengi cüzdanını çıkarıp, artık ekonomik gücü kalmamış kocasının meraklı bakışlarını savuşturmak için geliştirdiği kaçamak tavırla içine şöyle bir göz attı ve katlaya katlaya minicik yaptığı yüz kronu, görünüşte gönülsüz avcuma maharetle sıkıştırıverdi.

"Al bakalım," dedi.

Paranın ne kadar olduğunu hemen görmüştüm. "Vay canına, anne, yüz kron. Bu çok fazla."

Gerçekten de fazlaydı. Aylık kiram 170 krondu.

"Bu konu burada kapanmıştır," dedi annem. "Babana da söylemek yok."

"Onu hiç görmüyorum ki," dedim.

"Bu sadece onun hatası değil," dedi annem, doğrusu haklıydı, çok yerinde bir sözdü. Babama zaten bir şey söylemezdim, neden söyleyeyim ki? Paranın işime yarayacağına da şüphe yoktu. Ama o gün oraya gitme sebebim paraya sıkışmış olmam değildi, hiç değil, parasızlık bir yaşam biçimiydi, artık farkına bile varmıyordum. Ona söylemek istediğim bir şey vardı, bilmediği ve tahmin

edemeyeceği bir şey.

"Eve gitmeden Bergersen'in orada bir kahve içmeye ne dersin?" diye sordum. Öyle olağandışı bir telkifti ki hiç düşünmeden evet dedi. Normalde Gøteborggata'dan Dælenenggata boyunca yürüyüp Ringen Sineması yanından –on bir yaşındayken iki bölümden oluşan *Zorro'nun Taburu*'nu bu sinemada seyretmiştim, o iki cumartesinin arası dayanılmaz uzun gelmişti– Carl Berners Plass'a çıkardık, sonra karşıya geçip Grenseveien'den metro istasyonuna giderdik, okuduğumuz kitaplardan, yeni gördüğümüz filmlerden, tekrar seyrettiğimiz eski filmlerden bahsederdik. Mesela Albert Finney'nin başrolünü oynadığı *Cumartesi Gecesi ve Pazar Sabahı* filmi o hafta televizyonda gösterilmişti. Annem de beğenmişti Albert Finney'yi, filmin ilk sahnesinde bisiklet fabrikasında torna tezgâhı başında, kollarını sıvamış duruşunu ve dobra dobra yaşlı işçilerin savaş öncesi yılların çamuruna saplanıp kaldığını, kendisinin hayatını böyle heba etmeyeceğini, onlar gibi kaderine razı olmayacağını ilan edişini:

"*Sıkıysa beni ezmeye çalışsınlar da bir göreyim. Ben iyi bir hayat sürmek istiyorum, gerisi propaganda!*" demişti gerilmiş dudakları arasından, basbayağı çocukça saçmalıklardı bunlar, annem de herkesten iyi bilirdi. Yine de yanan sigarasını sallayarak fabrikadaki Albert Finney gibi "*Gerisi propaganda!*" demişti Carl Berners Plass için biraz fazla yüksek bir sesle, gözlerini kısıp Nottinghamshire 'r'lerini yuvarlayarak; sonra da beni biraz şaşırtan karanlık bir kahkaha atmıştı, yine de bu repliği söylemesi esaslı görünmüştü bana. Sonra konuyu değiştirip çikolata fabrikasında kadın işçilere asılan ustabaşından konuşmaya başladık, Freia'nın o bölümünde bütün işçiler kadındı neredeyse. O sinsi pezevenge daha fazla tahammül edemeyecekti ve karşı saldırıya geçmeyi planlıyordu; birlikte nasıl bir karşı saldırıda bulunmak gerektiğini konuştuk.

Aslında adı Bergersen'in kafesi olmayan ama her gün Bergersen diye bir adam pencere kenarında oturup aynı gazeteyi okuduğu için bu ismi verdiğim kafeye geldik. Bizim Bergersen, derdi çalışanlar. Kafe Ringen Sineması'nın arkasında, Tromsøgata cadde-

sinin bir uzantısı olan ve burada çıkmaz sokağa dönüşerek adeta anonimleşen kısa bir sokaktaydı ve aynı adı taşıyordu.

İçeri girdiğimizde iki kahve ve iki Napolyon pastası sipariş ettik ve paltolarımızı girişin yanındaki portmantoya astık. Oturur oturmaz anneme hayatımda olan bitenleri anlatmaya başladım; iki yıldır öğrenci kredisiyle, müzik setiyle, geceleri bira eşliğinde sabahlamalarıyla öğrencisi olduğum, Dælenenggata ve Gøteborggata'nın kesiştiği yerdeki okulumdan ayrılmaya karar vermiştim çünkü üyesi olduğum Komünist Parti, olabildiğince fazla üyesinin fabrikalara işçi girmesi için bir kampanya başlatmıştı. Zorla değil tabii ama merkez komiteden birisi küçük daireme gelmiş ve uzun, ateşli bir konuşma yaparak yeni bir savaşın kapımızda olduğunu, Sovyetler Birliği böyle silahlanmaya devam ederse muhtemelen önümüzdeki yılın başlarında patlak vereceğini anlatmıştı. Håøya'daki yaz kampından sonra ben de bunun farkına varmıştım, değil mi? O zaman şu anda bulunduğum yerde olmamın bir anlamı kalmayacaktı, kuşkusuz bizim oğlanların yanında olmak isteyecektik, her nereye giderlerse. Kullandığı ifade buydu ve *bizim oğlanlar* derken fabrika işçilerini kastediyordu; anlamlı bir tavırla pencereden dünyayı işaret etmişti ama yanlış yönde çünkü birkaç sokak ötede, çoğu işçisi kadın olan, annemin yani onun deyimiyle bizim oğlanlardan birinin işçi olarak çalıştığı fabrikayı göstermiyordu, ne de birkaç durak ileride, yine bizim oğlanlardan birinin yani babamın işçisi olduğu fabrikayı. Finnmarkgata'nın sonundaki Munch Müzesi'ni işaret ediyordu. Çok sevdiğim renkli, yumuşak ama tekinsiz tabloları görmek için Munch Müzesi'ne sık sık giderdim pazarları; hem gerçekten de kimseyi hayal kırıklığına uğratmak istemezdim, mizaç meselesi. Yani gidişatın ne yönde olduğu belliydi.

O konuşmadan bir hafta sonra, benim siyasi ve dünya görüşümü paylaşan başka öğrencilerle okulda bir toplantı yaptık; böylesi zamanlarda partinin işçi sınıfı içinde kök salmasının ne kadar önemli olduğundan bahseden bendim. Gayet güzel bir konuşma olmuştu ama gündelik hayatta annemle babamın içinde olduğu işçi sınıfıyla aynı işçi sınıfından bahsetmiyormuşum gibi gelmişti bana. Birbir-

lerine benziyorlardı, doğru ama farklı özellikleri vardı ve açıkçası başka dünyalara aittiler. Bu beni biraz rahatsız etmişti ama bunun farkında olan tek kişi bendim herhalde çünkü sözümü bitirdiğimde herkes sırtımı sıvazlayıp harika bir konuşma olduğunu, ilgiyle dinlediklerini söyledi. Toplantıya katılan çocukların hangi sokaklarda, nasıl evlerde büyüdüklerini bilmiyorum ama toplantı bittiğinde üniversiteden ayrılacağını açıklayan bir tek ben vardım. Dediğimi de yaptım. İzciyken de aynı şey olmuştu. Roe Deer oyınağında izci yeminini ciddiye alan bir tek ben vardın. Bu da pek çok açıdan ona benziyordu.

Bütün bunları anneme anlatmaya çalıştım. Paltomu asmıştın, garsonun kahvelerimizi ve Napolyon pastalarımızı koyduğu tepsiyle tezgâhın arkasından çıktığını görmüştüm ve biz bize olduğumuz bu anda, kelimeler daha ağzımdan dökülmeye devam ederken, annemin yüzüne bakmak için sandalyemi çevirmiştim ki elinin masanın üzerinden bir gölge gibi geçtiğini gördüm, sonra da odadaki bütün sesleri bastırarak yanağıma indi. Dışarıda bir adam yandaki dükkâna kasa kasa çiçek indiriyordu, sokağın karşısındaki apartmanın tuğla duvarına güneş vurmuştu. İki kız çantalarını bisikletin arkasına koymuş, okuldan eve dönüyorlardı. Muhtemelen on yaşından büyük değillerdi ve ince giysileri içinde üşüyor gibi bir halleri vardı. İçten içe muazzam bir kız kardeş özlemi duydum; kız kardeşim olsa hayatını bambaşka olurdu, o anda Bergersen'in kafesinde oturan bu adam olmazdım. Bekleneceği üzre sadece erkek kardeşlerim vardı, hem de üç tane ve yanağını yanıyordu, kızardığını hissediyordum ama ne yapacağımı ne diyeceğimi bilemiyordum. Masaya baktım, tezgâhtan tarafa baktım, nihayet gözümün ucuyla annemin sandalyesinden kalktığını gördüm. Odada mutlak bir sessizlik vardı; sadece buz makinesinin sesi duyuluyordu ve tepsiyi getiren kadın yarı yolda donakalmıştı, sonra hızla gelip tepsiyi masaya bırakarak ortadan kayboldu. O sırada yüz kronu hatırladım ve elimi cebime atıp katlanmış parayı çıkarttım.

"Al," dedim. "Bunu da geri istersin şimdi." Öteki yanağımın da kızardığını ve yandığını hissettim. Başımı kaldırdım. Annem pal-

tosu kolunda ayakta duruyordu. Yüzü solgun, gözleri nemliydi.

"Salak," dedi. Sonra çıkıp gitti.

Kafeden nasıl çıktığımı, Napolyon pastasını, hatta ikisini birden yiyip yemediğimi, hesabı o yüz kronla mı ödediğimi, sonraki birkaç gün neler yaptığımı hiç hatırlamıyorum. Ama şimdi 1989 Kasımında sabahın erken vakti, kuzeydoğu Danimarka sahilinde bir kum tepesinde annemin yanında otururken bütün bunları hatırlayıvermiştim. Açıkta Hirsholmen adası vardı. O adanın üzerinde hayatım boyunca her yaz gördüğüm, annemin de hayatı boyunca gördüğü bir deniz feneri vardı. İnsanın göz menzilinde sürekli bir deniz feneri olmasının düşünce tarzını nasıl etkileyeceğini merak ettim.

Annem sigarasından son nefesi çekip önündeki gevşek kumlarda ağır, biraz da hantal bir hareketle söndürdü ve bana döndü.

"O ne öyle?" diye sordu, bacaklarımın arasında yarı yarıya kuma gömülmüş duran şişeyi işaret ederek.

"Calvados," dedim.

"Calvados," dedi ve hatırladığını gösterecek şekilde başını salladı ama biraz da uykulu bir hali vardı. "*Zafer Takı*, öyle mi?"

"Evet," dedim. "*Zafer Takı*."

Tekrar başını salladı, biraz uzak, biraz hantal. "Güzel kitaptır," dedi. "Belki biraz duygusal. İnsan yirmisinden önce okumalı."

"Haklısın," dedim.

6

BENİM KİM OLDUĞUMU bildiğini sanıyordu ama bilmiyordu. Ne 1989'da o kumsalda, ne on beş küsur yıl önce Bergersen'in kafesinde ne de ben komünist olmadan önce. Bana dikkat etmez, başka şeylerle ilgilenirdi. Eve geldiğimde nereden geldiğimi bilmez, evden çıkarken nereye gittiğimi bilmez, nasıl bocaladığımı anlamaz, onsuz on altı, on yedi, on sekiz yaşlarımı, Trondhjemsveien'de, E6 yolunda, Veitvet ve Grorud arasında serseri serseri dolaşmalarımı bilmezdi. Nasıl gidip gelirdim, sağımda gölgeli, ketum, nüfuz edilemez bir boşluk gibi yatan kadın hapishanesinin kalın, tuğla duvarları önünden başlayarak, sonra Kaldbakken'in alçak blokları belirirdi sağda, solda Rødtvet'in yüksek blokları, ta yukarıdaki ormana uzanırlardı, uçsuz bucaksız, derin mi derin ormana, insan içinde kolayca kaybolabilirdi ve isterse sonsuza kadar bulunmazdı.

Bu yürüyüşler sonbahardaydı, kasımda, daima kasımda, akşamüstü, çiseleyen yağmurun ve başımın üzerinden hızla geçen sokak lambalarının altında; öyle hızlı yürürdüm ki lambalar yanıp sönüyor gibi olurdu, bazen nemli havada bir çatırtı sesiyle mavi kıvılcımlar çıkarırlardı ve tam o sırada beynimi kesip içinde ne olduğuna bakılsa, kelimelerin girdaplandığı, düşüncelerin de elektrik akımı gibi kıvılcımlandığı ve mavi mavi parladığı görülürdü belki.

Okulum Østre Aker Vei'deydi, Grorud İstasyonu'nun ve demiryolu işçilerinin, vatmanlar, biletçiler, makinistlerin oturduğu yıldız şeklindeki blokların yanında; ama oraya varmadan Trondhjemsveien kavşağından, futbol kulübünün çim sahasının yanından sağa

sapar, kiliseyle mezarlığı geçer, yokuş aşağı zikzak çize çize iner, nihayet Heimdal'dan, böyle akşamlarda genç Hıristiyanların toplandığı kırmızı binanın etrafından dönerdim. Ne zaman bu binaya girmeye çalışsam kendi kendimi merdivenin orta yerinden geriye çevirmiştim, inanç eksikliğinden. Ne zaman önünden geçsem ışıklar pırıl pırıl yanar ve içeride kımıldanan genç bedenler görünürdü; benimki gibi erkek bedenleri ama çoğunlukla da kız bedenleri, tepeden tırnağa Hıristiyan, kalçalarındaki yuvarlak hatlara, bluzlarının altındaki yuvarlak göğüslere rağmen Hıristiyan kalmayı başaran ve yumuşak Hıristiyan tenleri bana bahşedilmemiş bir huzurla altın rengi parlayan kız bedenleri. Yaptıkları şeyi düşündüğümde utanç duyardım sadece; hayatlarını başkalarının ellerine bırakmışlardı, kendilerinden daha büyük olduğunu düşündükleri, ruhlarını içinde yıkayabilecekleri parlak bir ışık saçan bir gücün ellerine ve utançtan kızarmadan o ışıkla ilgili şarkılar söylerlerdi, gözleri tavanda, dudaklarında bahtiyar tebessümler. Nasıl da keyifliydiler, yüksek sesle gülerek koşuşurlardı ve her ne olursa olsun Hıristiyanlıkları onları korurdu.

Ama o gün merdivende durup pencereden içeriyi seyretmemiştim, onu çoktan aşmıştım, içerde olmak istemiyordum artık, kendi hayatım kendi ellerimdeydi. Ama tek başına ve dürüst olmak kolay değildi. Tahammül edemiyordum.

Dönemecin etrafından kıvrılıp karanlık sonbahar akşamı tuhaf, hatta uğursuzca yabancı görünen okuluma doğru yürüdüm. Boş bahçeyi geçerken botlarımın sesi iki tarafımdaki duvarlardan yansıyordu ve birden annemin orada olduğunu hissettim. Şaka yapmıyorum, gerçekten oradaydı ve Groruddalen okulunun bahçesinde nemli karanlıkta bana bakıyordu. Akşamın bu saatinde iki taraftaki pencerelerde de hayat emaresi yoktu, birinci kattaki pencerelerin birinden eğilip bana güzel bir şey, işitmek için can attığım insanı sarıp sarmalayan bir söz söyleyen biri yoktu. Annemin ne düşündüğünü biliyordum: Bu çocuk yeterince güçlü mü, kendi kendine ayakta kalmayı başaracak mı yoksa çok mu zayıf? Benim çok zayıf olduğuma inandığını düşünüyordum, karakterimde onu şüp-

heye düşüren bir şey vardı, sadece onun bildiği bir zayıf nokta, temellerimde bir çatlak; her şeyin elime hazır verildiğini söylemeye çalışıyordu, hayat böyle değil diyordu, böyle olmamalı da.

7

YAZLIĞA geri döndüğümüzde ikimiz de biraz üşümüştük. Şişeyi masaya koyup babamın fabrikadan aldığı ve kendisinin kurduğu Jøtul sobayı yakmaya gittim. Yazlığı keyiflerine göre ısıtıp daha soğuk aylarda da burada oturabilmek için almışlardı bu sobayı.

Sepette odun vardı. Bolca çalı çırpıyla hazırladım ateşi, baca da iyi çektiği için ilk seferde tutuştu. Güzel bir sobaydı; dökme demirin içinde alevler harlandığında oda da ısınmaya başladı. Sıcaklık yüzüme vurduğunda mayıştım ve gözlerimi kapattım.

"Boşanıyorum," dedim.

"Demin de söyledin," dedi. "Gerçi sebebini bilmiyorum. Neden boşanıyorsun?"

Arkamda bir yerlerdeydi. Belki mutfağın bir köşesinde. Sobaya baktım. Ateş harıl harıl yanıyordu.

"Böyle devam edemez," dedim ve sanki benim fikrim, benim kararımmış gibi konuştuğumu fark ettim, halbuki değildi.

"Eminim karın istemiştir boşanmayı," dedi annem.

"Nedenmiş?"

"Seni tanıyorum," dedi.

"Hiç de tanımıyorsun," dedim ama cevap vermeye tenezzül bile etmedi.

"Sen de boşanabilirdin," dedim.

"Öyle mi? Ama boşanmadım."

"Madem beni bu kadar iyi tanıyorsun o zaman neden boşandığımı neden bilmiyorsun?"

"Ah Arvid," dedi, "kes saçmalamayı."

Gözlerimi açtım. Hâlâ sobanın önünde çömelmiş duruyordum.

Ağır ağır ayağa kalkıp ona baktım.

"Biraz uzanmak istiyorum," dedim. "Yarım saat filan, olur mu?"

"Olur," dedi annem. Masaya oturup bir sigara yakmıştı ve sesi alçak, hatta boğuk geliyordu, duvarın arkasından gelir gibi; bu yüzden de küçük yatak odalarından birine gitmek yerine oturma odasındaki divana uzandım çünkü ne uyurken yalnız olmayı istiyordum ne de onun uyanıkken bensiz olmasını.

İlk başta divan bir-iki saat önce içinde olduğum gemi gibi sallanıyordu, hatta azıcık midem bile bulandı ama zamanla alıştım ve hoşuma gitmeye başladı. Divanın sert örtüsü yaz ve altmışlar kokuyordu, annemin arkamdaki masada kitabının sayfalarını çevirdiğini duyabiliyordum, *Bıçak Sırtı*'nı okuyordu herhalde. Sonra ikinci sigarasını yakan çakmağın sesini duydum ve kendimi bıraktım, tepetaklak ve yere ulaşmadan uykuya daldım.

Tam manasıyla uyanmadan önce ne çocukluğumun geçtiği evde, ne de Kartal Yuvası adını taktığım banliyödeki evimde olduğumun farkındaydım, on yıldır uyuyup uyandığım ya da gözlerimi karanlığa dikip yattığım yatakta değildim; hayatının çok önemli bir parçası olan yazlık evdeydim. Bu küçük ev beni defalarca Hudøy'dan kurtarmıştı. Oslo Fiyordu'ndaki bir tatil kampıydı Hudøy; annesi de babası da çalışan ya da tatile çıkacak parası olmayan çocukları gönderirlerdi, güneşi yüzlerinde, rüzgârı saçlarında, tuzlu suyu vücutlarında hissetsinler diye. Altmışlarda bir çocuğun keyfini kaçırabilecek her şeyin bir numaralı tedavisi buydu ama ben daha o zaman bile, yatakhanede, yemekhanede, sabah idmanında akranlarımın üzerimde kuracağı baskıyı kaldıramayacağımı biliyordum. Mesela dua edilmesi icap ediyorsa tıpkı onlar gibi yatağın yanına diz çöküp dua ederdim; hep başkaları gibi davranırdım çünkü korku ve özgürlükten payıma düşenle kalabalığın içinde tek başına duracak gücüm yoktu.

Uyku katmanlarında yükselirken sesler duydum, annemin sesini ve çok iyi tanıdığım tok bir erkek sesini. Bu sesin sahibi ne kadar

uğraşsa da alçak sesle konuşmayı başaramazdı. Öyle gürdü ki bu ses, hangi odada çınlasa duvarları hatta mobilyaları titretirdi, şimdi de divanda yatarken benim göğsümü titretiyordu. Ama beni uyandırmamak için ellerinden geleni yaptıklarını görünce yerimden kıpırdamadım, burnum divan örtüsüne gömülü, ellerim ensemde kavuşturulmuş yatmayı sürdürdüm. O zamanlar genelde bu konumda uyanırdım, sipere yatmışım ya da birisi enseme bir silah doğrultmuş gibi; Afrika, Kongo ya da Angola'yla ilgili haberlerde ya da gördüğüm savaş filmlerinde savaş esirleri böyle yatarlardı, yan yana, yüzleri yerde, burunları toza gömülü, küçük düşmüş, güneşte yanmış, dudakları çatlamış, tepelerinde müttefik askerlerin beyaz gülüşleri ve beyaz sigaraları.

Annemi duydum:

"En doğrusunu yapıyor. Bu iş böyle gitmezdi, tahammül edilmez bir hal almıştı. Ama pek çok kişi ona karşı, ordu ona karşı, her şey pamuk ipliğine bağlı. Bakalım ne olacak. İnşallah ömrüm yeter de bu işin nasıl sonuçlandığını görürüm." Bunu dedikten sonra ağlamaya başladı, sonra susup öfkelendi. Sigarasını yakma şeklinden anladım, birincide beceremedi, tekrar tekrar denedi sonra erkek sesi konuştu:

"Gel benim eve gidip kahve içelim, çocuğu da uyandırmayalım. Mezbahaya giden dana gibi bir hali var." Sesi kemiklerimde zangırdadı.

"Boşanıyor," dedi annem.

"Vah vah," dedi adam, soyadı Hansen'di ve herkes ona soyadıyla hitap ederdi.

Hansen annemin en yakın arkadaşıydı, her ne kadar hayatları başka başka ülkelerde geçse ve birbirlerine hiç yazmasalar da. Hansen emekli demiryolu işçisiydi. Kasabada alçak, tuğla bir apartmanda oturur, mevsimine bakmadan sık sık mobiletiyle yazlık evine gelirdi.

"Ben hiç boşanmadım, nasıl şeydir bilmiyorum yani," dedi Hansen, bir an sessiz kaldılar, sonra sordu: "Bu ne?"

"Arvid getirmiş," dedi annem. "Calvados, Fransız içkisi."

"İyi parası var demek ki," dedi Hansen. "Gel hadi, benim tarafta siyaset konuşalım. Sana kahve yaparım, istersen kek de var." Tam o sırada yanağına dokundu belki.

Masadan kalkıp kapıya doğru gittiklerini duydum. Gorbaçov'dan bahsettiklerini anladım, alnında bilinmedik bir ülkenin haritasını taşıyan adam, Sovyetler Birliği'nin bir senelik başkanı; her şeyin uzun zaman önce iflas ettiği yetmiş senelik bir deney olan bir devletin son lideri olduğunu zaman gösterecekti. Ama şimdilik kimse farkında değildi. Yani Gorbaçov'un son başkan olacağının, hatta kendisi bile.

En küçük kardeşim Oslo'da Sovyet Büyükelçiliği'ne gidip memurları, kendisine başkanlarının bir fotoğrafını vermeye ikna etmişti, halbuki şahıs kültü çoktan sona ermişti, hatta bir süreliğine zıvanadan çıktığı Çin'de bile; yine de kardeşim fotoğrafı dikkatle eve taşımış, çerçevelettikten sonra anneme doğum günü hediyesi olarak vermişti.

"Başucuna as," demişti, "böylece gece uyumadan önce onunla konuşabilirsin. Tıpkı Arvid'in Mao'yla konuştuğu gibi."

Annem gerçekten konuşurdu Gorbaçov'la, eğlencesine, ama benim Mao'yla konuştuğum doğru değildi. Çocukça olurdu. Yetmişlerin başında yatağımın üzerine Mao'nun bir fotoğrafını asmıştım, doğru ama orada boş yer olduğu için asmıştım. Yanında Bob Dylan ve California kumsallarında çekilmiş bir fotoğrafıyla Joni Mitchell da vardı *(Oh California, California, I'm coming home)*, ayrıca İngiliz ressam Turner'ın bir reprodüksiyonu vardı çünkü bir yerlerde fırçalarını boyaya değil renkli buharlara batırarak resim yaptığı yorumunu okumuş ve çok beğenmiştim; nitekim bir sene önce gittiğim İngiltere'nin Whitby sahil kasabası kıyılarında yapılmış bir tablosunun posterini bulunca hemen almıştım çünkü o yorum bana çok doğru görünmüştü.

Mao'nun resmi şu meşhur rötuşlanmış fotoğraftı; hani elinde Çin kalemi, masasının üzerine eğilmiş oturduğu resim. Yazdığı şeyin siyasi ya da felsefi bir makale değil bir şiir olduğunu düşünür, ümit ederdim hep, hatta belki şöyle başlayan şiir:

Kırılgan ayrılış imgeleri, o zamanki hali köyün.
Lanet olsun zaman nehrine; otuz iki yıl geçmiş bile.

çünkü insan Mao'yu gösterirdi bu şiir, yakın hissettiğim birini, bedeniyle savaşan zamanı hissetmiş birini, tıpkı benim gibi; zaman nasıl da arkadan yetişiyordu, küçük elektrik şokları gibi nasıl teninin altında dolaşıyordu, ne kadar uğraşırsan uğraş nasıl durduramıyordun. En nihayet durduğunda, her şey yoluna girdiğinde öncesine göre biraz farklı bir insan olurdum, hatta bazen umutsuzluğa kapılırdım.

Ama yetmişler çoktan geride kalmıştı. O kasımdan topu topu altı ay önce, o zamanlardan tanıdığım bir grup insanla birlikte Oslo'da Çin Büyükelçiliği'nin önünde durup protesto sloganları atmış, majesteleri Çin Büyükelçisi'ne bir mektup vermiştik; o mektubu gelip kendisi mi almıştı yoksa almaya birini mi göndermişti yoksa kimse almamış mıydı hiç hatırlamıyorum. Öyle ya da böyle, Çinli yetkililerden acil bir talepte bulunmuştuk: Senelerdir büyüksaygı duyduğumuz Çin Komünist Partisi, Tiananmen Meydanı'nda öğrencileri öldürmeyi bırakmalıydı, öğrencilere destek veren genç işçileri öldürmeyi de bırakmalıydı; 1989 Haziranında koca meydanın bütün köşelerini bir deltadaki kızıl ırmaklar gibi sulayan kanın durdurulmasını rica etmiştik, Çin'e demokrasi gelmeliydi. Bir zamanlar Kâbe'miz olan, doğuda güneşin uğruna doğduğu bu büyük ülkeye demokrasinin gelmesi için bağırmak tuhaftı. Yakında nüfusları bir milyarı bulacaktı. Mao on üç yıl önce ölmüştü ve binlercemiz Oslo gecesinde, elimizde resimler, rüzgârda dalgalanan siyah bayraklar, kollarımızda siyah matem bantlarıyla yürümüştük; o sırada, ee şimdi ne yapacağız, diye düşündüğümü hatırlıyorum. Ama 1989 Haziranında insana tuhaf ve biraz da hüzünlü geliyordu bu gösteri. Etrafımdakilerin çoğunu on yıldır görmemiştim ve hepsi biraz daha yaşlı görünüyordu, kiminin şakaklarına kırlar düşmüştü ve yapabileceğimiz fazla bir şey yoktu, sanki ortalık biz gelmeden önceki kadar boştu ve Çin Büyükelçiliği karşısındaki kaldırımdan, on beş senedir hayatım olmuş, artık beni istemeyen kadınla ayrılmıştım.

8

DOĞU METRO hattındaki Økern İstasyonu yakınlarında bir fabrikada iş bulmuştum. İşe başlayalı iki ay olmuştu. Makinenin yanında durup otoparka bakan geniş pencerelerden içeri süzülen ışığı seyrediyordum. Gri toz ışık huzmelerini öyle kesif gösteriyordu ki içinden geçmeye çalışsan kafanı vuracaksın zannediyordun, hatta kimsenin bunlara çarpmaması tuhaf geliyordu. Benim durduğum yerde, montaj bandının paletleri arasında havanın bu kadar tozlu olmadığını umut ediyordum ama tozluydu tabii, hatta daha bile tozlu. Ne de olsa tozun asıl çıktığı yer burasıydı.

Akşamları ve geceleri pencereler kapkaraydı. O eğik huzmeler ortadan kaybolmuş olurdu ve ışık pencerelerden makinelerin üzerine, uzun, kirli zincirleri ucunda tavandan sallanan floresan lambalara kayar, tozsa başımızın üzerinde ışıltılı bir konfeti gibi dönüp dururdu.

Benim A Takımı dediğim ve zamanla herkesin bu isimle anmaya başladığı arkadaşlar çoğu günler aynı vardiyada çalışır, montaj bandının başında birlikte dururduk ama bazı günler vardiya değişir, bizim ekipten topu topu iki kişi başka vardiyalardan insanlarla birlikte çalışırdı. Buna bir türlü alışamazdım. İki aylık tatilden gelip de babamı oturma odasının düzenini değiştirmiş bulmak gibiydi; her şey tersyüz olmuş olurdu ve kardeşlerimle televizyon seyretmek istediğimizde ne zaman koşarak oturma odasına girsem bir iskemleye çarpardım.

Öteki vardiyalarda çalışanlar bizim A Takımı gibi birbirlerine destek olmayı bilmiyorlardı; genelde tempoyu tutturamazlardı ve

o tür vardiyaların ardından kendimi çok daha yorgun hissederdim. Bazen istasyondaki kâğıt biterdi ve ben forklifte atlayıp yeni kâğıt getirmeye gittiğimde bizim ekipten birisi benim yerime bakardı. Yoksa bütün bant mecburen dururdu çünkü katlanan ve yığılan basılı sayfalar banda takılır ve gerektiği gibi yerlerine düşmezlerdi. Sonra Sony Amerika dediğimiz adam acayip sinirlenip bana bağırır, A Takımı'nın makine operatörü Hassan'ın asla yapmayacağı şekilde pis pis yüzüme bakardı. Aynı işi yaparlardı ama asla aynı vardiyada çalışmazlardı, hem ne halt etmeye Sony Amerika forklifti kendi kullanmıyordu da her seferinde ben kullanmak zorunda kalıyordum? Benim işim kendi istasyonumu beslemekti. Aslında öfkelenmem, makineyi bırakmam, sırtımı Sony'ye dönüp bir paletin üzerine oturup sigaramı sarmam gerekirdi ama buna sabotaj denirdi ve o vardiyada kimse bana arka çıkmazdı. Ben de onun yerine adama pis pis bakmakla yetinirdim.

Montaj bandında en iyi Elly'yle anlaşırdım. Tempomuz aynıydı, aynı zamanda durur, aynı zamanda başlardık ve dört kollu tek bir insanmışız gibi aynı hareketleri yaptığımızı gördüğümüzde birbirimize bakıp gülerdik; istasyon tam dolu olduğunda ve her şey tıkır tıkır işlediğinde o bulmaca çözer, ben kitap okurdum. Hassan'ın da keyfi yerine gelir, bacaklarını zincir kutusuna dayayıp, Arapça yazıyla kaba kâğıt üzerine basılmış dergiler okurdu. Ben forklifti almaya koştuğumda Elly benim yerime geçip istasyonu doldururdu, böylece makine durmazdı. Ondan başkası yapmazdı bunu.

Yarım saatte bir yer değiştirirdik. Beş istasyonu da yüzümüzü gözümüzü toz içinde bırakan ama en azından ellerimizi hırpalamayan kalın kâğıtlarla doldururduk; Norveç firması Follum'un ürettiği kâğıtlardı bunlar. Son istasyona Finlandiya firması Kirkniemi'nin ürettiği parlak, sert kâğıtlardan koyardık.

Hemen hemen her yer değiştirdiğimizde Elly yanımdan geçerken kalçasıyla vurarak beni paletlerin üzerine iter, dengemi kaybedip yuvarlandığımda kâğıtlar sağa sola uçuşurdu; yuvarlak kalçasının hissi bacağımda kalır, karşılıklı gülüşürdük. Hassan da sabır

dilenir gibi ellerini iki yana açardı.

Bazen Sony Amerika'dan bezdiğimde eğer yakınlarda değilse, bir türlü kurtulamadığı güneyli aksanını taklit ederdim; arkadaşların çoğu bu işi iyi becerdiğimi düşünürdü. Ama bir-iki saat sonra, sabah ya da akşam vardiyasının veya fazla mesainin ardından, fabrikaların arasından metroya binmek üzere Økern İstasyonu'na inerken yaptığıma pişman olurdum. Benim işim işçi sınıfını birleştirmekti bölmek değil, partinin politikası buydu ve Sony Amerika düşmanım değildi.

Gece vardiyasından çıkmış peronda bekliyordum ki aksi yöne giden tren gelip uzun uzun karşıdaki platforma yolcularını bıraktı, yenilerini aldı ve gitti. Müflonlu kabanlarını, koyu renk paltolarını, yünlü ceketlerini giymiş, atkılı, bereli, eldivenli bir grup insan istasyonda inip yakınlardaki işyerlerine doğru yürümeye başladı. Bu civarda çok şirket vardı, vadideki bütün istasyonlardan daha fazla.

Onların hepsi merdivenleri çıktıktan sonra duraktan, daha önce de gördüğüm bir kız çıktı. Az önce giden trenden inmiş ve kalabalıkla birlikte yukarı, meydana çıkmak yerine Çin pagodalarına benzeyen bombeli tavanlı durağın içine çekilmişti muhtemelen. Şimdi de platformun kenarında sonraki treni bekliyordu. Üzerinde biraz kısa duran ceketinin ya da kabanının mavi koluyla ağzını sildi; biraz üşümüş görünüyordu, *Blue* albümünün kapağındaki Joni Mitchell gibi kâküllü sarı saçları vardı ama daha gençti. O sırada trenim geldi, kapılar açıldı, ben de karşıki kapının camına gidip tren kalkana kadar onu seyrettim. Ona baktığımı görünce başını çevirdi.

Gece vardiyasından eve dönerken birkaç kere daha tekrarlandı bu; duraktan dışarı çıkıyor, kolları fazlaca kısa olan mavi ceketi ya da kabanıyla orada duruyor, sonraki treni beklerken buz kesmiş gibi görünüyor ve benim ona baktığımı görünce başını çeviriyordu.

Sabahın erken saatlerinde dikkatini toplarsan, etraftaki şamatanın kafanı dağıtmasına izin vermezsen görebileceğin bir şeydi bu, hele bitkin düşmüşken ve bir kerede birden fazla şeye konsantre olamazken.

Sonra tren Carl Berners Plass'ta, mavi istasyonda durdu; Tøyen yeşildi, Grønland sarı –aslında bej– ve böyle bir sistem dahilinde gidiyordu, gerçi ortada sistem filan yoktu, olmaması da canımı sıkıyordu çünkü bir sistem olsa daha iyi olurdu; her şey böyle iflah olmaz, böyle zorlama Norveç usulü olmasa, biraz Avrupalı, biraz kıtalı olsa iyi olurdu çünkü mesela şurada gri beton bir istasyon vardı ve nedense bitmemiş gibi duruyordu, kaba nemli duvarlarıyla bitmemiş gibi, daima da böyle kalacaktı çünkü birisi bunun sanatsal olduğunu düşünmüştü.

Neyse, Carl Berners Plass'ta, mavi istasyonda indim. Çifte vardiya yapmıştım yani mesaiye kalmış ve iyi para kazanmıştım. O kadar yorgundum ki sarhoş gibiydim. Makine başında son birkaç saat en abuk sabuk esprilere kahkahalarla gülmüş, sürekli dalga geçmiştik ve kafalarımız uçan balon gibi hafiflemişti. Vücudum gevşek geliyordu, lastik gibi ama bir şekilde hoşuma gidiyordu. Böylesine bitkin düşmek hoştu, hepimiz bitkin düşmüştük.

Platformun rampasını bacaklarım titreye titreye indim. Narvesen bayiinin önünde kuyruk vardı; benim gibi eve dönmeyen, işlerine giden insanlardı bunlar ve bayiden gazete, Norsk Ukebland, kola alıyorlardı. Ben de sıraya girdim ve bir Dagbladet aldım. Kendimi tuhaf bir şekilde önemli hissediyordum; vücudum sırada önümde ve arkamda duranların vücutlarına benzemiyordu. Gerektiğinde çarkları gece gündüz döndüren insanlardan biriydim. Gururla çıkışa, cam kapıya doğru yürüdüm. Dışarısı şaşırtıcı ölçüde soğuk ve hâlâ karanlıktı, kışa fazla bir şey kalmamıştı. Yokuş aşağı meydana, Carl Berners Plass'a yürüdüm, köşeden sola döndüm, sonra Trondhjemsveien'den Finnmarkgata'ya saptım, küçük birinci kat dairemin olduğu sokağa.

Yaya geçidinde tanıdığım biriyle karşılaştım. Yolun ortasında durduk; benden on yaş kadar büyüktü ve aynı Komünist Parti'ye üyeydi. Adı Frank'tı. Hassle İstasyonu yakınındaki fabrikanın kalifiye işçilerinden biriydi, oraya kök salmış, bütün yetişkin hayatını orada geçirmişti. Benim gibi iki aylık çaylak değildi. Tabii ger-

çek adı değildi Frank, takma adıydı ve gerçek adını bilmiyordum. Ben de kendimi Arne diye tanıtmıştım ama kendi adım da A harfiyle başladığı ve iki heceden oluştuğu için genelde yanlışlıkla onu kullanıyordum. Öğreneceğim de yoktu ama ismi kendim seçmiştim ve muhtemelen artık değiştiremezdim.

"Günaydın yoldaş, işe erken mi gidiyorsun?" dedi bana.

"Hayır," dedim, "eve dönüyorum, gece vardiyasında çalıştım. Şurada oturuyorum." Üzerinde durduğumuz kavşağa bakan penceremi işaret ettim.

Bakıp tekrar bana döndü.

"Demek mesaiye kaldın," dedi, evet dedim, mesaiye kaldım, bitkin düştüm, iyidir dedi çünkü gece vardiyaları işçileri birbirine yakınlaştırıyor, dayanışmayı teşvik ediyor ve komünist olmayı kolaylaştırıyordu.

"Doğrudur," dedim ama açıkçası o gece komünistliğimi unutmuştum. Makineyi çalıştırmış, sabaha karşı ortalıkta gezinmiş, diğer işçilerle birlikte dalga geçmiştim. Kötü katlanmış bir gazete, hattın sonuna sıkışıp kayışlarla makaraları yerinden çıkarttığında, Hassan elinde anahtarla küfürleri yağdırırken, biz savaş öncesi çocukların yaptığı gibi turuncu paçavraları ip ve lastikle tutturarak yaptığımız topla forkliftlerin yanında futbol oynuyorduk. O sene Dünya Kupası yapılmıştı ve finalde Hollanda Batı Almanya'ya yenilse de hâlâ kupanın coşkusunu taşıyorduk.

Biz yaya geçidinin ortasında dururken yoldan gelen araba kornasını öttürdü ve gerçek adı Frank olmayan Frank, "Şöyle güzel bir uyku çek de uyandığında kavgaya hazır ol," dedi, ben de ona kesinlikle bunu planladığımı söyledim. Sonra o kendi tarafına, ben kendi tarafıma geçtik, araba da yoluna devam etti. Kemerin altından apartmana girdim ve iki kat merdiveni çıkıp anahtarımı kilide soktum.

Ev sessizdi. Toz kokuyordu. Kafamda bir uğultu vardı ve vücudum hâlâ makinelerin zangırtısını hissediyordu, dup dup, dup dup, şakaklarım zonkluyor, kulaklarım çınlıyordu. Hemen yatsam uyuyamazdım.

Canım kahve çekiyordu ama içsem daha beter olurdum. Buz-

dolabını açıp bira var mı diye baktım, yarım bira bile yeterdi ama hiç yoktu, meyve suyu da istemiyordum. Ben de bir bardak su içtim. Masaya oturup başımı ellerimin arasına aldım ve gözlerimi kapatıp bir müddet öyle durdum. Bazen fabrikada ürettiklerimizin kesinlikle gereksiz, hatta aptallaştırıcı olması canımı sıkıyordu ama bile bile girmiştim. Mühim olan çalışma edimiydi.

Ayağa kalkıp oturma odasındaki sehpadan son okuduğum kitabı aldım: Jan Myrdal'ın Afganistan hakkında bir kitabıydı, *Kültürler Kavşağı*, doğudan batıya, batıdan doğuya yolların, kültür kervanlarının uzandığı ve seyrek havada zar zor duyulan şarkıların uçuştuğu bir yer. Okumak için mutfak masasına oturdum. Jan Myrdal'ın cümleleri üzerinde uçsuz bucaksız gökyüzü seriliydi. Dünya bütün görkemiyle yayılıyordu, zamanda geriye, zamanda ileriye, tarih uzun bir nehirdi ve hepimiz onun bir parçasıydık. Bütün ülkelerdeki bütün insanların benzer özlemleri vardı, benzer rüyaları ve dünyanın çevresinde el ele koca bir halka oluşturmuşlardı.

Oturma odasına gidip soyundum ve Bob Dylan'la Joni Mitchell'ın yanında asılı duran Mao'ya bir göz attıktan sonra yorganın altına girdim. Bir-iki sayfa okuyunca gözlerim yoruldu. Kitabı bir kenara koyup, artık uyuyabilirim, diye düşündüm, başaracağız, dedim, her şey yoluna girecek.

9

ESKİ DİVANDAN KALKIP pencerenin önüne gittim. Bizim yazlıkla Hansen'inki arasında söğüt çitin arasından geçen, sık kullanılan bir patika vardı ve o patikada annemle Hansen'in sırtlarının kaybolduğunu gördüm, neredeyse yirmi yıl önce Inger'le benim, o evde yalnız olduğunda birbirimize sarılıp öpüşmek için onların tarafına geçerken yaptığımız gibi. Ben bu iş böyle sonsuza kadar devam edecek sanıyordum ki bir yaz geldiğimizde evi satıp gittiklerini gördüm. Büyük değişimleri son âna kadar kestiremem hiç, Mao'nun deyimiyle bir eğilimin diğerini nasıl gizlediğini anlayamam, herkesin kabul ettiğini düşündüğün bir eğilimin hemen altında tam aksi yöne doğru başka bir eğilim olur ve her şey değişmeye başladığında dikkatle gözlemezsen kendini bir yerde tek başına kalmış bulursun.

Kapının yanındaki botlarımı giyip bağladım, asker ceketimi giydim ve yazlık evin arkasındaki yaşlı çam ağacının yanına gittim. On yıl önce üç tane çam vardı ama kış fırtınaları ikisini devirmişti, babam da bütün yazı onları kesmekle ve yakacak oduna dönüştürmekle geçirmişti, sonra da hepsini teneke damı fırtınada uçmasın diye iple bağlanmış odunluğa istiflemişti. Ama son çam ağacı rüzgârlara direnerek yerinde sapasağlam duruyordu ve epey boy atmıştı, hatta azmanlaşmıştı, hem iğneleri de çok sıktı ve dalları iyice yayıldığı için akşam güneşini engelliyordu, ayrıca çatıya uzanan alt dalları rüzgâr deniz tarafından estiğinde gıcırdayıp inliyordu. Annem ağacın kesilmesini istiyordu. Senelerdir istiyordu bunu ama zaman geçiyor ve babam bu işe girişmeyi göze alamıyordu, artık yaşı genç değildi.

Çitteki açıklıktan Hansen'in yazlığına giden patikaya çıktım, sonra çakıllı yoldan geçip bir-iki saat önce yürüdüğüm rotayı takip ettim. Biraz gülünç geldi bana, sanki bir yere gidemiyormuşum, sadece daha önce yaptığım şeyleri tekrarlıyormuşum gibi.

Kasabaya giden orta yaşlı bir kadın yanımdan bisikletiyle geçti. Gidondan sarkan kahverengi çantayı görünce hemen kim olduğunu anladım. Eskiden erkek kardeşlerimden birinin çıktığı Bente diye bir kızın annesiydi. Ağabeyimin değil, en küçük kardeşimin değil, benden sonra gelen, kaybettiğimiz kardeşimin kız arkadaşıydı. Kardeşim öleli altı yıl olmuştu. Kadına selam verdim ama beni tanımadı ya da tanımazdan geldi ve siyah, Danimarka bisikletiyle yanımdan geçip beni sırtıyla baş başa bıraktı. Onun da yazlığı buradaydı. Kasabanın güneyinde oturuyorlardı, bisikletle bir saatten daha kısa mesafede.

On-beş yirmi metre gittikten sonra aniden ayaklarını biçimsiz bir şekilde yere koyarak fren yaptı. Neredeyse çantasıyla mantasıyla bisikletten düşecekti. Sonra tek eli gidonda arkasına döndü.

"Arvid sen misin?" dedi biraz yüksek sesle. Adı Bayan Kaspersen'di. Tam olarak Marie Kaspersen ama kimse ilk adını söylemezdi.

Yanına gittim, gidonun orada durdum:

"Evet benim," dedim.

"Bu zamanda burada ne işin var?" dedi. "Annen burada mı?"

"Evet, burada."

"Bu aralar hep onu düşünüyorum. Nasıl?"

"İyi," dedim. "Fena sayılmaz."

"Güzel." Pedallara baktı. "Kardeşine çok üzüldüm. Çok iyi çocuktu."

Kardeşim, diye düşündüm, nasıl biriydi, onu unuttum, diye düşündüm ama unutmamıştım tabii. Kardeşimi unutmamıştım.

"Damadım olmasını çok isterdim."

"Ama Bente onu istemedi, değil mi?"

"Öyle mi? Ben ayrılmayı kardeşin istedi sanıyordum," dedi Bayan Kaspersen.

"Zannetmem. Hatırladığım kadarıyla öyle değildi."

"Belki de sen haklısındır. Bilmem. Ama damadım olsa hoşuma giderdi," dedi.

"Biliyorum," dedim.

"Çok kederli bir hadise."

"Evet, kederli," dedim ama pek öyle düşünmüyordum. Salak karı, sen kederden ne anlarsın, sen kederden ne anlarsın, diyordum içimden. Hiçbir şey anlamazsın, hiçbir şey.

"Daha dün gibi hatırlıyorum."

"Altı yıl oldu," dedim.

"Ya o kadar oldu mu?"

"Evet," dedim.

Dudağını ısırarak başını iki yana salladı, muhtemelen kızını düşünüyordu. Belki Bente pek iyi bir hayat yaşamıyordu, belki salağın tekiyle evlenmişti. Belki kardeşimi seçse daha iyi olurdu, hem o zaman ölmezdi belki.

"Olanla ölene çare bulunmazmış," dedi, "annene selamlarımı söyle. Bir-iki gün daha kalacaksa onu görmeye gelmek isterim."

Rüyanda görürsün, diye düşündüm. Havanı alırsın.

"Söylerim," dedim. "Söz." Sevindi. Sonra kepenk kapanır gibi bir ifade belirdi yüzünde.

"Gecikmeyeyim. Biraz soğuk değil mi? Ee ne de olsa kasım."

"Doğru," dedim, "kasım."

"Hoşçakal, Arvid."

"Güle güle Bayan Kaspersen." Siyah bisikletiyle uzaklaştı. Kuşburnu çalılarının oradaki dönemeçte kaybolana kadar bekledikten sonra kumsala yürüdüm.

Kumsalda annemle sabah oturduğumuz yere oturdum. Etrafıma baktığımda kurdele sazlarının son birkaç senede epey yayıldığını ve elinde palayla gelmezsen denize girmeyi imkânsız hale getirdiğini gördüm, çünkü bu bölgenin hemen kuzeyinde denize dökülen bir nehir vardı ve deniz suyunu biraz tatlandırıyor, kıyının bu bölümüne farklı bir karakter veriyordu. Ben çocukken bu nehrin ve sazların üzerinden geçen bir köprü vardı; böylece ayakları-

mızı ıslatmadan yüzmek için daha elverişli yerlere gidebiliyorduk, ama şimdi köprünün tek ayağı bile kalmamıştı. Yüzmek isteyenlerin kasabanın yakınındaki kumsallara gitmesi gerekiyordu.

Gözlerimi kapatıp ellerimi kuma gömdüm; öylece oturmaktan başka bir isteğim yoktu ama o anda çok tanıdık bir koku geldi burnuma ve hava senelerdir tam da bu noktada temas ettiği şekilde temas etti tenime. Özellikle de yedi yaşında olduğum zamanlardaki gibi, o zaman her şey bambaşkaydı, mevsim başkaydı, sazlar, otlar yoktu, her şey daha yataydı, birbiri ardısıra uzanan düz çizgiler halinde, bulutların duman gibi savrulduğu ufuk çizgisine kadar. Burada otururduk, kum tepelerinin dibinde, daha altmışlar bile değildi. Tam doğuda üzerinde deniz feneri olan ada vardı. Hava pusluydu ve fenerin ışığı daha yanmamıştı ama her hareketimde deniz fenerinin nerede olduğunu bilirdim. Gözümün ucuyla onu bulurdum.

Çok sıcak bir gündü, kuruyan yosunlar, göz kamaştıran ışıkta pişen tam ölmemiş denizanaları, deniz, sahil otları ve yeni açılmış portakal suyu kokuyordu. Koyu renkli, nemli kumu küreğiyle kazan siyah saçlı, ufak tefek bir çocuktum ve etrafımda sarışın, iri, hantal kardeşlerim vardı. O sırada daha iki kardeşim vardı ve bana iyi davranırlardı ama çok fazla yer kaplarlardı. Ne tarafa dönsem birini görürdüm.

Kuzeydeki patikadan çıplak ayaklı bir adam geldi. Kıvırdığı paçalarının altından tebeşir beyazı bilekleri çıkmıştı. Yanımızdan geçerken bize şöyle bir göz attı, sonra durup elinde sigarası, ekoseli plaj havlusu üzerinde yatan anneme baktı. Annem o zaman akciğer kanserinden korkmadığı için mentollü sigara değil Carlton içerdi. Öteki elinde Günter Grass'ın kalın bir romanı vardı, yanlış hatırlamıyorsam Almanya'dan gönderilmişti, muhtemelen o sene yayımlanan ve çok tutulan *Teneke Trampet*'ti. Yanık tenli annemin üzerinde mavi biyeli kırmızı krep mayosu vardı, sık sık rüyamda gördüğüm için en küçük kıvrımını bile hatırlarım.

"Tebrik ederim, hanımefendi," dedi adam, "ailenizle birlikte küçük bir göçmen çocuğu tatile çıkarmanız çok hayırlı bir iş."

Adam aynen bunları söylemişti; Danca konuşmuştu ama anlamakta zorlanmamıştık, ayrıca o sene o kadar ufak tefek olmasam da hangi çocuktan bahsettiği hemen anlaşılıyordu. Hep birlikte dönüp bana bakınışlardı ve kardeşlerim nedense utanmış görünüyordu. En azından yüzleri kızarmıştı, annem de biraz huzursuzca gülmüş ama cevap vermemişti. Adam şapkasını hafifçe kaldırarak selam verdi, hasır bir şapka, siyah kurdeleli bir Panama şapkası olduğuna eminim; sonra ellerini arkasında kavuşturdu ve kendinden, plaj havlusu üzerindeki mütevazı hanımdan, besbelli ki doğru olan tespitinden memnun, yalınayak yoluna devam etti. İyi de beni nereden geldim sanmıştı? Kore'den mi, yoksa Tibet dağlarından mı? Ama hiç de doğulu tipim yoktu, Cezayir'deki savaştan da kaçmış olamazdım, evet o zamanlar biraz esmerdim ama o kadar da değil, kim bilir belki Macaristan'daki krizden kaçmıştım? Kuşkusuz seçebileceği pek çok ülke vardı ama belki de aklında belli birülke yoktu, sadece farklı göründüğüm, kardeşlerime benzemediğim aşikâr olduğu için böyle düşünmüştü ve bu farkı anlamlandırmanın en kolay yolu göçmen olduğumu düşünmekti, şu çenesini tutamayan adamlardandı.

O gün kumsalda o sözleri hiç söylemeseydi keşke. Hiç unutamadım. Zamanla ne kadar babama da benzesem, ne kadar bana kaza olmadığımı, gerçekten isteyerek yaptıkları tek çocuk olduğumu da söyleseler, sırf bu bile şüphelendiğim şeyi doğrulamaya yetiyordu: ailedeki yerimin pek o kadar sağlam olmadığını.

Adam gittikten sonra oyunun tadı kalmamıştı. Yine de uzunca bir süre kumsalda kaldık. Annem yeni bir sigara yakıp kitabına geri dönmüştü ama kumda oturduğum yerden sayfayı çevirmek için elini hiç kaldırmadığını görebiliyordum. Kafası dağılmış aynı satırları tekrar tekrar okuyordu herhalde ya da pek okuma havasında değildi ya da okumuyor sadece sayfaya bakıyordu. Bu durum beni huzursuz etmişti, demek bir acayiplik vardı ve artık hiç umrumda olmayan oyunu oynuyormuş gibi yapmaktan başka çarem kalmamıştı.

O yaz, elliler bitip altmışlar başlamadan, Doğu'yla Batı arasındaki duvar örülmeden önceki son yaz şunu öğrenmiştim: En büyük lokmayı bile zorlanmadan yutabiliyor ve hiçbir şey olmamış

gibi sindirebiliyordum. Bu yüzden de artık benim için hiçbir anlamı kalmamış o oyunu oynamaya devam etmiş, bütün doğru hareketleri yapmıştım. Belki yaptıklarımın bir maksadı varmış gibi görünüyordu ama yoktu.

Eski köprüye giden patika hâlâ sazlar boyunca uzanıyor, bazı yerlerde sazların içine dalıyordu. Ayağa kalktım, otuz yedi yaşındaydım, pantolonumdaki kumu silkeleyip patikadan yürümeye başladım ve birden deniz fenerini de denizi de göremez oldum; Çin'de Yangtse Kiang nehrinin kıyılarındaki bambu duvarı gibi, kalın, hışırtılı sarı saplardan başka bir şey görünmüyordu. Ben de Çinli oldum, Japon işgalinde savaşan bitkin bir askerin dizleri gibi titriyordu dizlerim; belki de yüzyıllar önce uzun ve felaketli yolculuklarından birine çıkmış olan şair Tu Fu'ydum.

Karşıma nehrin dönemecine yapılmış bir iskele çıktı; üç farklı renge, kırmızı, yeşil ve maviye boyanmış üç tane kayık bağlanmıştı iskeleye. Kürekleri muntazaman oturma yerlerinin üzerine uzatılmıştı. Ne karada ne suda tek bir allahın kulu görünmüyordu; sadece patika, sazlar ve iskelenin önündeki otluk alan görünüyordu. İçinde su olmayan kayığa dikkatle bindim ve sırtımı karaya vererek orta tahtaya oturdum. Küreklere dokunmadan öylece, kıpırtısız oturup nehrin sularına baktım. Yeşildi ve ayna gibi parlıyordu, açık denizin asla parlayamayacağı gibi ve kendimi hiç o anki kadar mutsuz hissetmemiştim.

O kayıkta ne kadar oturduğumu bilmiyorum ama kıyıya çıkmak için doğrulduğumda vücudum soğuk ve kaskatıydı. İskeleye doğru uzun bir adım attım ama ağırlığını bir bacağımdan diğerine verirken ayağım tahtadan kaydı ve kayıkla iskele arasına düştüm. Aradaki mesafe o kadar dardı ki düşerken bir de kafamı kayığa çarptım. Beynimin içindeki karanlıkta şimşekler çaktı ve canım öyle acıdı ki korkuyla bağırmak için ağzımı açtım ama tuzlumsu su ağzıma doldu, sonra ceketimin içine ve kazağını ağırlaştırıp beni aşağı çekmeye başladı, öksürdüm, tükürdüm, yüzmeye çalıştım ama

kolumu atacak yer yoktu. Sonra nerede olduğumu, suyun muhtemelen çok derin olmadığını fark ettim; ayaklarımı bastığımda su göğsüme kadar geliyordu. Aradaki açıklık o kadar dardı ki kendimi kayıkla iskele arasından yukarı çekemiyordum, baktım olmayacak şerefimi iyice ayaklar altına alıp iskelenin altına daldım ve kumun üzerinde emekleyip öteki taraftan yukarı çıktım. İskelenin üzerine boylu boyunca uzandım ama soğuktan dişlerim birbirine vurmaya başlayınca mecburen kalktım.

Bu rezillikten kurtulmanın iki yolu vardı: ya geldiğim patikadan geri dönecektim ya da kayıkların sahiplerinin oturduğu evlerin yanından geçecektim, ama onların beni böyle görmesini istemediğim için açık, otlu tümseklerin ve uzun sazların arasından koşmaya başladım. Artık kendimi Çinli gibi hissetmiyordum. Koşa koşa eve vardığımda ayaklarımı vura vura odunluğun yanından, güneşi perdeleyen çamın etrafından dolaşıp terasa çıktım ve açık salon kapısından içeri girdim. Annem başını eğmiş, iki elini saçlarının içine sokmuş, tek başına ayakta duruyordu. Benim geldiğimi duyunca kapının pervazına tutundu ve bana Mars'tan gelmişim ya da yabancıymışım gibi baktı ama sonra gözlerimin içine bakıp:

"Arvid nerden geliyorsun böyle?" dedi.

Ceketimin kollarından ve saçımdan sular damlıyordu; dönüp yolu ve ağaçların arkasındaki denizi işaret ettim.

"Şurdan," dedim.

"Tanrım," dedi annem başını sallayarak. "Onu demiyorum."

"Peki," dedim. Dikkatle ona bakıyordum. Pek iyi görünmüyordu.

"Neye bakıyorsun öyle?" dedi.

"Sana," dedim, "sana bakıyorum."

"Kes şunu," dedi ve salona girdi.

10

BAYAN ELSE MARIE Kaspersen'in hatırladığı ve hatırlatmaktan geri durmadığı şey şuydu:

Bir sabah ağabeyim beni işyerimden arayıp Ullevål Hastanesi'ne gitmemi söyledi.

"Şöyle bir oturayım bile deme," dedi, "hemen çık."

Sıralamada benden sonra gelen, Bayan Kaspersen'in damat olarak gözüne kestirdiği kardeşimdi söz konusu olan. 1983 senesiydi. Oslo'nun merkezinde, Ulusal Galeri'nin yanındaki bir kitapçı dükkânında çalışıyordum. İki yıldır oradaydım. Ondan önce kalın bir haftalık dergi basan bir fabrikada, beş yıl boyunca üretim zincirinin son halkasında çalışmıştım. Bunun vazifem olduğunu düşünüyordum. Ama değildi.

Telefonun çaldığını duyduğumda dükkâna yeni gelmiştim. Lambayı yaktım, tezgâhın üzerinden eğilip, İngiliz ve ABD'li yayıncılardan gelmiş iki sıra kataloğun arasına sıkışmış olan telefonu açtım. Benden daha erken gelen yoktu. Pazar ve iki haftada bir cumartesi hariç her gün evimin merdivenini inip, apartmanlar arasındaki yoldan geçiyor, otobüste başımı zangırdayan cama dayayarak Oslo'nun merkezine gidiyordum. Genelde işe ilk giden ben olurdum, hatta pazar günü açık olsa seve seve giderdim. Daha önce çalışmaktan hiç bu kadar mutlu olmamıştım. Sabah uyanıp işe gideceğimi düşündüğümde ilk olarak isteksizlik hissetmiyordum. O kitapçıda o kadar mutluydum ki bu mutluluğun sadece işin kendisinden değil, her sabah kapıyı arkamdan kapatıp çekip gidebilecek olmamdan kaynaklandığını çok geç anladım.

Kitapçıdan Ullevål Hastanesi'ne gitmek hiç zor değildi. Pilestredet'e, yani o sırada tramvayların geçtiği paralel caddeye koşup bir tramvaya atladım mı yol en fazla on beş dakika sürerdi.

Sonbahar yeni gelmişti ve hava pırıl pırıldı. Tramvayda pencere kenarına oturup yüzümü cama yapıştırdım ve yanından geçtiğim binaları gerçeküstü sarı bir tona boyayan tuhaf, alçak güneş ışığına baktım; tiyatroda gizli projektörlerin ışığı gibiydi, hayatımda hiç böyle inanılmaz sarılıkta bir ışık gördüğümü hatırlamıyordum ama muhtemelen görmüştüm.

Tramvaydan indiğimde neyle karşılacağını biliyordum ama daha düşünmüyordum. Başka düşüncelerle geçirebileceğim koca bir çeyrek saatim vardı. Koca bir hayat sığabilirdi o on beş dakikaya; sanki o on beş dakika hiç bitmeyecek, hiçbir şeyin *bitemediği* uzay gibi genişledikçe genişleyecekti, halbuki on beş dakika sonra, birkaç saniye ve birkaç durak sonra Ullevål Hastanesi'ne ulaşacağımı, tramvaydan inip Kirkeveien Caddesi'nde yüz metre kadar yürüyeceğimi, sola dönüp kulenin kemeri altından geçeceğimi, erkek kardeşimin on ikinci katın bir yerlerinde kapalı durduğu hastaneye gireceğimi gayet iyi biliyordum.

"Asansörden inince sağa dön, oradakathemşiresine sor," demişti ağabeyim telefonda, "adını yüksek sesle söyle," demişti onun ağzından duymaya pek alışık olmadığım ısrarlı bir sesle ama dediğini yapabileceğime, kardeşimin adını yüksek sesle söyleyebileceğime emin değildim.

Bütün bunları birazdan yaşayacağım için beynimin biraz daha boş alanı olduğunu tahmin ettiğim bir bölgesinde bambaşka bir şey düşünmeye başladım. Biraz konsantre olursam üç-beş konu bulacağıma emindim ve ilk aklıma gelen Hemingway'in *Paris Bir Şenliktir* kitabından bir bölüm oldu. Hemingway ve kendisinden daha yaşlı ve daha tanınmış meslektaşı Scott Fitzgerald, Fitzgerald'ın aletinin büyüklüğü konusunda fikir edinmek için, rue Jacob ve rue des Saints-Pères'in köşesindeki kafenin tuvaletine girerler. Karısı Zelda, Fitzgerald'ın aletini aşağıladığı, kendilerininki gibi bir ilişkide mutluluğun uzunluktan geldiğini ve kocasının bu fiziksel özel-

likleriyle hiçbir kadını mutlu edemeyeceğini söylediği için Fitzgerald yıkılmıştır. Ama erkekler tuvaletinde Hemingway her şeyin yerli yerinde olduğunu tespit eder ve sende bir eksiklik yok Scott, der. Yukarıdan bakınca yanlış izlenime kapılır insan, kendine aynada yandan bak, sonra Louvre'a gidip oradaki heykellere bak da ne kadar talihli olduğunu anla. Fena tavsiye değildi ama otuz yaşında, yani bahsettiğim 1983 senesinde tekrar okuduğumda, bu vakayı anlatırken Hemingway'in takındığı yukarıdan bakan tavır dikkatimi çekmişti. Paris'ten otuz küsur yıl sonra Hemingway hâlâ Fitzgerald'ı aşağılama arzusu duyuyordu, halbuki bu kitap yazıldığında Fitzgerald çoktan inişe geçmişti bile; neredeyse tümüyle unutulmuş, alkolden perişan olmuş vaziyette son bulacaktı hayatı. Hemingway'se ününe ün katmıştı ve daha epey zirvede kalacaktı. Yazılarında zaman zaman açığa çıkan küçüklüğün işaretiydi bu. Özellikle rue Jacob'daki tuvalette geçen vaka, şahsımla ilişkisi varmış gibi üzmüştü beni; sonra da Hemingway'in yazım tarzındaki ukalalığı nasıl gözler önüne serdiğini düşünmeye başlamıştım, hem bu fikri destekleyecek bir sürü örnek bulabilirdim ama tam o sırada tramvay Oslo Veterinerlik Fakültesi'nin kırmızı tuğla binalarına doğru sapmıştı. Batı Oslo'nun Adamstuen bölgesinden geçen tramvay yolunun sağında kalıyordu fakülte; şehrin bu bölümüne ömrü billah gitmemiştim ve ölüm kalım meselesi bile olsa yerini tarif edemezdim, ama bir yıl önce kendime ait olmayan bir arabayla, Oslo'nun kendi yaşadığım kuzeydoğu ucundan buraya onca yolu yan koltuğa serdiğim haritaya baka baka gelmiştim. Kendime ait olmayan bir köpeği Veterinerlik Fakültesi'ne uyutmaya götürmek için.

Bu işi yapmaya neden gönüllü oldum bilmiyorum. Akrabalardan birine ait dişi bir köpekti. Üzerime vazife olmayan sebeplerden artık ona bakamayacaklardı. Köpeği iyi tanırdım, işler yolunda gitmediğinde biraz yardımcı olmak için onu sabahları yürüyüşe götürdüğüm çok olmuştu. Mesafeli ve kibar bir sevgi duyardık birbirimize; ne de olsa onun yavruluğundan, benim de gençliğimden beri birbirimizi tanıyorduk. Ama zaman zaman beni sinirlendirirdi çünkü av köpeği ve beagle kırması olduğu için benim istediğim gi-

bi ayağının dibinde yürümezdi. İnsanı çaresiz bırakana kadar tasmasına abandıkça abanır, tasmayı çıkaracak olsam hemen kaçıp giderdi. Bu iş çok sinirime dokunurdu, özellikle de Oslo'ya giden otobüse yetişmem gerektiği halde oturduğum sitenin ağaçlık yerlerinde, adını bağıra bağıra onu aramak durumunda kaldığımda. Benim köpeğim olmadığına sevindiğimi hatırlıyorum.

Orta boyda hayvanların getirildiği kliniğin otoparkına girdiğimde, her zaman bindiği kırmızı Opel Kadett'in arka koltuğunda oturmuş sükûnetle pencereden bakıyordu. Kapıdan girip resepsiyona giderken her nasılsa sakin ve itaatkâr adımlarla yürümüştü; resepsiyon bölmesinin camı ardında oturan kadın mavi gözleriyle bana öyle dikkatli baktı ki kendimi rahatsız hissettim; neden geldiğimi sorduğunda köpeği uyutmak için olduğunu söyledim.

"Anlıyorum," dedi ve eğilip köpeğe baktı, köpek de ona bakıp temkinle kuyruğunu salladı.

"Şuraya oturup diğerleriyle birlikte bekleyin," diyerek bana koltukları işaret etti. İşaret etmese bile kolayca yolunu bulurdum zaten. Köpeğin tasmasından tutarak gidip koltuğa oturdum, elimde bir de sıra numarası vardı bu sefer. Hayvan hemen önüme oturup patilerini ayakkabılarımın üzerine koydu; ömrünün son anlarında onunla tatlı tatlı konuşmanın, onu rahatlatmanın iyi olacağını düşündüm ama aklıma söyleyecek uygun bir şey gelmedi. Hem o anda tümüyle sakin hatta biraz içe kapanık bir hali vardı, halbuki yanımdaki koltuklarda oturan insanların kucaklarındaki kafeslerde hamsterlar, kediler ve bilumum başka mahluklar vardı.

Bir süre sonra beyaz önlüklü bir adam kapıyı açıp benim numaramı söyledi. Ayağa kalkıp kapıya gittim, köpeğin tasmasını uzattım, o da adamı uysal uysal takip etti. Kimse beklememi söylemediği halde yerime dönüp beklemeye başladım. Kimsenin köpeğin gerçekten benim olup olmadığını sormamasına canım sıkılmıştı. Tam bir emniyetsizlik hissi veriyordu, insanın kafasını karıştırıyordu; bu herkese güvenen mahlukun başına bunlar gelebiliyorsa herkeşin başına her şey gelebilirdi.

On dakika geçmemişti ki beyaz önlüklü adam yine kapıda be-

lirdi. Önlüğü önceki gibi lekesizdi. Beni çağırdı. Ayağa kalkıp kapıya gittim, geçeyim diye ardına kadar açtı ve eliyle ilerideki kapıyı işaret etti.

"Belki görmek istersiniz," dedi.

"Evet," dedim. "Tabii." Kolunu donmuş gibi havada tuttuğu için bir-iki adım atıp ilerideki kapıyı açtım. Parlak madeni bir masanın üzerinde yatıyordu. Masa soğuk görünüyordu, hayvan gerçek hayatta asla yapmayacağı şekilde dört ayağı da aynı yöne uzatılmış yatıyordu, onu hiç bu kadar sakin görmemiştim. Ölü bir köpek düzlükteki bir evden, boş bir odadaki tek bir sandalyeden bile daha ıssız.

"Sorun çıkmadı," dedi beyaz önlüklü adam.

Bir şey söylemedim. Onu arabaya götürmem mi gerekiyordu? Kucağımda bütün ağırlığıyla, tüylerini avuçlarımda hissederek, başı sarkmış, kulakları sarkmış hayvanla, koltuklarında oturan insanların önünden geçerken hayal ettim kendimi ama böyle bir şey yapmam gerektiğine dair bir işaret yoktu, ben de elim boş, gitmek üzere arkamı döndüm.

"Teşekkürler," dedim.

"Bunu unuttunuz," dedi.

İrkilerek arkama döndüğümde bana tasmayı uzattı. Tasmayı alıp verilen hizmetin parasını ödemeye gittim. Arabaya döndüğümde tasmayı, Adamstuen bölgesi tükenmez kalemle işaretlenmiş haritanın üzerine koydum ve bu mahalleden çıkar çıkmaz nerede olduğunu unuttum. Bir taraftan da direksiyonu yumrukluyor ve kendi kendime, salak, neden görmeye razı oldun ki, neden sırf evet demen gerektiğini düşünüdüğün için daima evet diyorsun, diye söyleniyor ve yumruklamaya devam ediyordum; tramvayda da elimi aynı şiddetle pencerenin kenarına vurmuşum, bu arada Veterinerlik Fakültesi geride kalmıştı ve emniyet içinde ikamet edebileceğimi düşündüğüm o on beş dakikanın genişledikçe genişleyecek bir boşluk olmadığını, aksine zaman söz konusu olduğunda daima yaşandığı üzre elimden akıp gittiğini fark ettim.

Çok geçmeden kendimi Kirkeveien kavşağında buldum; Ullevål Hastanesi'ne gitmek için burada inmek gerekiyordu.

On ikinci katta asansörden indim ve sağa doğru yürüdüm. Kendimi hazır hissetmiyordum. Bir an hiç kıpırdamadan olduğum yerde durdum. Boğazıma bir şey düğümlenmişti, bir türlü çözemiyordum. Hemen önümde kuzeye bakan büyük pencereler vardı. Hemen gidip başımı cama dayadım ve aşağıya baktım, tam o sırada midemde öyle beklenmedik bir kasılma oldu ki pencereden aşağıya düşeceğim zannettim. Bütün vücuduma ateş bastı, hırsızlama rüzgâr kafamın içine kulakları sağır eden bir uğultuyla doldu ve çoktan unuttuğum işe yaramaz bir sürü şey beynimin duvarlarına çarpmaya başladı. Bacaklarımı denizciler gibi açıp iki elimi cama dayadım ve alnımı çekmeden, kendimi gözlerim açık orada durmaya zorladım; yaralılarla dolu bir helikopter o anda inmeye çalışıyor olsa pilot, on iki kat yukarıda bir maske gibi cama yapışmış, gözleri ve ağzı açık bir adam görecekti. Gözlerimi sıkı sıkı kapatıp derin bir nefes aldım ve tutabildiğim kadar tuttum. Gözlerimi nihayet tekrar açtığımda dünya yerli yerinde duruyordu.

Aşağıda bir adam ya da bir çocuk koşarak binanın girişi önünden geçti ve köşede kayboldu, biraz sonra öteki köşeden tekrar çıkıp dönmeye devam etti. Tanıdık bir hali vardı ama on ikinci kattan bakıldığı için biraz garip, biçim değiştirmiş gibi görünüyordu.

Koridorda kat hemşiresinin odasını buldum ve açık kapıdan kardeşimin ismini yüksek sesle söyledim, karşılığında da açık bir cevap ve uzun bir bakış aldım; koridorda biraz daha ilerleyince kardeşimin odasını buldum ve kapıyı açıp doğrudan içeri girdim.

Beklediğim gibi değildi. Başka hastane ziyaretlerinde gördüğüm açık koğuşlardan birinde yatmıyordu, tek başınaydı ve normal bir hastane yatağında da yatmıyordu. Solunum cihazına bağlanmıştı. İçeri girer girmez onu kaybettiğimizi anladım; nefes alan kendisi değildi, makine daha önce hiçbir insanın nefes almadığı şekilde hava gönderiyordu ciğerlerine, ürkütücü, mekanik, tıslayan sesler çıkararak. Makine kötü görünüyordu, canını yakıyor, bedenini dövüyordu ama o kendini koruyacak, bu saldırıyı engelleyecek bir şey yapamıyordu, gitmişti. Yine de annem yatağının yanına oturmuş, elini ellerinin arasına almış, ağlamadan "oğlum" deyip duruyordu

"oğlum" ve kendini tümüyle yaşanmakta olan, daha doğrusu yaşanmış olan şeye kaptırmış, başka her şeye gözlerini kapamıştı. Onun oğlu benim de küçük kardeşimdi ama en küçüğü değil; uzun boylu, iri yapılı, bana hiç benzemeyen bir çocuktu ama kuşkusuz geride bıraktığımız günlerde benim için çok önemli olmuştu. Ben de onun hayatında bir rol oynamıştım herhalde, birbirimizi tanıdığımız yirmi yedi yıl boyunca, aradaki yaş farkına rağmen düşüncelerimizi paylaşmış, birlikte pek çok şey yapmıştık, gerçi onları unutmuştum bile. Ullevål Hastanesi'ndeki odaya girdiğimde koca koca yaşam parçaları kaybolmuştu ve onu solunum cihazına bağlı görmüştüm, pilot kabininde yapayalnız, çıplak, sıkı sıkı bağlanmış bir kozmonot gibi, soğuk evrende küçük, belki daha sıcak bir yer aramaya gidiyordu, eğer öyle bir yer varsa, maalesef ben olduğuna inanmıyordum ve paylaştığımız tek bir şeyi bile hatırlayamıyordum. Birbirimize verdiğimiz bir sır yoktu, en azından son yıllarda, aslında çocukken de. Bu doğru olamazdı. Yeterince konsantre olsam hepsini bulabilirdim ama beynimin içinde lakayt bir şey vardı, kaygan bir teflon parçası, her şey döne döne gelip ona çarpıyor sonra sıçrayıp uzaklaşıyordu. Zihnimde bir zayıflık vardı. Dikkatimi toplayamıyordum, bazı şeyler olmuş ve kaybolmuştu. Önemli şeyler.

Pencerenin yanındaki sandalyede babam yüzünde gülümsemeye benzer bir ifadeyle oturuyordu, bu durum için uygunsuz bir gülümseme ve dışarıya, Ullevål Hastanesi'nin binalarına, daha ileride Ullevål Hageby'nin mükemmelen İngiliz ve biraz da kibirli görünen evlerine doğru bakıyordu, hatta belki oturduğu yerden Ullevål Stadyumu'nu bile görebiliyordu.

Başını pencereden çevirip odaya baktığında beni gördü; kapıdan bir-iki adım içeri girmiş öylece duruyordum ve aniden utanç duyduğunu fark ettim, yüzünde, gözlerinde, hafif tebessümünde gördüğüm ifade utançtı, oğlu bir-iki metre ötesinde ölümle pençeleşirken, hatta belki çoktan ölmüşken. Ben de babam gibiydim, birbirimize benzerdik, aynı hamurdan yapılmıştık, hep öyle derlerdi ve tıpkı onun gibi ben de utanıyordum. Ölümü bu kadar yakından görmemiştim hiç, yabancıydı ve beni utandırıyordu. Orada olmak

istemiyordum. Ne diyeceğimi bilemiyordum, babam da öyle; bir an göz göze geldik ve anında gözlerimizi kaçırdık. Bana kendimi aşırı boyun eğmiş, neredeyse hınçlı hissettirdi bu. Koridordaki camın önünde vücudumu kaplayan vahşi ateş sönmüş, eklemlerim kilitlenmiş, yüzüm maske gibi katılaşmıştı. Kardeşimin yatağına doğru eğilen annemin oturduğu sandalyeye baktım ve Ullevål Hastanesi'nin on ikinci katında ölümle pençeleşen ya da çoktan ölmüş, solunum cihazıyla nefes alan ben olsam annem yine böyle koşulsuzca kendini bana vakfeder miydi acaba? diye düşündüm. Tümüyle benim kaderime odaklanır mıydı yoksa düşürdüğüm gölge onun için yeterince uzun, yeterince etkili olmaz mıydı?

Kapıya doğru geri geri gittim ve babamla göz göze gelince tütün kesemi cebimden çıkarıp işaret ettim, sonra kapıyı arkamdan açıp koridora çıktım. Annem olanları benimle paylaşmak için bir kez olsun dönüp bakmamıştı.

Bu tarafta da pencereler vardı ve gözümü kör eden bir ışık çarptı yüzüme. Hafifçe kafamı çevirip ceplerimde güneş gözlüğümü aradım, gözüme taktım, sırtımı duvara verip bir sigara sardım, kâğıdı yalayıp yapıştırdım ve sigara içebileceğim bir yer aramaya başladım. Koridorun ucunda cam bir duvarın ardında sandalyeli, masalı küçük bir oda buldum. Kendimi öyle hissederken oturmam mümkün değildi, ben de pencereye yakın durup sigaramdan derin nefesler çektim ve hiçbir şey düşünmemeye çalıştım ki hiç de o kadar zor değildi.

Sigarayı sonuna kadar içmiş, teneke bir kültablasında söndürüyordum ki küçük kardeşim cam duvarın önünden geçti. Nefes nefese kalmıştı, hızla asansörden çıkarken ağzı açık duruyordu ve yakışıklı yüzü dağılmış, şişmiş, gözleri puf puf olmuştu. Sağına soluna bakmadan körlemesine ilerledi ama nereye gittiğini biliyordu; o zaman solunum cihazlı odaya daha önce de geldiğini, çıkıp hastanenin etrafında birkaç tur koştuktan sonra şimdi tekrar geri döndüğünü anladım.

11

ONUNLA, Ønkern İstasyonu'nun bekleme salonundan çıktığını son gördüğümden bir hafta sonra tanıştım. Trondhjemsveien ya da E6' dan bisikletle geçiyordu. Årvoll'de dik bir bayırı çıkmış, yeni kütüphanenin yanından yola iniyordum. Hava kararmıştı; yedinci katta, asansörün yanındaki iki odalı bir dairede bir komünist olarak zayıf ve güçlü yönlerimin tartışıldığı bir toplantıdan çıkmıştım. Hem sadece siyasi kimliğim değil, karakterim de konuşulmuştu. Ne de olsa şahsi ve siyasi arasında bir ayrım yoktu. Toplantıdaki altı parti üyesinin ikisi benden küçüktü, lise son sınıftaki bu çocuklar hem çok katıydı hem de devrim ateşiyle yanıp tutuşuyorlardı. Ben de ama onları makul sınırlar dahilinde tutmak mümkün olmamıştı ve düşündüğümden daha fazla sarsılmıştım. Årvoll'den Carl Berners Plass'a iniyordum.

Tam trafik lambalarının orada karşıdan geldiğini gördüm ve onu hemen tanıdım. Vadiden yukarı çıkacaktı. Aynı mavi kabanı giyiyordu ve yakasında benimle aynı rozet vardı; ortasında sarı yıldız olan kırmızı mavi bir rozetti, etrafında beyazla *Zafer UÖC*'nin yazıyordu. Boynu çıplaktı ve üşümüş görünüyordu, o da beni tanıdı. Işık çok loş olduğundan kızarıp kızarmadığını göremedim ama bana kızarmış gibi geldi; yanımdan bisikletiyle geçerken merhaba dedim ve bir-iki metre ileride frene basıp durdu. Dönüp kabanının yakasını kaldırdı ama bir şey söylemedi.

"Seni daha önce görmüştüm," dedim.

"Evet," dedi.

Yanına gidip elimi bisikletinin selesine koydum.

"Kabanın hoşuma gidiyor," dedim, gerçekten de doğruydu. Ona

biraz kısa geldiği halde seviyordum. Müzikle ilgili biri havası veriyordu ona, orkestra solisti filan gibi bir şey.

"Erkek kardeşim partiye kabul töreninde giymişti. Sadece o gün giydi bir daha da yüzüne bakmadı. Bence çok güzel ama onun üzerinde berbat duruyordu," dedi gülerek.

"Bence çok güzel," dedim. Yakından çok genç görünüyordu, düşündüğümden daha küçüktü.

"Sen de girdin mi partiye?" dedim ve soru manasızsa alınmasın diye güldüm.

"Evet, tabii," dedi ve tekrar güldü ama ne zaman girdiğini söylemeyince bu sefer de ben kızardım; sık sık yüzüm kızarırdı ve engellemek elimden gelmezdi, muhtemelen o da kolayca fark etmişti. Seleyi bıraktım. UÖC rozetini işaret edip:

"Güzelmiş," dedim.

"Onları tutuyorum," dedi.

"Kimi?" dedim onu denemek için. Pek düzgün bir hareket değildi.

"Vietnam'daki Amerikan işgaline karşı savaşan Ulusal Özgürlük Cephesi'ni."

"İyi ediyorsun," dedim.

"Evet," dedi. "Bence de öyle."

"Evet," dedim ve bir an ne diyeceğimi bilemedim, "yine görüşürüz herhalde," dedim, aklımda Økern İstasyonu'ndaki platform vardı.

"Umarım," dedi ama o başka bir şeyi kastediyordu, ben de ona nerede oturduğumu söyleyiverdim. Basbayağı açık adresimi verdim. Gülmedi, sadece başını salladı ve kendi yollarımıza gittik.

Bir hafta sonra kapımı çaldı, sonra da ara sıra uğradı. Oslo'nun merkezindeki okulundan eve dönerken bana uğrar, kırmızı mutfağımda çay içerdi. Ben ona bildiğim şeyleri anlatırdım, kitaplarımı, kültürlerin kavşağı Afganistan'ı, Mao ve çalışma masasını, Edvard Munch ve Parti'yi; o da bana ailesini ve neden okuldan eve gitmeyi hiç sevmediğini anlatırdı. Bir keresinde okuldan gelip ödevini benim masamda yapmıştı; ben de yanında oturup ona yardım etmiş-

tim, sonra hava kararana kadar konuşmuş ve sigara içmiştik. Sanırım beni en çok etkileyen sigarayı parmakları arasında tutuş şekliydi; bileğini göğsünün önünde hafifçe bükerek avcunu açışı, sigaranın yanan ucunun yere bakışı; o gece eve gitmediği ilk geceydi.

Birkaç gün sonra kapı çaldı. O sıralarda mavi kabanlı kız dışında pek misafir gelmezdi; iki yıl boyunca kantinde, sigara odasında, akşamları bira bardakları başında her şeyi paylaştığım arkadaşlarıma hoşçakal demiştim ve aniden hiçbir ortak noktamız kalmamıştı. Partideki yoldaşları saymazsak yeni arkadaş edinememiştim; partidekilerin çoğunu sevsem de kendimi hiçbirine yakın hissetmiyordum. Bu yüzden de merdivenleri, yeşil sabun Krystall'le değil de bulaşık deterjanı Zalo'yla temizlediğim için şikâyete gelen Bayan Andersen dışında kapımı çalan yoktu.

Öğle üzeriydi. Amerikalı yazar William Faulkner'ı okuduğum, daha doğrusu okumaya çalıştığım mutfak masasından kalktım. Açıkçası Faulkner bizim partinin okuma listesinde değildi. Ben yine de okumaya çalışıyordum ve Çin kitap ayracını *Absalom, Absalom*'un sayfaları arasına koyup kapıyı açmaya gittim. Önce âdetim olduğu üzre göz deliğinden baktım ve annemi gördüm.

Aradan geçen iki ay zarfında onu görmemiş, onunla konuşmamış, metroya atlayıp Veitvet Groruddalen'e onu görmeye gitmemiştim, hatta beleş akşam yemeği için bile.

Annemin tek elinde, şık lokantalarda garsonların tabakları taşıdığı gibi parmakları ucunda tuttuğu beyaz karton bir kutu vardı ve aslında gülümseme olmayan gülümsemesiyle doğrudan kapıya bakıyordu. Göz deliğine bakmadığına emindim ve içeriden onu seyrettiğimin farkında olmadığını umuyordum. Beyaz yassı kutu kulağının hizasındaydı; sonbahar geldiğinden gri paltosunu giymiş, boynuna kırmızı atkısını takmıştı. Ellinci yaş gününü kutlamasına az bir şey kalmıştı ve o zaman benim şimdiki yaşımdan daha gençti; şimdi bunu yazmak tuhafıma gidiyor. Bence harika görünüyordu.

Ama önemli bir şey değişmişti. Bir *önce* ve bir *sonra* vardı artık, benim geçtiğim bir sınır ya da belki bir nehir vardı, Rio Gran-

de gibi ve birden kendimi Meksika'da bulmuştum, her şeyin farklı ve biraz da korkutucu olduğu bir yerde. O sınırı geçmek yüzümde izini bırakmıştı, annem hemen görecekti bu izi ve bir nehrin karşılıklı kıyılarında durduğumuzu anlayacak, onu orada bıraktığım için incinecek ve artık beni sevmeyecek, istemeyecekti. *Hemen bu tarafa geç,* diyecekti, *salak şey seni.*

Evde yokmuş gibi yapabilirdim; sinemaya ya da alışverişe gitmiş olabilirdim, sabah vardiyasında fabrikada olabilirdim ama gelmeden onu kontrol etmişti muhtemelen, hem de onu çok özlemiştim. Kapıyı açtım.

"Merhaba," dedim.

"Merhaba," dedi, "evdeymişsin," çünkü onu uzun süre bekletmiştim.

"Buyursana," dedim kenara çekilerek. Eşiği geçti. Ne sakin ne sinirliydi ama sık sık yüzünde gördüğüm sabırsız, artık-şu-saçmalığa-bir-son-verelim ifadesi vardı yüzünde. Küçük holden mutfağa geçtik. Derli toplu tuttuğum, o kadar da kötü görünmeyen tek oda orasıydı, öteki odada sahip olduğum her şey üst üste yığılı duruyordu.

"Paraya sıkışık mısın?" dedi.

"Hayır," dedim. "Pek sayılmaz."

"Doğrudur," dedi ve beyaz kutuyu dikkatle mutfak masasına koydu. Hâlâ masanın üzerinde duran *Absalom, Absalom*'a bir göz attı.

"Zor okunan bir kitap," dedi.

"Bence de," dedim, "yine de güzel kitap."

"Öyle tabii ama söylemeye utanıyorum, ben bitirmeye muvaffak olamadım," dedi, doğrusu ben de bitiremeyeceğime emindim. Yine de hiç bitiremesem bile okumak iyi geliyordu. İşin tuhaf yanı buydu. Bitirip bitirmemenin önemi yoktu.

Üç parmağıyla beyaz kutunun kenarını açıp içinden küçük karton bir tepsi üzerinde iki Napolyon pastası çıkardı. Bakakaldım. Ne diyeceğimi bilmiyordum. Memnun mu olsam canım mı sıkılsa bilemiyordum.

"Bergersen'den mi?" dedim.

"Hayır, değil. Kahven yok mu?"

"Olmaz mı?"

"Öyleyse suyu ısıt da başlayalım."

Dediğini yaptım. O bana söylemese hiçbir şey yapamayacak gibiydim. Çaydanlığı ocağa koyarken şimdiden değişip değişmediklerini anlamak için ellerime baktığını fark ettim. Elbette değişmişlerdi, sertleşmişlerdi, derileri kalkıyordu, tırnaklarının altı da biraz kararmıştı ve bunu hemen fark etmişti; ayrıca iki aydır her gün, saatlerce alışık olmadığım ani hareketler yapmaktan, ağır yük taşımaktan her tarafım ağrıyordu ama sormadığı müddetçe ona bundan bahsetmeye niyetim yoktu, zaten sormadı da.

Kapının üzerindeki saate bakınca akşam vardiyasının başlamasına üç saat olduğunu gördüm. İşe gitmeden önce burada oturup pasta yiyecek bol bol zaman vardı; metroyla Økern iki duraktı. Babamın çocukluğumdan beri çalıştığı yerde çalışıyordum ama artık kendisi orada değildi çünkü gürültülü vardiyalardan, günün her saati toz solumaktan, haftalar boyu vücuduna yüklenmekten, uçak yorgunu gibi bir şey olmuştu; elindeki fincanları, tabakları yere düşürüyordu, midesi artık iflas etmişti, hayatı boyunca her pazar günü otuz kilometre kayak kaymıştı ama artık tek bir pazar bile kayak kaymaya gidemiyordu.

"İşte olman gerekmiyor mu?" dedim.

"Nerde? Freia mı?"

"Evet. Ya neresi olacaktı?"

"Artık orada çalışmıyorum."

"Haberim yoktu."

"Nereden olacak," dedi.

Filtreye üç kaşık kahve koyup üzerine suyu döktüm ve kahve hazır olana kadar ayakta durup pencereden Finnmarkgata'ya, Ola Naar'daki neredeyse tümüyle çıplak ağaçlara, parlak kırmızıya boyadığım çerçevelere baktım. Taşınacak olursam ki günün birinde mutlaka taşınacaktım, çerçeveleri yine beyaza boyamam gerekecekti. Taze kahveyi turuncu bir sürahiye koyup masaya getirdim ve oturmaya davrandım.

"Fincanla tabak lazım," dedi annem ve daha oturamadan dolaptan fincanla tabak almak için yine doğruldum. Tezgâhın altındaki üst çekmeceyi açıp pasta kesmek için kullandığım spatulayı çıkardım ve pastaların yanına koydum. Annem spatulayı alıp iki pastayı dikkatle tabaklara yerleştirdi ve bu sefer kendisi kalkıp üst çekmeceden iki tane çatal aldı.

"Peki," dedi, "şu pastaları yiyelim ve bir daha bu konuyu hiç açmayalım."

Konuyu açmayalım. Zaten hiç açmamıştık ki. Yaşananlardan önceki bir noktaya dönmüştü. Pastada bir acayiplik yoktu, hatta ne zamandır yediğim en güzel pastaydı, hem bunu pasta uzmanı olarak söylüyorum. Sonbahar kendini iyice hissettirmeye başlamıştı, dışarıda kestane, akçaağaç, ıhlamur ağaçlarından aldığı yaprakları tozla karıştırarak girdaplana girdaplana gelen rüzgâr esiyordu ve asfalt yazın göründüğünden daha sert görünüyordu, üzerine düşecek olsan canını fena yakacak bir kabuk gibi. Halbuki benim mutfağımda kaloriferden bacaklarıma ve mideme sıcak hava yükseliyordu, yine kırmızıya boyadığım kaloriferden. Ama artık çok geçti. Birden fark ettim. Artık çok geç olabilirdi. Daha erken gelmesi gerekirdi ya da benim metroya binip duvara tekme atsan ayağının komşunun evine geçeceği ince, karton duvarlı eve gitmem gerekirdi. Onun da çok geç olduğunun farkında olduğunu hissedebiliyordum ama bu konuda konuşmadığımız ve Napolyon pastalarımızı yediğimiz müddetçe bu bilginin üzerini örtebilirdik. Özür dilemeye de gelmemişti zaten, oğlu olduğum için gelmişti. *Anne* olduğu için gelmişti. Yine de çok geçti, bir şey kopmuştu, bir tel çok fazla gerilmiş, sonra da duvarların arasında yankılanan bir tak sesiyle kopmuştu. Tıpkı benim gibi o da duymuştu bunu, biliyordum.

Ama top benim sahama düşmüştü ve orada kalamazdı. Ben de şaka olsun diye, parlak kırmızı mutfağıma biraz mizah şırınga etmek için:

"Ee, Freia'daki ustabaşı sana tekmeyi bastı yani?" dedim ve gülümsedim çünkü böyle bir şeye hiç ihtimal vermiyordum.

"Hayır," dedi. "Ben ona tekmeyi bastım."

"Nasıl yani?"

"Uyluğuna sağlam bir tekme geçirdim. Sonra da ayrıldım, bir daha dönmemek üzere."

"Ama insan öyle küt diye işten çıkamaz değil mi? Kuralı filan var. On yıldır filan oradasın, bütün haklarını kaybedersin."

"Doğrusu hiç sikimde değil, anne ağzına yakışmıyor ama." İfade pek de önemli değildi ama babamın asla böyle bir şey yapmayacağını biliyordum, benim de; gerçi her şeyi bir kenara itip üniversiteden ayrılan bendim, daima öğrenme hayalini kurduğum şeyleri öğrendiğim üniversiteyi bırakıp fabrika işçisi olmuştum, annem gibi, babam gibi ama onların başka çaresi yoktu.

"Peki şimdi ne yapıyorsun? Yeni bir iş buldun mu?"

"Park Otel'de kat görevlisiyim," dedi haşin bir sesle ve bu tür işleri küçümseyecek türden biriymişim gibi meydan okurcasına gözlerimin içine baktı, ama ben daha kat görevlisi nedir onu bile bilmiyordum, kendisine de söyledim.

"Odaları süpürüyorum, yatakları yapıyorum, tuvaletleri temizliyorum filan," dedi ve hayatımda tek bir gece bile otelde kalmadığım halde Park Otel'de ne iş yaptığını anladım, Veitvet'teki evimizde yaptığı ve oldum olası nefret ettiği işin aynısıydı.

"Ama anne, sen o işlerden nefret edersin."

"Ederim ama şimdi o kadar da batmıyor. Karşılığında para alınca başka oluyor, değil mi?" Tabii o zaman başkaydı.

Munch Müzesi'yle Carl Berners Plass arasında, Finnmarkgata ve Ola Narr'a bakan evimin, pencere pervazları kırmızı boyalı mutfağında Napolyon pastalarımızı yemeye koyulduk, oda sessizliğe gömülmüştü, ne bir şey söylüyor ne de birbirimize bakıyorduk. Onunla seyrettiğimiz filmleri düşünmeye başladım; TV'deki siyah beyaz filmleri, Sinsen Sineması, Grorud Sineması ve benim sokağımdaki Ringen Sineması'nda seyrettiklerimizi, sonra aklıma on yıl önceki bir olay geldi; Majorstua'daki Colosseum Sineması'na gitmiştik birlikte, başrollerinde Yves Montand ve James Garner'ın iki yarışçıyı oynadığı *Büyük Ödül* filmini seyretmeye. İkimiz de en güzel giysilerimizi giymiştik, o sarı çiçekli mavi bir elbise giymiş-

ti, ben yakasında sadece dar siyah bir şerit olan, gri Beatles ceketimi ve filmin başından itibaren Yves Montand'ı tutmaya başlamıştım. Direksiyon başında kendinden emin ve kararlı bir hali vardı ama aynı zamanda gözlerinde James Garner'ın sahip olmadığı başka bir şey vardı, belki hüzün. Hiç yorulmuyor musun yarışmaktan? demişti Yves Montand. Hayır demişti James Garner. Ben bazen yoruluyorum, demişti Yves Montand ama belki de o hüzün sadece Fransız olmasıyla ilgili bir şeydi, annem de neden Yves Montand'ı tuttuğumu anlamıştı.

Ama filmde ölüyordu. Tam da o hüzünlü Fransız bakışını gözlerinden silebilecek Eva Marie Saint'le mutluluğu bulacakken, yoldan çıkıp yanan bir benzin denizine savruluyordu. Gözlerimi kapatıp hüngür hüngür ağlamıştım; öyle ki sinemadan çıkıp Majorstua İstasyonu'na giderken annem park yerinde durup beni rahatlatmaya çalışmıştı. Filmin coşkusuna kapılan koca koca adamlar, el frenini indirmeden gazı kökleyerek *vrom vrom* diye sesler çıkarıyor, asfalt üzerinde patinaj atıp cayırtıyla dünyaya açılıyorlardı. Biraz hızlı gidiyor, köşeleri biraz sert dönüyor, sonra da evlerine gidiyorlardı. Annem bana biraz karanlık gelen sesiyle neredeyse şefkatli bir kahkaha koyuvermişti, sonra ben de tiz sesimle hayran hayran gülmüştüm. Daha küçüktüm, gözlerim yaşlarla doluydu ama olan biteni anlamıştım, adamların filmi seyrettikten sonra neden gazı kökletiklerini anlamıştım ve anneme bakmıştım, adamları çocuksu bulduğu için gülüyordu annem ama aynı zamanda bu hareketi yapmaları hoşuna gittiği için gülüyordu; bir arabamız olsa biz de aynı şeyi yapardık, motoru bağırtarak park yerinin köşesini döner, Oslo sokaklarında tam gaz giderdik, direksiyonda ben.

"*Büyük Ödül*'ü hatırlıyor musun?" dedim.

"Eurovision Şarkı Yarışması mı?"

"Hayır, Colosseum Sineması'nda birlikte seyrettiğimiz filmi diyorum, hani Yves Montand oynuyordu."

"James Garner'la değil mi? Evet gayet iyi hatırlıyorum. Heyecanlıydı. Hızlı arabalar, Monte Carlo, yarış," dedi hafifçe gülüm-

seyerek. "Ama Yves Montand sonunda ölüyordu. Çok acıklıydı, dayak yemiş köpek gibi ağlamıştın. Ama sadece biz ikimiz değildik, ağabeyin de gelmişti değil mi?"

Birden hatırladım. Ağabeyim de gelmişti ve Colosseum Sineması'nın hacimli, yüksek karanlığında annemin iki yanına oturmuştuk. Sadece annemle ikimiz değildik çünkü ağabeyim de oradaydı, demek dayak yemiş köpek gibi ağladığımda, coşkulu şoförler filmin verdiği ilhamla el frenini indirmeden gazı kökleyip köşeyi iki tekerlek üzerinde dönerek sokakta gözden kaybolduklarında otoparkta üçümüz birlikteydik Majorstua İstasyonu'nun orada. Ama ağabeyim o akşamdan bana kalan resmin içinde yer almıyordu. Onu silivermiştim. Stalin'in Troçki'yi silmesi gibi.

Sonra ziyaret bitti. Napolyon pastalarını yedik, tabakları iyice sıyırdık, annem iki elini masaya koyup kalktı ve küçük karton tepsiyi dörde katladı, beyaz kutuyu buruşturdu ve çöpe attı.

"Pazar günü geliyor musun? Akşam yemeğine. Kardeşlerin de gelecek."

"Evet," dedim, "iyi olur. Bir toplantı filan çıkmazsa gelirim."

"Harika," dedi, kıpırdamadan duruyordu, belki söylemek istediği bir şey vardı ama sonra vazgeçti, arkasından hole geçip sokak kapısını açtım ve bir kez olsun dönüp arkasına bakmadan, her basamağını Krystall sabun yerine Zalo'yla yıkadığım merdiveni indi.

III

12

ANNEMLE KONUŞMAK İÇİN, eski, hurda *Holger Danske* gemisiyle Danimarka'ya gitmeden birkaç hafta önce, posta kutumda bir sürü gereksiz mektubun ve on yedi yıl önce evden ayrıldığımda abone olduğum iki gazetenin yanında bir mektup bulmuştum. Mektubu açıp posta kutularının solundaki merdivenin ikinci basamağına oturdum. Sırtım hemen üşümeye başladı ama cevap vermem gereken acil bir şey olduğunda hep buraya oturup okurdum ve bunun da acil olabileceğini düşünmüştüm.

A5 zarfın içinde üzerinde sanatsal bir desen olan bir karpostal vardı. Kartın arka tarafını, elyazısı muhtemelen ellili yıllarda gelişmiş olan bir kadın hiç boşluk bırakmayacak şekilde doldurmuştu.

Mektup şöyle başlıyordu:

28 Ekim Cumartesi günü Oslo Merkez İstasyonu'nda birbirimizin yanından geçtik. Kısacık bir an. Rengârenk ponponlu siyah bir bere giymiştim. Hatırladığım kadarıyla babana ne kadar benzediğini fark ettim. Vålerenggata 5 numarada otururduk, karşı komşunuzdum. Aileni çok iyi hatırlıyorum. Babanı, özellikle de anneni.

Mektubun sonuna adını yazmıştı, ne duymuşluğum ne görmüşlüğüm vardı bu ismi, altında parantez içinde: *namı diğer Frantzen*, yazıyordu.

Vålerenggata 5 numara! Smålensgata'yla Vålerenggata'nın kesiştiği yerdeki art deco tarzı apartman, önünden tramvay geçerdi. Oradaki eski mandırayı hatırlıyorum, yerdeki karoları, önünden geçerken arka bahçeden görülen çamaşır iplerini; ölü adamlar gibi sarktığını düşünürdüm beyaz gömleklerin, ceset gibi, halbuki babamın ekoseli gömlekleri daima çamaşır ipinde sallanır, bana el

sallardı. Girişin solundaki bir kapıdan merdiven boşluğuna çıkılırdı, küçük emniyet camı vardı kapıda, sonra birinci kat, derken ikinci kat ve duvarların arasında kapalı kalmış o özel koku; bu kokunun dedeme ait olduğunu düşünürdüm, giysilerine, kahverengi ceketine, ceketini çıkardığında bile çıkarmadığı benekli kravatına, gömleklerine, kahverengi ayakkabılarına, taba rengi etiketli küçük şişelerden saçına sürdüğü acayip sıvıya, ama aynı binada yedi aile daha oturuyordu zemin kattaki kapıcı da dahil, yani o kokunun tek sorumlusu dedem olamazdı. Bildiğim kadarıyla Oslo'nun bütün merdiven boşlukları böyle kokardı. İyi adam derlerdi dedem için. İyi bir Hıristiyan. Ben şahsen ona pek bayılmazdım. Annem de öyle.

Karşı komşu *Frantzen*, yazıyordu mektupta. Dışarı doğru açılan madeni posta kutusunu ve başımın çok üzerindeki göz deliğini hatırlıyorum. Annemle alışveriş ya da tramvay yolculuğu sonrası el ele merdiveni çıktığımızda ilk gördüğümüz şey Frantzenlerin kapısı olurdu; vücutlarımızda bir direnç hissederdik, ellerden birbirimize oradan da bacaklara geçen bir elektrik akımı gibi ve o akım yüzünden ayaklarımızı kaldırmakta zorlanırdık. Komşuların kapısındaki isim levhasını hatırlamamın sebebi "z" harfiydi, o harfi sırf Zorro kullanır sanırdım.

Frantzenlerin kapısı ikinci katta sağ taraftaydı, bizimki solda. İsim levhasında dedemin ismi yazardı. Göbek adı Adolf sadece "A." harfine indirgenmişti. Savaş sonrası yıllarda pek şaşılacak bir şey değildi bu. Bana onun adını vermişlerdi, birinci ve üçüncü adlarını ki oldum olası nefret etmişimdir. Ama kilisedeki papaz ısrarla reddedince ortadaki *Adolf*'tan kurtulmuştum.

Levhasının ortasında A harfi olan kapının ardında yaşamışlardı annemle babam ve babamın iki erkek kardeşi ve babası, yani dedem, sonra da ağabeyim ve ben. İki oda bir de mutfak vardı; pek öyle büyük odalar değillerdi, mutfak da büyük değildi. Evin duvarları kirden kararmıştı ve panjurlar genelde hep kapalı olurdu. Neden bilmem. İçeri ışık girmezse odaların serin kalacağını düşünüyordu birileri herhalde.

Annemin, isim levhasında 'z' harfiyle Frantzen yazan karşı komşuları tanıdığının hiç farkında değildim. O kapıdan ne birinin çıktığını görmüştüm ne de girdiğini ama tabii her şeyin farkına varmam beklenemez çünkü oradan taşındığımızda çok küçüktüm. Nasıl da apar topar taşınmıştık, karanlıkta, Groruddalen'den Økern ve Bjerke istikametine, ormana, ışığa, Veslet jern, Alunsjøen ve Breisjøen yönüne giden bir kamyonda.

Bazen babam ve evin diğer erkekleri Kiellands Plass'taki Salomon ayakkabı fabrikasına çalışmaya gittiğinde, öğlen saatlerinde birisi kapımızı çalardı, annem de ağabeyimle tersli yüzlü yattığımız divanın olduğu odadan çıkıp göz deliğinden bakar, kapıyı çalanın sevimsiz ya da tekinsiz biri olup olmadığını anlamaya çalışırdı, sonra onu hole alır, askıların altındaki sandalyeye oturmasına izin verirdi. Sonra mutfağa gidip adamın yanına vermek için yiyecek bir şeyler hazırlardı. Kapıyı çalan adamlar traşsızdı, işleri de paraları da yoktu, savaş öncesinden kalma eski püskü paltolar giyerlerdi, ne bir eve ne de Başbakan Gerhardsen'in teveccühüne nail olabilmişlerdi, geceleri Vålerenga kilisesinin yanındaki parkta, ağaçların, çalıların altında, Galgeberg ve Enebakkveien'de kapı önlerinde, Strømsveien'deki Amerikan tarzı benzin istasyonunda, eskiden Kurtuluş Ordusu Savaş Akademisi'nin olduğu, köşedeki büyük binada uyurlardı. O binanın üçüncü katında üniformalı Hıristiyan erkekler eskrim antremanı yapardı, muhtemelen parkelere zarar vermemek için çorapla. Kapıyı çalan adamlara, ihtiyaçları varsa eski ayakkabılardan verdiği de olmuştu annemin ki genelde ihtiyaçları olurdu.

Küçükken bu adamlardan birinin benim gerçek babam olduğunu düşünürdüm sık sık çünkü böyle bir şey olsa sorunum çözülürdü. Dışarıda bir yerlerde eski paltosu ve annemin verdiği ayakkabılarla geceleyin, uykusuz, sabırsız başını sokabileceği bir yer arayan, küçücük bir yer arayan, tanımadığım, isimsiz bir babam olsaydı, ben de onun yanında olabilirdim, karanlık bir köşede, bacaklarım karnıma yapışmış, başım dizlerimde, neredeyse hiç kıpırdamadan, nefes almadan beklerdim ta ki bir gece evlerin arasın-

da ayak seslerini duyup derhal tanıyana kadar. Uzun yıllar önce böyle hayaller kurmayı bırakmış olsam da, Vålerenggata 5 numarada oturmuş, adını 'z'yle yazan *namı diğer Frantzen*'den aldığım kartpostalın ilk satırlarını okurken epey allak bullak olmuştum. Babama benzediğini biliyordum ama artık kimse bunu söylemiyordu. Senelerdir söyleyen çıkmamıştı. Muhtemelen hepsi öldüğü için, birbirimize benzediğimizi bilen herkes öldüğü için.

Ona benzemek *istemiyordum*. Aynaya baktığımda babamı görmek *istemiyordum*. Ama daha küçücükten günün birinde herkesin babama ne kadar bezediğimi göreceğini biliyordum. Annemle arama büyük bir mesafe koyacaktı bu durum. Evli oldukları halde. Hayatı paylaştıkları halde. Ama bana pek öyle gelmiyordu. Hayatı paylaşıyorlarmış gibi gelmiyordu. Ayrıca sonsuza kadar babama bağlanacaktım çünkü ona benziyordum ve belki onun gibi düşünüyordum ve ister istemez kendimi o büyük uçurumun karşı tarafında bulacaktım; babamın tıkış tıkış mobilyalarıyla, ikinci ismi Adolf olan babasıyla, ağabeyleri yani amcalarımla, kirli bir alacakaranlıkta yaşadığı yerde, omuz omuza duran bu küçük ciddi adamlar kalabalığının mıhlanmış olduğu, annemin ait olmadığı yerde, çünkü annem onlardan farklıydı, çünkü buraya zorla getirilmişti ve tuhaf bir şekilde özgürdü.

Annem nereye gitse ağabeyim de peşinden giderdi çünkü o istenmeyen çocuktu; Danimarka sahilinde bir yerlerde, Læsø adasında, sahil otları ve koyunlar arasında, gizlice ve utanç içinde dünyaya gelmişti. Annem karnında ışıltılı bir balık gibi taşıdığı ağabeyimle alelacele gitmişti oraya ve böylece ikisi bana nasip olmayan bir kolaylıkla birbirlerine bağlanmışlardı. Güneş ve acı vardı bedeninde, o köpük mavisi, aydınlık odanın içinde, hem çok emniyetteydi hem de istenmiyordu, kanun kaçağı gibi ve hayata gözlerini açar açmaz gördüğü ilk şey çayırda dolaşan çoban köpekleri, limanın üzerinde uçan martılar ve adanın üzerindeki mavi gökkubbe olmuştu. Halbuki *benim* ilk gördüğüm şeyler, babamın yüzü, sarkık panjurların arkasında, tozlu pencere kenarında duran üç gri, sıska güvercin ve Vålerenggata'da işleyen tramvay olmuştu. Dört karde-

şimden bir tek beni planlayarak yapmışlar, bir tek beni ikisi birden istemişlerdi ve zaman zaman müjde verir ya da tebrik eder gibi bunu bana söylerlerdi; bu meşruiyet olmasa da olurdu doğrusu. Ben de annem ve ağabeyim gibi kanun kaçağı olmak, onların yanında bulunup acılarını paylaşmak ve başımızı sokacak bir yer bulmak için geceleyin, karanlık sokaklarda onlarla birlikte dolaşmak isterdim. Kapıyı yabancılara açıp Zorro maskemin arkasına saklanırdım çünkü onların paylaştığı şey benim için doğal değildi. Beni korkutuyordu. Bu yüzden de seneler geçtikçe muğlaklık peşinde koşan bir yalnız kovboy olmuştum; annemin yanından ayrılmazdım, ona türlü numaralar yapar, son satırları dilsel karmaşada kaybolan salakça fıkralar anlatarak onu zorla güldürürdüm. Ağzımı açar açmaz cümleler şaşırtıcı bir hızla dökülürdü, sırf ona daha fazla bağlı kalmak için çişimi geç söylemiştim, altıma bez bağlanmamaya başladığında okumayı sökmüştüm. Ama ne kadar çabalarsam çabalayayım yine babam gibiydim.

Vålerenggata 5 numarada otururken dünyada hiçbir şey benim için açık ya da basit değildi. Ben de etrafımdaki her şeyi dikkatle gözlemeye başladım; bu yüzden de bir zamanlar çok güçlü, çok sıhhatli olan bu kadının gittikçe zayıfladığını, kucağının artık yumuşak olmadığını fark etmem gerekirdi. Ama onları uyarmadım, benim kadar kör olan evin diğer adamlarına *"tehlike!"* diye bağırmadım çünkü konuşmayı geç öğrenmiştim ve o zamanlar sadece bir-iki tane Norveççe kelime biliyordum. Annem her şeyle kendi başına mücadele etmek zorunda kalmıştı, ağrıyla, kilo kaybıyla, düzensiz âdetlerle ve ağabeyimle beni peşine takıp adeta gizlice kendini doktora sürüklemiş, bizi oynayacak bir legonun bile olmadığı bekleme odasında bırakmıştı. Ağabeyimle bacaklarımızı sallayarak ve birbirimize aval aval bakarak öylece oturmuştuk, sonra ben onun kucağına oturmuştum ve bana *Norsk Ukebland* ya da *Illustrert* dergilerinin fotoğraflarını göstermişti ve adeta bir ömür beklemiştik; annem ses geçirmez çifte kapının arkasında, bacakları askılarda, utançtan kıvranak yatarken ve doktor nihayet sandalyesini geri itip gözlüklerini çıkararak, "Kusura bakmayın hanıme-

fendi, sizinle açık konuşacağım. Kanser gibi görünüyor. Elimizden geleni yapacağız. Çocuğunuz vardı değil mi?" derken beklemiştik.

"Evet," demişti annem. "Çocuğum var."

Sagene ya da belki Bjølsen'deki gizli görevden geri döndüğümüzde bütün erkekler hâlâ işteydi ve annem dışarı çıkmadan önce evi temizleyip topladığı için karşı komşuya, işten dönmüş olan Bayan Frantzen'i görmeye gitmişti ve orada bana neredeyse otuz yıl sonra bu kartpostalı gönderecek olan kızıyla mutfakta karşlıklı oturup konuşmuştu.

Annem Bayan Frantzen'in masasına oturduğunda ellerini yüzüne kapatıp ağlamaya başlamıştı çünkü bitkindi, çünkü ağabeyimle beni peşinden sürükleyerek Sagene ya da Bjølsen'den buraya dönmek çok uzun sürmüştü. Annemin durumundan haberdar olan Bayan Frantzen sormuştu:

"Nasıl gitti kızım?"

"Kanser olmuşum, öleceğim," demişti annem.

"Orası belli olmaz," dedi Bayan Frantzen, "yaşayanlar da var. Hem senin çocukların var."

"Evet," dedi annem. "Haklısın. Çocuklarım var. İki çocuğum var. Kısacık hayatları içinde hareket edecek yer olmayan bir evde geçti, şimdi de onlara bakacak, ihtiyaçlarını karşılayacak bir anneleri olmayacak, onları o kadar ihmal ettim ki."

"Bu da nerden çıktı şimdi," dedi Bayan Frantzen. "Hiç de ihmal etmedin."

"Ettim," dedi annem, "çikolata bile yemediler. Bir kere bile," dedi ve doğru söylüyordu çünkü hiç çikolata yememiştik ama ondan böyle bir beklentimiz de yoktu zaten. O günden sonra bizi çikolataya boğdu. Genelde Freia sütlü çikolatası ya da Kvikklunsj gofretleri, her gün kutlama gibiydi; gerçi yakında öleceğini ve birbiri ardına sıraya giren gelecek yıllarda yanımızda olamayacağını düşündüğü için birazcık ağlardı ama yine de kutlama gibiydi ve çikolata kâğıtlarını dikkatle kaçak poşetlere koyup komşuların çöp

kutularına atardı, tıpkı erkekler dönmeden yüzlerimizi dikkatle temizlediği gibi.

Ama ölmedi. Yaşamaya devam etti ve iki oğlan daha doğurdu. Sorun nasıl çözüldü bilmiyorum, acaba teşhis mi yanlıştı yoksa benden gizli başarılı bir ameliyat mı geçirdi ya da tek sorun ikinci kattaki bu evde, panjurlar arkasında, bütün bu erkeklerle birlikte yaşadığı alacakaranlık hayat mıydı, kiloları onun için mi üzerinden bir bir düşmeye başlamış, bu yüzden mi hasta olmuştu? Olmayacak şey de değil çünkü kısa süre sonra alelacele Smålensgata'yla Vålerenggata'nın köşesindeki o evden taşındık ve Veitvet'te yeni, ucuz bir eve geçtik. Teraslı evimizin inşaatı daha yeni bitmişti; babam da bizimle geldi ama sadece o, annem de kısa sürede toparlanıp neredeyse eski haline döndü.

13

ÇOK ÜŞÜYORDUM. İliklerime kadar ıslanmıştım. Annemin peşinden oturma odasına girdim ve asker ceketimi çekiştirmeye başladım; ilikler küçülmüş açılmıyordu, binbir zahmetle ceketi üzerimden çıkartmayı başardım. Annem sırtını döndü ve bacaklarımdan sular süzüle süzüle bütün giysilerimi üzerimden çıkarıp yere attım. Çantama baktığımda hiç yedek giysi bulamadım; ne bir pantolon, ne bir kazak ne de bir gömlek, onun yerine yazı yazmak için alet edevat, kapağında Çince işaretler olan, içine sırlar yazılmış, yetmişlerin ortalarından kalma defterler buldum. Kimse bilmezdi o defterleri, ne mavi kabanlı kız ne de Parti'nin tek bir üyesi. Senelerdir hep ceplerimde taşımıştım onları, başka başka ceketlerin, deri ceketlerin, ordu ceketlerinin, camadancı ceketlerinin ceplerinde. *Artık daha fazla dayanamayacağım*, yazılıydı birinin boş bir sayfasında, *çok aptalca. Artık çok geç*, yazılıydı bir başkasında ama neyin çok geç olduğunu hatırlayamıyordum şimdi. Çantanın en dibinde, gereksiz yere yanıma aldığım bir battaniye buldum çünkü artık *Holger Danske*'de eskisi gibi güvertedeki sıraların üzerinde uyumaya izin vermiyorlardı. O sıralarda Danimarka'ya gece feribotuyla gidiyorsan kamara satın alman gerekiyordu, hem kasım ayı açık denizde, açık havada yatmak için biraz fazla soğuktu yani battaniyeyi alışkanlıktan atmıştım çantaya.

Battaniyeyi çıkarıp sıkı sıkı sarındım. Yerde bir yığın halinde duran giysilerimden sular sızıyordu. Nefes almakta zorlanıyordum; kesin zatürree olacaktım, başım zonkluyor, kendimi berbat hissediyordum. Öfkeden şakaklarım zonklaya zonklaya giysilerime bir

tekme attım ama öfkemin yöneldiği belli biri yoktu, kimse bana zarar vermemişti.

Annem başını hafif yana eğmiş, saçlarımdan damlayan sular ve üzerime sardığım battaniyeyle odanın ortasında dikilmemi seyrediyordu; aslında bana havlu vermesi gerekirdi ama vermemişti, belki gülümsemişti, alaycı ya da merhametli bir gülüşle, belki de bu sadece benim hüsnükuruntumdu. Yatak odasına gidip köşedeki dolabı açtı ve kolunun üzerinde babama ait olduğunu bildiğim giysilerle geldi. Senelerdir görmemiştim onları; ben küçükken, vücudum da küçükken, babam gençken ve bu giysileri tamamen doldurabilirken görmüştüm en son. Kırmızı kenarlı siyah bir süveter, rengi ruhu atmış bir tişört, sıcak ve güneşten kavrulan sömürgelerdeki Britanya üniformaları gibi bir zamanlar bej ya da haki olan bir pantolon vardı ama bizimkinin senelerce kaynata kaynata yıkanmaktan rengi atmıştı. Mühim olan renk değildi. Mühim olan, annem bu sefer arkasını dönmediği için rahatsız ve beceriksiz hareketlerle o giysileri üzerime giydiğimde, ısınarlama dikilmiş gibi tam üzerime oturmalarıydı. Ama benim için dikilmemişlerdi. Babam için yirmi küsur yıl önce satın alınmışlardı. Kendimi kuru hissetmek, tenime sıcak giysilerin temas etmesi güzeldi ama üzerime bu kadar iyi uyan, bu kadar rahat giysilerin başka bir adama ait olması tuhaftı.

"Tam düşündüğüm gibi," dedi annem. "Üstüne göre."

Bütün gün yemek yememiştim. Feribotta kıtır Danimarka çöreği, Danimarka tereyağı ve tam yağlı sütle yapılmış kahveden oluşan kahvaltıyı kaçırmış, bir Kvikklunsj gofreti ya da Freia sütlü çikolatası bile atıştırmamıştım. Kuru giysiler birden başımı döndürmüş, içimi kıymıştı, sarhoş gibiydim.

"Bir şeyler yesek ya," dedim, "yemek var mı?"

"Olmaz mı," dedi annem.

"E yiyelim o zaman," dedim.

Bana baktı, sonra arkasını dönüp buzdolabını açtı; ben de tezgâhın üzerindeki dolabı açıp içinden tabak bardak çıkardım, tıpkı

küçükken anneme kendimi beğendirmek için yaptığım gibi. Masa örtüsünün iki tarafını avuçlarımla düzelttim, iki kenarını hafifçe çekiştirdikten sonra sofrayı kurdum. Annem sobanın üzerinde yumurta pişirirken bir yandan da alçak sesle Elvis'in bir şarkısını mırıldanıyordu: *Are you lonesome tonight.* Sonra pastırmayı tavada, ekmeği de nuh nebiden beri tezgâhın üzerinde duran krom kaplı ekmek kızartma makinesinde kızarttı; bu arada ocağın üzerindeki davlumbazı da açmıştı ve öyle gürültülü çalışıyordu ki konuşmak imkânsızdı. Doğrusu işime de gelmişti.

Yemeğe oturduk. Oturmak iyi gelmişti. Gözlerimi kapatıp tekrar açtım. Çok zordu. Karton yırtmak gibi. Fincanımdan bir yudum kahve içtim. Uzun zamandır bu kadar güzel bir şey içmemiştim.

Annem ellerime baktı. "Eline ne oldu?" dedi. Fincanı tabağına koyup elime baktım. Eklemlerim kızarmış ve hafifçe şişmişti. Elimi açıp sonra sıkı sıkı kapayınca canım yandı. Ona elimin nasıl bu hale geldiğini anlattım.

"Eh yani Arvid," dedi. "Artık böyle abuk sabuk işlere de mi bulaşmaya başladın?"

"Ben bir şeye bulaşmadım. Adam peşime takıldı. Daha barda görür görmez mimledi beni."

"Hiç sanmam," dedi annem.

"İzin ver de o kadarını ben bileyim," dedim. "Oradaki bendim."

"Ona şüphe yok."

Tabaklarımız boşaldığında, "Şimdi bir şeyler içmeye ne dersin? Mesela Calvados?" dedim ve dalga geçiyormuş gibi bıyık altından güldüm, daha saat öğlen bir filandı.

"Evet iyi olur," diye cevap verdiğinde biraz şaşırdım bu yüzden. "Balkonda içmeye ne dersin?"

"Şimdi mi? Çok soğuk olmaz mı?"

"Yorganlarımıza sarınırız."

Peki madem. Yorganlarımıza sarınırız. Ayağa kalktım. Birden büyük bir heyecan duydum ve pencerenin yanındaki masadan şişeyi aldım, arkamdaki dolaptan da orta boy iki bardak. Balkona soğuğa çıktım ve bardakları piknik masasına yerleştirip makul mik-

tarda içki doldurduktan sonra tekrar içeri girdim. Annem elinde yorganlarla bekliyordu. Elinden bir tanesini alıp şöyle bir silkeledim; dışarı çıkıp yorganlara iyice sarınarak sandalyelerimize oturduk ve Calvados içmeye başladık. Annem yün eldivenlerini giymişti. Hava o kadar soğuktu ki nefeslerimiz ağızlarımızdan buzlu bir sis gibi çıkıyordu.

Bardaklar masadaydı. Annem sigarasını yaktığında yanık yün kokusu geldi ama bir şey söylemedi; bardaklar oldukları yerde duruyordu, o içmeden ben de içmeyecektim. Cebimden mavi tütün paketini çıkarıp buz kesmiş parmaklarla sigara sardım. Hiç ses çıkarmadan, uzaklara bakarak sigaramı içtim. Bir süre sonra ileriye eğilip evin arkasından, öteki taraftaki çiftliğe kadar uzanan büyük çayıra baktım. Eskiden o çayırda atlar, bazen de taylar olurdu; küçükken orada uçurtma uçururdum ama şimdi bakımsız kalmış, her yerini ot bürümüştü, öyle ki içinde ancak uzun bacaklı karacalar yürüyebilirdi.

Çayırda tavşanlarla kirpiler de vardı, kasım ayında olduğumuza göre yavrularını büyütmüş olan sülünler, bol bol kemirgen, gökyüzünde süzülen şahinler, nereden çıktığı belli olmayan atmacalar, dalışa geçmeden önce bir haç gibi havada asılı kalan doğanlar, meşe ağaçlarında geceleri sessizce tüneyen baykuşlar – tünedikleri daldan avlarını adeta bakışlarıyla öldürürlerdi ve gecenin karanlığında bazen bir sansar ağaçların arasından çatımıza zıplar, biz de aşağıdan ayak seslerini duyardık. Bütün canlılar için bol bol yiyecek vardı.

Sigaramın izmaritini çayıra fırlattıktan sonra annemi beklemeden bardağımı kaldırdım ve "skol" deyip bir yudum içtim, gerçi o da bir süre sonra bardağını kaldırdı:

"Peki madem Arvid, skol," dedi ve büyük bir yudum alıp sarsıla sarsıla öksürmeye başladı: "Aman, sertmiş." Sonra biraz durdu ve ekledi: "Ama çok güzel içkiymiş! Şu işe bak bunca zaman yaşadım, kaderde bunun tadına da şimdi bakmak varmış!"

Sonra orada öyle oturduk. Annem uzunca bir süre hiç konuşmadı, nefesi biraz ıslıklıydı ama öyle düzenliydi ki dikkatle dinleyince solumaya devam edebilmek için çok gayret sarf ediyormuş gibi geliyordu insana, havayı alıyor sonra bırakıyordu. Bir süre sonra nefesleri uykumu getirmeye başladı. Şezlonglarda yorganlarımıza sarınmış, gözlerimiz kapalı yatıyorduk. Sadece başlarımız ve bardağı tutan sağ elimiz dışarıdaydı. Hakadal'daki Glitre Sanatoryumu'ndaki ya da İsviçre Alpleri'nde vadi manzaralı bir terastaki verem hastalarına benziyorduk herhalde. Annemin hastalığı verem değildi ama. Benimki eğer bir hastalıksa onun da verem olduğu söylenemezdi. Hastalık değildi belki ama bana öyle geliyordu.

"Kendini biraz daha iyi hissediyor musun?" diye sordum.

Cevap vermedi.

"Evet," dedi.

"Ben de," dedim.

Sonra damdan düşer gibi: "Küçük kardeşini hatırlıyor musun?" dedi.

Hatırlıyorum tabii küçük kardeşimi, neden hatırlamayayım ki diye düşündüm, iyi de neden böyle demişti, bir an korkuya kapıldım, başına bilmediğim bir şey mi gelmişti kardeşimin? Bulunduğu yerde keyfi yerindeydi, Norveç'te, bir su tesisatçısının yanındaki çıraklığının son senesiydi. Hepimizden farklıydı o; üniversiteye gitmek istememişti, okuldan nefret eder, kitap okumazdı, disleksiyası vardı ve onu çok severdim. Küçük kardeşimdi, son kardeşim, benim bir küçüğüm, ölen kardeşim değil.

Sonra annemin ne demeye çalıştığını anladım. Çayırda uzun otların arasında bacaklarını kırmadan, yarımşar metre zıplaya zıplaya ilerleyen bir köpek vardı, bir Alman kurdu; kurumuş çavdar otlarıyla dikenlerin çatısı altında ilerleyen bir şeyi takip ediyordu. Bir keresinde bir tilkiyi öyle zıplarken görmüş ve eşine ender rastlanan bir sahne olduğunu düşünmüştüm ama belli ki değilmiş.

"Köpeği mi diyorsun?"

"Evet."

Her sene feribotla geldiğimizde Teddy adında bir Alman kurdu kardeşimi çitin öteki tarafında bekliyor olurdu. Köpek ne zaman geleceğimizi, *kardeşimin* ne zaman geleceğini dakikası dakikasına bilirdi. Altıncı hissi vardı, belki bütün köpeklerin vardır. Sabahın erken saatlerinde huzursuzlanmaya başlar, evden dışarı bırakılmak için mızmızlanır dururdu. Sonra biz kendi arabamız ya da taksiyle feribottan yazlık eve gelene kadar burnunu çite dayayıp beklerdi. Arabanın kapısını açar açmaz Teddy çitin arasından geçip kendini kardeşimin üzerine atar, onu yere yıkardı. Kardeşim Teddy'yi üstünden atıp üzerini değiştirmek için eve koşardı. İki dakika sonra üzerinde şortu ve spor ayakkabılarıyla evden çıkar ve ikisi kuzeydeki Strandby'ye kadar yarış edip geri dönerlerdi, öyle az bir yol da değildi. İki saat sonra çit boyunca koşarak gelir, bitkin vaziyette, oflaya puflaya kendilerini çimlerin üzerine atarlardı. Hemen her gün yaparlardı bunu. O köpeği çok severdi.

"En yakışıklınız o oldu," dedi annem, belki de haklıydı ama bizi böyle sınıflandırmasının doğru olmadığını düşündüm. "Teddy'nin ömrü biraz daha uzun olsaydı keşke. Yazık."

"Evet," dedim, "yazık." Küçük kardeşim gerçekten de en yakışıklımızdı. Bir keresinde bir kadın onu Karl Johansgate'de durdurmuş ve birlikte fotoğraf çektirmek istemişti. Herkes durup bakmıştı; eve gelip de bize anlatırken kızarıp bozarıyordu. Ama şu anda tek hatırladığım gittiğim her yerde, onun yekpare, güvenen bedenini kollarımda taşımalarım, söylediği üç-beş kelime, tekrar tekrar, çünkü bildiği yegâne kelimeler bunlardı ve benim adım da bu kelimelerden biriydi ve onu asla bırakmazdım kollarımdan.

"Doğru düzgün yürümeyi asla öğrenemeyecek," demişti annem. "Lütfen bırak artık onu yere." Ama onu bırakmamıştım, o da benim bırakmamı istemezdi.

14

BOŞ BARDAKLAR masadaydı. Annem zar zor doğrulup yorganını kucağında katladı ve odasına gitmek üzere kalktı. Gözlerini sıkıca kapatıp açtı. Ayağa kalkıp önünü kestim.

"Kendini kötü mü hissediyorsun?"

"Evet," dedi.

"Yapabileceğim bir şey var mı?" dedim ama elini kaldırdı.

"Yapılması gereken bir şey olursa ben kendim yaparım. Çekil önümden," dedi ve beni göğsümden itti.

"Ama anne," dedim, "neden senin için bir şey yapmama izin vermiyorsun? Yapmak istiyorum."

"Kulağa makul geliyor," dedi annem, "ama ben istemiyorum. Bir daha bu konuyu açmayalım."

Bir daha bu konuyu açmayalım. Gözlerim batıyor, bacaklarım yanıyordu; beni kenara itip içeri yatak odasına girdi ve kapıyı kapattı, birden müthiş bir sessizlik çöktü.

Peşinden gidip kapısının önünde durdum, öylece bakakaldım. Dönüp banyonun duvarında asılı duran aynaya baktım ve orada gördüğüm şeyden hoşlanmadım, o gözleri hiç beğenmedim. İçimde huzursuzluk vardı. Dışarıdaki masanın üzerinden bardakları alıp mutfak tezgâhına taşıdım. Lavaboyu sıcak suyla doldurup içine birkaç damla Zalo damlattım ve bardakları, kahvaltı ettiğimiz tabaklarla fincanları, ortalıkta bulabildiğim her şeyi yıkayıp dolaba yerlerine kaldırdım. Dikkatle tezgâhı sildim, masa örtüsünü silkeledim ve yapacak başka bir şey kalmadı.

Annem öyle aceleyle yatmaya gitmişti ki okuduğu kitabı, *Bıçak Sırtı*'nı yanına almayı unutmuştu; ondan beklenmeyecek bir

hareketti bu ama kitabı götürmem için bana da seslenmemişti.

Büyük pencerenin yanına gidip perdeyi açtım ve çayırı seyretmeye başladım. Tek bir hayvan, tek bir ilginç kuş görünmüyordu. Bulutların altında, uzun, sarı, kuru otların arkasından vuruyordu alçak güneş ve en küçük cisimlerin bile uzun gölgeleri düşüyordu çayıra. Çayırın öteki ucunda çiftlik binasının bacasında kıvrıla kıvrıla beyaz duman tütüyordu. İnsanın gözünü kör eden ışıkta ahır tebeşir beyazıydı. Bir adam mobiletle çiftliğe giden yoldan ilerledi. Çok hızlı gitmediği halde başında kask vardı; ışık aynasından yansıyor, küçük motorun pata pata sesi bütün keskinliğiyle sonbahar havasını deliyor ve bütün netliğiyle duyuluyordu, benim perdeyi tutarak durduğum pencerenin arkasından bile. Eğilip geçmeye başlayan ateşe iki odun daha attım ve hâlâ nemli oldukları halde botlarımı giydim. Uzun iplerini bileklerime dolayıp balkona çıktım ve yazlık evin önündeki çimenlerin üzerine parlayan soğuk, eğik kasım güneşinde durdum.

Çayıra baktım. Bacadan hâlâ duman çıkıyordu ama mobilet gitmişti. Dönüp çit boyunca yürüdüm, sonra Hansen'in tarafına giden patikaya çıktım. Çitteki gedikten iki büklüm geçtim ve neredeyse bekçi kulübesi büyüklüğündeki yazlık evine doğru gittim. Tahta bir tezgâha bağladığı, kıçtan takma motor üzerine eğilmiş bir şeyler yapıyordu. Geldiğimi duyunca elinde İngiliz anahtarıyla doğruldu ve bana dönüp o tuhaf, sevimli, dişsiz gülüşüyle güldü.

"Hayret valla, hık demiş babanın burnundan düşmüşsün," dedi ve sesi havayı titretti.

"Öyle," dedim.

"Hele bu giysilerle," dedi. "Bir an sandım ki... neyse tahmin etmişsindir."

Tahmin etmiştim ama ona verebileceğim her türlü cevap uzun zaman önce kullanılmıştı. Balkonunun kenarına oturdu, İngiliz anahtarını kuru, küçük bir sesle yere bıraktı ve ellerini, arka cebinden aldığı turuncu bir paçavraya sildi.

"Bu hurdayı bir daha çalıştıramayacağım," dedi.

"Neden, nesi var?"

"Bilmiyorum," dedi. "Her şeyi denedim. Marş basmıyor. Bundan sonra kürek çekeceğiz ne yapalım."

Hansen pek atletik bir tip değildi. Andy Capp'e benzerdi ama onun sevimlisiydi. Nehre yılanbalığı tuzağı kurar, bazen de küçük teknesinin kıçına motor takıp balık avlamaya giderdi. Senelerdir aynı motoru kullanırdı. Yeni bir şey aldığı görülmemişti. Basit aletleri, antika kıçtan takma motorları, küçük mobiletleri tercih ederdi. Eski şeyler, kullanılmış şeyler, mekanizması fazla karmaşık olmayan şeyler, demiryolcu ahbaplarından aldığı şeyler. Yeni bir şey satın almak ona acayip gelirdi. Hiç parası olmamıştı; bence para ona pek ilginç de gelmiyordu.

"Fiziksel aktiviteler konusunda dikkatli olmalısın," dedim, pek öyle ahım şahım bir şey değildi ama başka diyecek bir şey de bulamamıştım.

"Arvid dostum, hele bir deyiver. Boşanacağın doğru mu gerçekten?"

"Evet, doğru."

"Hadi ya. Taziyelerimi kabul et."

"Bilmem ki," dedim. "Adamı öldürmez herhalde."

"O kadar da emin olma," dedi Hansen. "Her şey olabilir. Gel bir bira içelim. İnleyerek ayağa kalktı ve derme çatma bir seradan geçerek kulübesine girdi; turuncu paçavra arka cebinden öfkeli bir bayrak gibi sarkıyordu, belki bir demiryolu bayrağı, patlayıcı maddelere karşı, vagonlar gibi birbirini takip eden düşünce silsilelerine karşı. Cenevre'deki sürgünden geri dönen Lenin trenle Petrograd' daki Finlandiya İstasyonu'na girmek üzeredir, Hansen de bağırmaktadır: Dikkat! Dikkat! Ama o kadar da yaşlı değildi. İki elinde birer birayla hemen geri dönmüştü. Birini bana uzattı, soğuk soğuk hissettim avcumda.

"Yaşasın halklar," dedim, sonra da "Dik kafaya!" Uzun uzun içtik, sonra Hansen "Hiç fena olmadı doğrusu," dedi.

Balkonun kenarında otururken rüzgâr giysilerimin içine işliyordu, ellerim üşümüştü. Etrafımızdaki ağaçlar yapraklarını dökmüşlerdi; fındık, meşe, kayın, söğüt, karaağaç ve yıllanmış erik

ağaçları hep çıplak kalmıştı. Rüzgâr kuzeyden esiyordu, Skagen kasabası üzerinden, bedenini nerelere koyacağını bilemeyen babamın yılankavi yollarında dolaştığı, granit kayalar ve ladin ormanlarıyla kaplı soğuk Norveç'ten.

Hansen elini sallayarak beni içeri davet etti:

"Gel Kristal Saray'a girelim. Hem içeride keyfimiz isterse ceketlerimizi çıkarabiliriz." Keyfimiz istedi. Elektrik sobasının telleri kıpkırmızı olmuş, odaya ısı dalgaları yayıyordu; elimizde parlayan yeşil bira şişeleriyle beyaz plastik sandalyelere oturduk. Şişeyi ağzıma dayayıp büyük bir yudum içtim; Calvados midemde küçük bir kurşun gibi yattığından bu yudum uzun zamandır içtiğim her şeyden daha lezzetli geldi bana. Sırf böyle hissetmek için, gözlerimi kapatıp alkolün vücudumda aktığını hissetmek için içmeye başlayabilirim, sık sık, belki her gün içebilirim diye düşündüm. Gözlerimi kapadım. Kristal Saray sessizdi. Ilıktı. Sadece şişelerden gelen belli belirsiz hışırtı ve ağaçların tepesindeki martıların sesleri duyuluyordu.

"Annen," dedi Hansen.

"Evet," dedim ama gözlerimi açmadım.

"Hasta," dedi Hansen.

"Biliyorum," dedim. "Onun için geldim." Sonra sessizlik çöktü, biraz durup ekledim:

"Onun için geldim. Bu zamanda başka niçin geleyim? Yaz çoktan geçti," dedim. "Bronzlaşayım filan diye gelmedim."

"Doğru, yaz çoktan geçti," dedi.

Gözlerimi açtım. Okyanusun mavisine yelken açmış *The Christian Radich*'in çerçeveli bir resmi vardı, belki Biscay Körfezi'nde ya da New Castle'a giderken Kuzey Denizi'nde çekilmiş bir fotoğraftı. Bu resmi annem seneler önce, ellinci doğum gününde Hansen'e hediye etmişti. Resmin yanındaki kitap rafı John Steinbeck romanlarıyla doluydu; *Cennetin Doğusu*'nun iki ciltlik şık bir baskısının yanında Erich Maria Remarque'ın *Üç Arkadaş*'ı vardı. Yirmi yaşına gelmeden okumuştum, *Tanrının Gözdesi Yok*'u da. Bir araba yarışçısıyla sevdiği kadını anlatıyordu roman; kadın verem

olmuştu ve İsviçre Alpleri'nde bir sanatoryumda kalıyordu, *Bella Vista*'da, adam da sık sık onu görmeye gidiyordu. Remarque'ın kitaplarında hep veremli bir kadın olurdu. Doğrusu artık bana da biraz gına gelmişti.

Elimde biramla ayağa kalkıp kitap rafından *Üç Arkadaş*'ı aldım ve kapağındaki renkli resme baktım; kitaptaki üç arkadaşın yarış arabaları, *Karl, das Chausseges penst* resmedilmişti kapağa. Dördüncü arkadaş olarak veremli kadın vardı; nasıl *Üç Silahşörler*'de dördüncü karakter olarak D'Artagnan varsa, bu kadın da kitaptaki dördüncü karakterdi.

"Annen nasıl?" diye sordu Hansen.

"Yorgun," dedim, "uzandı."

"Normal. Ben de aynı şeyi yapsam bozulur musun?"

"Ne yapsan?" dedim.

"Biraz uzansam?"

"Sen de mi hastasın?"

"Zannetmem. Ama yorgunum, senin kadar genç değilim."

"Yok bozulmam," dedim. "Yat sen." Belki de benim gitmemi istiyordur diye düşünerek kapıya doğru iki adım attım.

"Ben uzanayım öyleyse," dedi Hansen, sonra ayağa kalktı ve birasının dibinde kalanı kafasına dikti. "İstersen burada sıcak sıcak otur. Her zaman başımın üstünde yerin var." Sonra Kristal Saray'ın arka tarafındaki yatak odasına geçti, arka cebinden sarkan devrim bayrağıyla.

Başımın üstünde yerin var. Elimde şişeyle kalakaldım. Otursam mı yoksa biraz *Üç Arkadaş*'ı mı okusam bilemedim. Ama içeride hava ağırdı, fazla sıcaktı ve kitap da bir acayip görünüyordu. Kendimi aldatılmış hissediyordum.

Birayla birlikte çabucak Kristal Saray'dan çıktım; Norveç'e dönsem daha iyi, diye düşündüm. Beni kimse burada istemiyor.

Küçük balkondan indim, üzerine motor bağlanmış tezgâhın yanından geçtim. Dönüp arkama baktığımda, yapraklarını dökmüş bir çalının çizgili gölgesinde hiç kıpırtısız duran bir keklik gördüm, aşırı uzun kuyruk tüyleri yola doğru uzanıyordu ve bana teh-

ditkâr gelen sessizliğin içinde kahverengi, yeşil, kırmızı duruyordu. Tek gözü oynuyordu kırmızı çerçevesi içinde ve attığım her adımı takip eden bu parlak göz beni korkutuyordu.

"Tanrım," dedim. "Kötü bir alamet." Çitten geçip eve dönerken o gözün sırtımı yaktığını hissediyordum.

15

CUMARTESİYDİ, gece yarısından hemen önce. Annemin ellinci doğum gününü kutlamış, Trondhjemsveien'den eve yürüyordum. Carl Berners Plass metroyla on beş dakikaydı ama parti havasından kurtulmak için o kadar yolu yürümeye karar vermiştim.

Carl Berners Plass'a epey yol vardı ve karanlık bir geceydi ama sokak lambaları yolu aydınlatıyordu, bazısı sarı, bazısı neredeyse turuncu, bazısı soğuk mavimtrak bir ışık yayıyordu.

Evden ayrılmadan önce bu yolda çok yürümüşlüğüm vardı ama o zamanlar tam aksi yöne, Oslo'nun dışına doğru yürürdüm çünkü yolun tercih ettiğim tarafında, yani sağında, trafiğin karşımdan gelmesini değil benimle birlikte akmasını isterdim yoksa arabalardaki insanların bana bakacaklarını, hatta camlarını indirip elleriyle beni işaret edeceklerini hissederdim; dünyada hayatında yanlış yolu seçen tek insan benmişim gibi.

Ama artık annemlerin evinde oturmuyordum, üç senedir. Annemin ellinci doğum gününden sonra, bir sonbahar akşamı Oslo'ya doğru yürüyordum; Årvoll'dan, Sinsen kavşağının altından, Torshovdalen'den ve sokağın sağında gri ve hüzünlü duran Rosenhoff Lisesi'nin yanından. Üniversiteye girmeden önce iki yıl orada okumuştum. Bina 17. yüzyıl hapishanelerine benzerdi, Paris'teki Bastille gibi, orada pek keyifli günler geçirdiğimi söyleyemem. Ama yürürken hem okulu hem de o yılları arkamda bırakıp Carl Berners Plass'a inen uzun yokuşa devam etmiştim.

Nihayet geldiğimde, o günlerde sıkça yaptığım üzre buranın ne kadar güzel bir meydan olduğunu düşündüm; her yöne ışınlarını

saçan güneş gibi, iki savaş arası büyük şehirlerden birindeki bir meydan gibi, Berlin mesela, Erich Kästner'in *Emil ve Dedektifler*'indeki Berlin ya da Zürih ya da Basel veya Budapeşte; kaldırım taşları arasına özenle yerleştirilmiş parlak çelik kıvrımlar üzerinden giden tramvaylarla otobüslerin yolları kesişir, havada, trafiğin, tramvay tekerlekleri ve lastik tekerleklerin çok yukarısında, sokağın bir tarafındaki binalardan öteki tarafındaki binalara, güzel madeni direkler üzerinden gerilmiş yüzlerce kablo olurdu. İnsanın ayaklarını bile ıslatmadan altında yürüyebileceği bir çatıydı sanki. En azından bana öyle gelirdi.

Meydan başlı başına bir dünyaydı. Batısında geniş, görkemli Christian Michelsens Gate bulvarı uzanırdı; iki yanındaki ıhlamur ağaçları ya yemyeşil ya da şimdiki gibi gri geceye karşı gri ve çıplak görünürdü. Doğuda Grenseveien tatlı bir meyille metro istasyonuna kadar uzanır, orada evlerin arasında kaybolurdu. Hem Grenseveien hem de Finnmarkgata'daki binalarda, ayrıca yolun karşı tarafındaki benzinciye doğru ışıklı tabelalar vardı; hangi taraftan gelindiğine bağlı olarak sağda ya da solda, Trondhjemsveien caddesinden girişte Ringen Sineması'nın kırmızı neon ışıkları görülürdü, kitapçının sırasında, ama film bittikten sonra yarı körleşmiş vaziyette Tromsøgata'ya, Bergersen'in kafesinin tam karşısına çıkılırdı.

Meydana geldiğimde kendimi daha iyi hissediyordum; başım dönmüyordu artık, geçti, geceydi, karanlık etrafımda dönüyordu ve kuzey rüzgârında kar taneleri savruluyordu. Merkeze inen sokaklarda tek tük trafik vardı. Yani koca meydanın ortasında, kaldırım taşlarının ve tramvay raylarının üstünde istediğim kadar yürüyebilirdim; burası benim meydanımdı, benim büyük şehir meydanım, savaş öncesinin Kırmızı Meydan'ı, nehrin doğusundaki tek büyük meydan. Sonra yetmişlerde de Kırmızı Meydan demeye başlamışlardı çünkü buradaki trafik ışıklarının daima kırmızı yandığına inanılırdı.

Apartmana girince daha zemin kattan taze Zalo kokusu burnuma çalındı. Birinci kata çıkıp anahtarla kilidi açtım ve daireme girdim.

Kapıyı dikkatle kapadım; dilin boşluğa otururken çıkarttığı şıkırtı dışında bir şey duyulmayacak şekilde.

Onun içeride olduğunu hemen anladım, karnımda hissettim. Midem kabarıyor ve titriyordu ve bu hissi kaybetmemek için, olabildiğince uzatmak için çoraplarımla doğrudan mutfağa gittim, yatağın kitap raflarının arkasında durduğu oturma odasının aralık kapısından başımı uzatıp bir *merhaba* bile demedim.

Ona da bir takım anahtar yaptırmıştım. İstediği gibi gelip gidebiliyordu. İstediği zaman ödevlerini burada yapabiliyordu. İsterse sabah okuldan önce metroyla gelip kahvaltısını benimle edebiliyordu. Ailesinden biraz uzak kalabiliyor, içinden geliyorsa ağlayabiliyor, okula trenle gitmek zorunda kalmıyordu. Ne zaman trenle merkeze gitse Økern İstasyonu'nun bekleme salonunun arkasına gidip kusuyor, sonra bir de Hasle İstasyonu'nda kusuyordu. Geceleyin benimle kaldığında ve onu Carl Berners Plass'a ya da okula kadar geçirdiğimde, Deichman Kütüphanesi'nin sütunları arkasına kusmak durumunda kalıyordu. Bir keresinde onu, oturdukları evin hemen yanındaki istasyonda bekliyordum ve benimle buluşmak için dışarı çıkarken yanlış ceketi, kardeşinin mavi ceketini giyince annesinin suratına bir tokat attığını görmüştüm pencereden. Jane Fonda ve Donald Sutherland'in başrollerini oynadığı *Klute* filmini seyretmeye gidiyorduk. Frogner Kino'da ikinci kez gösteriliyordu. Ben daha önce görmüştüm ama o görmemişti.

Sessizce anahtarlarımı mutfak tezgâhına bıraktım ve sessizce buzdolabından portakal suyunu çıkarıp kendime bir bardak koyduktan sonra Victor Hugo'nun *Sefiller*'inin durduğu masaya oturdum. Birinci cildi bitirmiş ikinciyi de yarılamıştım.

Portakal suyunu içerken sabahleyin okuduğum yerleri hatırlamak için kitabı biraz karıştırdım. Cumartesiydi ve sabah on bir buçuğa kadar yorganımın altından çıkmadan kitap okumuştum. Sabahları pek yaptığım bir şey değildi bu ama gün ilerlemeden ve annemin doğum gününü kutlamak üzere metroya binmeden önce olabildiğince çok okumak önemli gelmişti.

Mutfakta soyunup giysilerimi sandalyelerden birinin üzerine

astım ve küçük banyoya girip bütün akşamı ve partiyi tenimden akıttım. Dişlerimi fırçaladıktan sonra karanlıkta, oturma odasında üzeri kitaplarla dolu masanın etrafından dolaşıp, parmak ucunda kitap raflarının arkasındaki yatağa gittim. Duvarda Mao'nun masa başında çekilmiş fotoğrafı asılıydı ama o sırada göremiyordum. Dikkatle yorganın altına girdim. Yatak aslında iki kişilik değildi ama fazla yere ihtiyacımız yoktu. Onun kollarımda uyumaya devam edeceğini ve sabah erkenden uyandığında ne zaman döndüğümü merak edeceğini düşünmüştüm. Ama yorganın altında öyle ısınmıştı ben de öyle soğuktum ki hemen uyandı.

"Sen mi geldin?"

"Tabii, ya kim olacaktı."

"Öyle ya."

"Böyle deme kıskanırım bak."

"Kıskanır mısın cidden?"

"Tabii," dedim.

"Güzel."

"Sadece senle ben," dedim, "bütün dünyaya karşı sadece senle ben."

"Tabii ya," dedi, "aynen öyle. Senle ben, senle ben ve senin partin. Yakında ben de katılacağım."

"Evet ama daha yaşın biraz genç."

"Olabilir. Ben kendimi genç hissetmiyorum."

"Biliyorum," dedim, "bir bakıma değilsin de," ama gerçekten gençti. Ben genç olduğum halde o benden birkaç yaş daha küçüktü, ona doğru uzanıp ellerimi birbirine sürttüm ve "Nasıl geliyor?" diye sorarak ona çok özel bir şekilde dokundum. Bir an kıpırtısız kaldıktan sonra yumuşak bir sesle:

"Tanrım, çok güzeldi," dedi ve bu şey, bu çok özel şey sadece ikimize aitti, başka kimseye değil, sadece ikimiz biliyorduk bunu ama o zaman öyle gençtik ki aslında çok da fazla bir şey bilmiyorduk.

"Ama şimdi zamanı değil," dedi. "Ah, cidden güzeldi. Ne kadar ilerledin?"

"Epey ilerledim. Son görüşmemizde olduğumdan çok daha ileri-deyim."

"Çok iyi," dedi ve sırtüstü yattık, omuz omuza, el ele, gözlerimiz tavanda ama oda zifiri karanlık olduğundan tavanı göremiyorduk ve yatak öyle küçüktü ki o duvarla benim aramda sıkışıyor benim de sol bacağım dışarı sarkıyordu. Sonra, en son yine burada yatarken, okuduğum yere kadar anlattığım hikâyenin geri kalanını anlatmaya başladım. O zaman anlatmayı bıraktığımda bana çabuk biraz daha oku, demişti çünkü hikâyeyi benim ağzımdan dinlemek okumaktan daha çok hoşuna gidiyordu, aydınlıkta göremediği şeyleri gözünün önüne getirebiliyordu karanlıkta. Ben de olabildiğince hızlı okumuştum. Şimdi yine burada yan yana yatıyorduk, daha önce de defalarca yattığımız gibi ve ben ona bir somun ekmek çaldığı için idama gönderilen Jean Valjean'ın hikâyesini anlatıyordum. Hapishanede yangın çıkınca kaçıyor, adını ve kimliğini değiştiriyor, bambaşka bir adam olarak orduda binbaşı rütbesine kadar yükseliyordu. Sonra o kindar, inatçı, tazı polis müfettişi Javert onu tanıdığı için bir kere daha kaçmak zorunda kalıyordu.

Roman 1832 senesinde geçiyordu ve o gece ona Jean Valjean'ın, Paris'in yeraltı mezarlıklarında, lağımlarında, sırtında baygın Marius'u, sevgili Cosette'inin erkek arkadaşını taşıyarak nasıl ilerlediğini anlatıyordum. Yukarıda, sokaklarda devrim patlak vermiş, ayaktakımı sokaklarda çarpışıyordu; en aşağı sınıftı onlar ve bizim gibilerdi, daha doğrusu biz onlar gibi olmak isterdik. Ayaktakımı dar sokaklarda, evlerin arasına barikatlar kuruyordu. Bulvarlar çağından önceydi; bir ucundan bir ucuna barikat yapılamayacak kadar geniş, orduların geniş kollar halinde ilerleyip en küçük isyan teşebbüsünü bile bastırabileceği kadar geniş bulvarlar çağından önce.

Geceleri ona hikâyeler anlattığımda çocuklar gibi uyumazdı. Karanlıkta mavi gözleri ardına kadar açık, elleri sıcak, hırslı ağzıyla konuşurdu:

"Jean Valjean güçlü ama Marius'u bütün gece lağımlarda sırtında taşımak çok zor olmuştur."

"Evet. Ben olsam yapamazdım," dedim.

"Öyle deme. Sen de bayağı güçlüsün."

"Öyle mi düşünüyorsun?"

"Düşünmüyorum," dedi. "Biliyorum." Böyle şeyler söylediğinde çok hoşuma giderdi.

O günkü, o akşamki, hatta o geceki bölümü bitirdiğimde epey yorulmuştum.

"Bir şeyler yiyelim mi?" dedi.

"Senin için sakıncası yoksa uyumam lazım. Parti beni çok yordu."

"Bana partiyi anlatsana. Nasıldı? Annen hediyeni sevdi mi?"

"Hayır," dedim.

Anneme hediye almamıştım. Bir konuşma kaleme almıştım ama ayağa kalkma zamanı geldiğinde sarhoştum.

"Peki," dedi. "Sorun değil ama benim bir şeyler yemem lazım. Nedense burada yatıp seni dinlemek beni acıktırıyor."

"Bir şeyler ye o zaman," dedim.

"Sen de uyu o zaman," dedi ve yanağımı okşadı. O --çok sarışın, çok ince, çok genç– üzerimden geçip ayağını yere değdirene kadar ben uyumuştum bile.

16

O SABAH yatakta yatmaktan utanana kadar yatıp Victor Hugo okumuş, sonra kalkıp duşa girmiş ve çıkıp çıplak ayakla mutfağa gitmiş, masanın üzerine bıraktığım konuşmayı elime alıp okumuştum. Daha önce de defalarca okumuştum konuşmayı. Anneme hediye almak yerine bu konuşmayı yazma fikri, benim için ona doğru bir adım atmaktı, hem sadece fikirden ibaret de değildi, gerçekten ona yakınlaşmak istiyordum. Nehirden bahsedecektim, Rio Grande'den, ne kadar büyük olduğundan, ülkeleri, kültürleri nasıl ayırdığından, bir kıyısından diğerine, ABD'den Meksika'ya geçmeyi zorlaştıracak kadar büyük olduğundan, özellikle de kanun kaçağıysan filan. Nehri gözümün önüne getirince geçmişte yaşadığımız sorunları düşünmek de kolaylaşıyordu; ikimiz nehrin iki kıyısında kalmış, bu geniş mesafe üzerinden birbirimize seslerimizi duyuramamıştık.

"O nehre Rio Grande derler değil mi?" diyecektim, "büyük, kocaman, devasa manasına gelir." Sonra da ekleyecektim: "Sana güzel bir haberim var anne, nehir kurudu. Bu hiç beklenmedik bir şey, bütün uzmanları hayrete düşüren bir şey ama bütün sonbahar, bütün yaz, bütün ilkbahar yağmur yağmadığından nehir artık ip gibi akıyor ve üzerinden geçmek kolaylaştı," deyip gülecektim, "yani bizim için çok geç değil, nehri geçmeye çalışabilir, ortada buluşabiliriz, belki biraz ayaklarımız ıslanır ama olsun." Bunları söylemek niyetindeydim ve iki A4 kâğıdına bunları yazmıştım.

Bütün giysilerimi dolaptan çıkarıp yere yaydım. Şaşılacak kadar az kıyafetim vardı ama ellinci doğum gününe her zaman giydiğim paspal ordu ceketiyle gidemezdim. Babamın bol miktardaki

ağabeylerinden birinin cenazesinde biraz eli yüzü düzgün bir şey giymem gerektiğinde annemin bana hediye ettiği koyu renk tüvit ceketi seçtim. Ölen amcam, biz Groruddalen'e kaçtıktan sonra Vålerenga'daki evde kalan amcamdı. O evin duvarları arasında bir bekâr hayatı kokusu vardı; her hafta yenen aynı yemekler, seneler boyu, aynı kahve markası, aynı ayakkabı boyası, aynı bulaşık deterjanı, dolabın orta rafındaki aynı fanilalar, aynı donlar, tek kişi için alınan çikolata, kırık kırık, üst rafta bayatlıktan beyazlamış, ve en alt rafta her bir çifti Kurtuluş Ordusu'ndan alınmış, özenle katlanmış kahverengi çoraplar. Sadece iğne gibi incecik ışık huzmelerinin girebildiği, krem rengi panjurları kapalı, loş oturma odasında, sıkış tıkış mobilyalar arasında, divanda ölene kadar o evde yaşamıştı. Ama cenazenin üzerinden iki yıl geçtiği halde ben o ceketi bir daha giymemiştim.

Tüvit ceketi askısıyla birlikte tuvaletin kapısına astım. İki A4 kâğıdı A5 kâğıt boyutlarında katlayıp ceketin iç cebine koydum ve çoraplarımla alt kattaki posta kutularına inip, kahverengi karton pakette gönderilmiş kitabı aldım; yanlış hatırlamıyorsam Ernest Hemingway'in *Çanlar Kimin İçin Çalıyor* romanının ilk iki cildiydi, aynı zamanda iki gazeteyi ve hâlâ 170 kroner olan kiramın makbuzunu da aldım.

Cumartesiydi. Carl Berners Plass'tan, Hasle, Økern, Risløkka yönünde metroya bindim; yüksek, kırmızı Siemens binasını, vadinin sağındaki Østre Aker Vei'yi, sağdaki tren hatlarını ve Alnabru'daki manevra alanını, birbirine paralel parlak raylarda ağır ağır ilerleyen ya da sıralarını beklerken tuhaf bir kıpırtısızlıkla duran yük vagonlarını geçtim.

Güneş hâlâ batıdaki tepenin üzerinde asılı duruyordu ama vadide hava kararmaya başlamıştı bile; yılın en kötü zamanıydı, hep karanlık, hep yağmur, manevra alanının üzerindeki alçak bulutlar aşağıdaki lambalara bulanık bir ışık düşürüyordu ama insan rayların arasında yolunu bulamazdı.

Veitvet'te yaşadığım yıllar boyunca açık penceremden gecenin

içinde ilerleyen yük trenlerinin sesini duymuştum, çelik raylar üzerindeki çelik tekerleklerin sesini, frenlerin uzun, gamlı şarkısını, birbirine eklenen vagonların sesini, el ele verdiklerini düşünürdüm, omuz omuza, rahatlatıcı bir sesti.

Veitvet İstasyonu'na gelmeden ayağa kalkıp kapıya yürüdüm. Orada senelerdir tanıdığım bir adamla karşılaştım. Kardeşimin sınıf arkadaşının babasıydı, bir küçük kardeşimin.

Adamla selamlaştık.

"Merhaba."

"Merhaba."

"Taşınmışsın," dedi, ben de onayladım, "ama yine bu istasyonda iniyorsun," dedi, ben de evet dedim ve tren durdu, kapılar açıldı. Ben inmedim. Adam indi ama ben kapılar kapanana kadar demiri sıkı sıkı tutarak bekledim. Adam dışarıda durdu, arkasını dönüp bana şaşkın şaşkın baktı ve birden yumruğunu kaldırıp kapıya vurmaya ve bağırmaya başladı. Ne dediğini anlamamıştım ama yüzü kasılmış ve çarpılmıştı. Her nedense tepesi atmıştı.

Ağzımı cama yaklaştırıp abartılı dudak hareketleriyle:

"Cehennemin dibine kadar yolun var. Gerizekâlı," dedim. İşaret diline başvurmaktan başka çare yoktu, ben de ellerimi kaldırıp işaret diline benzeyen hareketler yaptım.

Adam hâlâ kapıyı bırakmamıştı ama tren hareket edince bırakmak zorunda kaldı. Oturdum. Şakaklarım zonklaya zonklaya, nefesim gırtlağıma takıla takıla dört durak ilerideki Grorud İstasyonu'na kadar gittim. Orada trenden inip yukarıya çıktım ve Narvesen büfesini arkama alıp yüzümü batıdaki raylara dönüp bir sigara sardım. Sigarayı ateşi parmaklarıma değene kadar içtikten sonra karşı taraftan aşağı indim ve beş dakika sonra gelecek treni beklemeye başladım. Trene bindiğimde bu sefer oturmadım, demiri sıkıca tutup bacaklarımı açarak ayakta durdum; sanki vagon, Kuzey Denizi fırtınalarında dalgalara batıp çıkan bir gemiymiş gibi. Bu sefer Veitvet İstasyonu'nda indim.

Merdivenleri inip istasyondan alışveriş merkezi ve bowling salonunun arkasına çıktım. Her zamanki sersemler kapının önünde

aylak aylak dikiliyor, kim bilir içine ne bok sarılmış sigaralarını içip salak salak konuşuyorlardı. Bazılarının üzerinde her zaman giydikleri paspal Afgan paltoları vardı ve soğukta göğüslerini iyice kapamışlardı.

Ailenin topu topu beş üyesine bir konuşma yapmanın ne kadar gülünç olduğunu hissettim birdenbire, çok saydamdı, çok mahrem. Annemle babamın arkadaşları yok değildi. Yine de ne çocukken ne de ergenlikte evimize akrabadan olmayan birinin ziyarete geldiği olmamıştı. Sadece teyzeler, amcalar filan gelirdi ya da hafta sonları Baptist vaazlar veren, hafta içi de Vålarenga'da bir ayakkabı fabrikasında çalışan büyükbabam; sonra emekli olmuş ve VII. Kral Haakon'un öldüğü hafta ölmüştü. Annemle babamın bir akşam olsun dışarı arkadaşlarıyla buluşmaya çıktıklarını ve bize gecikeceklerini söylediklerini de bilmem. Ne bir kafeye ne sinemaya ne arkadaşlarının evlerine giderlerdi; halbuki çalıştıkları yerlerde, Lambertseter, Bøler ya da Oppsal'da kendi sınıflarından arkadaşları olsa gerekti. Ama yoktu, ne o dediğim yerlerde ne başka yerde yaşayan tek bir arkadaşları bile yoktu. Babamın erkek kardeşleri karılarıyla gelirlerdi nadiren, her Noel'de annemin, yukarı sınıf havaları takınan, çocuksuz kız kardeşi Kopenhag'dan gelirdi. Kocası Fransız arabaları ithal eden bir şirkette çalışırdı ve türlü türlü maksatlar için kullandığı 8 milimetrelik kamerayla tüylerimizi diken diken ederdi. Anneannemle dedem de gelirdi; yine aynı ülkenin daha püriten bir kasabasından, onlar gibi feribotla, avuçları sert ve yıpranmış, saçları kırlaşmış, gri giysileri rüzgârda savrularak iskelede beklerlerdi babam onları gelip alsın diye; babam Trondhjemsveien'den geçen seyrek taksilerden birini tuttuğunda onunla ben de giderdim bazen ve büyük bavullarının yanında nasıl da küçük durduklarını görürdüm.

Göze hoş görünen kırmızı telefon kulübesinin yanından geçip –uzaklarda kalmış çocuklukta mavi berelerimizi kulaklarımızın üzerine çekip hayatımızı riske atarak evlerin arasından kızakla kaydığımız– yokuşa geldim; Rådyrveien'deki dönemeçten sonra, bal-

konlu evlerin önündeki kaldırımdan ilerleyip nihayet annemlerin evine vardım. Holdeki duvar kâğıdı hep aynıydı, duvardaki ayna ve üzerinde sadece kutulara konmuş eldivenlerle atkıların unutulduğu, başka işe yaramayan şapka rafı da. Kapıyı sertçe kapadım ama hole doğru gelen bir gürültü dalgası çarpma sesini boğdu. Soldaki küçük mutfakta iki ülkeden, hem taşradan hem şehirlerden gelmiş akrabalar gördüm, masayla ocak arasında duruyorlardı, hatta bazıları tezgâha, evyenin iki yanına oturmuştu, oturma odasında bizim mahalleden komşular vardı, merdivenlereyse hayatımda hiç görmediğim insanlar kumru gibi dizilmişlerdi. Ellerinde bardaklar ve sigaralar vardı ve her köşeden kahkaha, konuşma sesleri yükseliyordu. Eski ev olabildiğince genişlemişti adeta.

Kopenhaglı teyzem bana bir hoşgeldin içkisi uzattı. Takatsizce üst sınıf görünüyordu hâlâ ve kırkını geçtiği, içkiye de biraz fazla düşkün olduğu halde siyah dar elbisesi içinde seksiydi. Oldum olası ısınamamışımdır ona. Yanında biz budala gibi görünürüz.

Bardakta şampanya vardı; şampanya alacak parayı nereden bulduklarını anlamasam da bardağı kafama diktim ve büfenin üzerindeki tepsiden bir bardak daha aldım; masada isim kartımın olduğu yere oturduğumda üçüncü bardağı da haklamıştım.

Komşulardan birisi kalkıp herkese hoşgeldin dedi. Her nedense bana daima *Arvars* derdi ama iyi niyetli ve hoş bir şekilde söylerdi; iyi anlaştığımızdan, hoşuna gidiyorsa onun için Arvars olmak bence sorun değildi. Koşu atlarına meraklı bir kamyon şoförüydü, bu mahalleye taşınmadan önce bir atı varmış ve ilk konuşmayı yapması gereken annemle babam yerine, bu ellinci doğum günü partisinde herkese hoşgeldin demeyi üstlenmiş, kalplerinde ayrı bir yeri olan, onlardan biri olan yine de onlara tam benzemeyen ve belki de bu yüzden sevdikleri bu kadını tebrik etmişti. Öyle bir kadındı ki bu, alışık oldukları şeylerden farklı şeyler anlatır, onun ifadesiyle, başka olgulardan bahsederdi; kim bilir belki Danimarkalı olduğundan ve çok kitap okuduğundan – neyse ki öyle, demişti dost canlısı komşumuz yoksa akşam yemeklerinden sonra

kapı ağızlarında yaptığımız konuşmalar, evir çevir aynı konularla iyice sıkıcı bir hal alırdı. Buna kimse itiraz edemezdi doğrusu. Elinde Carlton sigarası, yüzünde ketum bir gülüş ve şaşırtıcı ölçüde tok kahkahasıyla annemi görmek güzeldi. Hem söz konusu komşunun kâh mutfak evyesinde, kâh çamaşırhanede, kâh bodrumdaki eski kazanın içinde tuttuğu, senede hemen hemen üç kere fokurdayıp homurdanan, yasadışı imbiğin çıkarttığı müşkülat konusunda da daima isabetli tavsiyeleri olurdu annemin; bu bilginin nereden geldiğini bilemiyordu komşumuz, yabancı dilde kalın kitaplar okuyarak öğrenilecek bir şey miydi? L şeklindeki koca masa kahkahalara boğulmuştu, ben de, hatta biraz fazla yüksek ama annem kızarınadı bile; dudaklarında gülümseme, elleri kucağında, kocasının, babamın yanında kıpırdamadan oturmaya devam etti, babamsa mahcup mahcup karşı duvara bakıyordu.

Bana Arvars diyen, çok sevdiğim komşumuz buna ilaveten başka şeyler de söyledi. Onun böyle konuştuğunu hiç duymamıştım daha önce, bu yüzden de espiritüel hatta neşeli olduğunu hiç bilmezdim. Kahkahalar masanın bir ucundan öteki ucuna gidip gelirken, konuşmasını kim bilir kaçıncı kez duyduğumuz çok kaba ve alakasız bir fıkrayla bağladı ve kadehini kapıp havaya kaldırarak herkesi anneme içmeye davet etti. Herkes kadehlerini kaldırıp içkilerini yudumladığında içlerinden en hızlıları bendim galiba.

Başka konuşma yapılmadı, kimsenin beklediği de yoktu zaten. Herkesin üstüne bir tuhaflık, bir sessizlik çökmüştü ki masayla duvar arasındaki dar boşlukta ayağa kalkıp çoktan boşalmış kadehime bıçağımla vurdum ve herkes şaşkınlıkla dönüp temkinli bir gülüşle bana baktı. Benden gelecek şey onları biraz ürkütüyordu herhalde. Dælenenggata ve Gøteborggata'nın köşesindeki üniversiteye, bir bakıma annemin beni girmeye zorladığı, imkânı olsa kendisinin gireceği üniversiteye devam etmediğimi biliyordu herkes. Hem bu evde, hem iki ülkede, kapı kapı hararetle konuşulmuştu bu konu, artık komünist, hatta Maocu olduğum (sadece televizyonlarda duydukları bir şeydi bu), işçi sınıfının bir parçası olmak istediğim kulaktan kulağa anlatılmıştı, hoş zaten o sınıfın bir parçasıydım ol-

dum olası, ya neydim ki? Onların arzusu benim işçi sınıfından çıkmamdı çünkü ilerlememe izin verilmişti, böylece benimle gurur duyacaklardı. Benim iyiliğimi istiyorlardı, beni seviyorlardı, ben de onları.

Tam konuşmak üzereyken sarhoş olduğumu fark ettim. Bütün gün yemek yememiştim; ya acıkmamış ya da unutmuştum, sonra da boş mideye üç kadeh şampanya, bir kadeh de şarap içmiştim. Ayağa kalktığımda kafamda gümbür gümbür rüzgâr esiyor, bahar gelgitinin dalgaları beynimi dövüyordu. Yana doğru bir adım attığımda takım elbiseli bir çiftçinin oturduğu sandalyeye çarptım; amcam filan olmalıydı, onu daha önce görmüştüm, ahır ve süt kokuyordu, o kokuyla bir alıp veremediğim yoktu, tersine bana çocukluğu hatırlatıyordu, kendi çocukluğumu değil ama birilerinin çocukluğunu ve sadece sarhoş değildim kâğıtları da ceketimde unutmuştum, ceketim de holde diğer ceketlerin arasında asılıydı. İçerisi öyle sıcaktı ki herkes ceketini çıkarmıştı ve hole gidip konuşmayı alınam söz konusu değildi. Geçilemeyecek kadar dardı. Yerin dibine geçmiştim. Bir sürü insanı kaldırmam gerekecekti, hem bıçağını bardağa vurmuştum bile.

Rio Grande'yle ilgili bir şeyler söyleyecektim, onu hatırlıyordum da tam olarak ne söyleyeceğimi hatırlayamıyordum, o nehrin nesi bu kadar önemliydi, pes ettim ve sessiz harflerin nasıl hantal hantal ağzımda yattığını hissettim, onları derleyip toplayıp dışarı çıkarmayı başaramayacaktım. Annem bana neredeyse rüya görüyormuş gibi, biraz dalgın bakıyor ve bekliyordu, babamsa karşı duvara bakıyordu ve karşı duvara bakan sadece o değildi.

Yanımdaki adamın sandalyesine tutunarak dengemi sağladım. Kendimi iyi hissetmiyordum. Daha bir şey söylememiştim ama bir durmaya ihtiyacım vardı. Bir yudum içmek için bardağıma baktım ama bulamadım, hem muhtemelen boştu. Yanımdaki Çiftçi Amca arandığını görünce en yakın şişeyi kapıp bardağını bolca doldurdu ve elime tutuşturdu. Ona baktığımda başını sallayarak hafifçe gülümsedi, ben de başımı salladım, ne iyi bir amcaydı, eminim en iyi amcam oydu. Büyük bir yudum içip bardağı tekrar masaya koy-

dum. Ağzımı açıp uzunca bir süre öyle durdum, sonra tekrar kapattım. En küçük bir ses bile duyulmuyordu, ne bir bardak, ne bir bıçak, ne bir çatal hareket ediyordu. Konsantre olmaya çalıştım ama sarhoştum ve her halimden belliydi. Tabağıma bakıp küçükken yaptığım gibi gözlerimi ovuşturdum, bugünlük bu kadar, iyi geceler.

"Bir şey mi söylemek istemiştin Arvid?" dedi annem yumuşak, soran bir sesle. Nasıl baktığını çok iyi biliyordum.

"Bilmiyorum. Seninle ilgili hiçbir şey hatırlamıyorum," dedim, "hiçbir şey."

"Olsun."

Başımı kaldırdığımda masanın öbür ucunda ağabeyimi gördüm. Öfkeyle bana bakıyordu. Belki gitsem iyi olacaktı ama kendimde o gücü bulamıyordum. Kadehimden bir yudum aldım. Çiftçime yaslanarak oturdum, sonra ona elimi uzattım ve tam bir çiftçi gibi kuvvetle sıktı.

"Üzgünüm," diye fısıldadım, "pek iyi gitmedi."

"Evet," dedi. "Ama bir dahaki sefere eminim daha iyisini yaparsın."

Dönüp yüzüne baktım. Birden onu en son ne zaman gördüğümü, hatta ömrümde görüp görmediğimi hatırlayamadım.

"Benim amcamsın değil mi," dedim.

"Hayır," dedi, "ama mühim değil."

Hemen çıkıp gitmedim ama partinin geri kalanını pek net hatırlamıyorum, kimseye bir şey söyledim mi, kimse bana bir şey söyledi mi hatırlayamıyorum. Vaziyeti düşünürsek muhtemelen söylememiştir. Nihayet gitmem gerektiğini idrak ettiğimde mutfaktaki saat on biri epey geçmişti. Onu hatırlıyorum.

Holde ceketimi ve iç cebindeki katlanmış konuşmamı buldum. Soğuk, canlandıran havada kaldırıma çıktım ve ta Carl Berners Plass'a kadar yürümeye orada ve o anda karar verdim.

17

YÜZÜMDE DENİZ SERİNLİĞİ. Hareketli bulutlar. Babamın süveteri içinde üşüyordum. Sırtımı Hansen'in yazlığına ve çite vermiş, o çitin arkasında öptüğüm Inger'i düşünüyordum. Ağzını hatırlıyordum; tuhaf, neredeyse güzel bir tadı vardı ama öptükten sonra ne yapacağımı bilememiştim. Ben on üçündeydim o on dört ve çatı katında uzanıp Nick Carter kitapları okurduk. Nick oturma odasında sigara içiyordu. Pencereden baktı. Üzerindeki düğmeye basınca dönerek izmariti yok eden kültablasında sigarasını söndürdü. Divana yürüyüp oradaki sarışını kendine çekti; yatak odasına götürüp yatağa attı. "Onun yerinde olmak istemez miydin?" demişti Inger. "Evet," demiştim ama ne demek istediğine dair en ufak bir fikrim yoktu.

Gitsem daha iyiydi. Ama ertesi güne kadar feribot yoktu. Annem uyuyordu ve bir koltuğa oturup uyanmasını beklemek istemiyordum. Çam ağacına baktım. Eğri tepesine. Rüzgârda çatıya sürtünen dallarına. Birayı bitirip şişeyi çitteki çalıların dibine koydum. Birdenbire ne yapmak istediğimi anladım ve hemen başlamaya karar verdim. Ben bitirdiğimde annem uyanacak, perdeyi açacak, başını cama dayayıp dışarı bakacak ve birden kendini hafiflemiş hissedecekti uzun zamandır olmadığı kadar; hemen bu işi *benim* yaptığımı anlayacaktı. Pencereden bakar bakmaz o uyurken neyin değiştiğini fark edecek ve babamın yapamadığını benim yaptığımı görecekti.

Odunluğun gıcırdayan kapısını açtım ve toprak zeminin üzerindeki odun kesme kütüğüne ışık vurdu. Kütüğe babamın elli ye-

dinci doğum günü hediyesi olan yeni bir balta saplanmıştı. Babam yaşına göre güçlü sayılırdı ama ben ondan daha güçlüydüm, hem epey zamandan beri ve bunun farkındaydı.

Köşede başka bir balta daha vardı. Sapı daha kısa, başı paslıydı. Eskiden odunumuzu onunla kırardık ama artık ağzı tırtıklanmış, sapının takıldığı yer erimeye başlamıştı. Uzun zamandır kimse onu ne bilemiş ne bakım yapmıştı. Ama ben onu kullanmak istiyordum. Elime iş eldivenlerini geçirip, baltayı, kazma ve küreği, ayrıca bir kancada asılı duran ip kangalını aldım ve çam ağacına yollandım. Daha önce hiç böyle bir şey yapmamış, köküyle mökküyle bir ağacı devirmemiştim ama bir keresinde Hansen'in kışa hazırlık olarak, tehlike arz eden bir ağacı devirmesini seyretmiştim. Çatımıza doğru uzanan alt dala tutunarak ağaca tırmandım ve yanımda çıkardığım ipin ucunu ağacın ortasından biraz yukarı bağlayarak, yirmi beş yıl önce izciyken öğrendiğim bir düğümle sağlamladım. İzcilik günlerimden geriye fazla bir şey kalmamıştı ama o düğüm hâlâ parmaklarımın ucundaydı.

Bir dala oturdum. İpi koltukaltımdan geçirip kangalı aşağıya attım. Eldivenleri çıkarıp ceketimin içine tıktıktan sonra bir sigara sarıp içtim. Dumanı derin derin içime çekerek ağacın tepesinde, sırtım gövdeye dayalı oturdum. İzmariti ağacın gövdesinde söndürdükten sonra aşağı attım. Biraz daha oturmaya devam ettim.

Hansen'in tarafına baktım. Bomboştu. Hansen yoktu. Keklik de gitmişti. Kıçtan takma beyaz motor, tezgâha takılı duruyordu. Yazlık evin çatısı üzerinden denize baktım. Kuzey rüzgârı denizin üzerini çizgi çizgi köpürtmüş, koyu renk bir kumaş ya da krapon kâğıdı gibi kırıştırmıştı; deniz insanı uyuşturacak kadar soğuk ve ürkütücü bir şekilde leylak rengi görünüyordu. Ufuk parlak beyazdı ve benim oturduğum yerden çekilmiş olan güneş orada parlıyordu. Gökyüzü alçak ve griydi. Rüzgâr şiddetleniyor, soğuk soğuk sırtıma vuruyor, etrafımda çamı delip geçiyordu. Ne oldu bilmiyorum. Belki bir an baygınlık geçirdim. Kendime geldiğimde yüzüm sırılsıklamdı, ellerim sıkı sıkı ipe yapışmış, eklemlerim bembeyaz kesilmişti. Yüzümü sildim, avcumla gözlerimi iyice ovaladım, eldiven-

leri giyip bir elim dallarda, öteki elim ipte, dikkatle aşağı indim. Tam bir dağcı gibi inmiştim. Ağacın dibinde yine baygınlık geçirdim ama kafamı ağacın gövdesine çarpınca hemen kendime geldim.

Derin bir nefes aldım, bir nefes daha ve sağ elimi kullanabiliyor muyum diye baktım. Açıp kapattığımda biraz acıyordu ama dayanılmayacak bir şey değildi. Küreği alıp kumlu toprakta ağacın etrafını kazmaya başladım. Başım dönüyordu ama bu işi de yapmak istiyordum. Kazdığım ilk dairenin içine bir daire daha kazdım, sonra daha derin bir üçüncü daire ve biraz daha geniş bir dördüncü daire, nihayet beşincide küreğim köklere vurdu. Daireyi daha da genişletince başka kökler de belirdi, parlak kırmızı, kürek değdiği yerlerde beyaz.

Ayaklarımı kazdığım hendeğin içine sarkıtıp dinlenmek için oturdum. Eldivenleri çıkarıp bir sigara daha sardım. Çakmağımla yaktım ve gözlerim kapalı sonuna kadar içtim. Sigaranın tadı çok iyi gelmişti. Beni gülümsetti.

Bacaklarımı hendekten çıkarıp ayağa kalktım ve baltaya uzandım. Balta güzel bir his veriyordu. Televizyonda seyrettiğim insanların golf sopalarını salladıkları şekilde salladım baltayı ve ilk köke hızla indirdim; baltanın hızıyla kök hemen koptu. Annem sesten uyanmaz inşallah diye düşündüm, ama uyanamayacak kadar yorgun, bitkin ve hastaydı herhalde. Balta kuma saplanmış ve muhtemelen ağzı biraz daha bozulmuştu. Gövdenin etrafında döne döne kesmeye devam ettim; bazı kökler hemen kopuyor, bazıları epey direniyordu. Köklerin çoğu sertti ve toprağın derinliklerinden çektikleri suyla dolu olduklarından kopmuyorlardı. Ama kopmak zorundaydılar. Merhamet yoktu. Kopmamış kök kalmayana kadar baltayı soldan sağa salladım.

Ağrıyan sırtımı doğrulttum. İpi tutup odunluğa doğru on-on beş adım attım ve topuklarımı toprağa bastırdım. Ağacın üst kısmına bağlı olan ipi iyice gerdirerek asıldım. Bir çatırtı duydum ve kollarımda çamın nasıl bana doğru eğildiğini hissettim ama sonra tekrar geri gitti ve önceki gibi durdu. Her çektiğimde aynı şey oldu; sonra belki de olmayacak diye düşündüm, belki de bu iş olmayacak ve

annem kalkıp da perdeleri açtığında ve dışarı baktığında hiçbir şey değişmemiş, her şey eskisi gibi kalmış olacak.

İpi bırakıp çamın yanına döndüm. Küreği kapıp daha da derine kazdım ve yavaş yavaş en büyük kök görünmeye başladı. Çapa gibi toprağa saplanmıştı. Kökü kesmek için yeni bir gayret daha gerekecekti. Yeterince kazdığıma hükmedince küreği yere bıraktım ve baltayı alıp bütün kuvvetimle indirdim ama kökten geri sekti. Uyuşmuş kollarıma bir sancı yayıldı ve baltayı elimden atıp, "Yeter artık daha fazla dayanamayacağım," diye bağırdım.

Acı dindiğinde dizüstü çöküp gözlerimi kapadım ve her şeyin yerli yerine oturmasını bekledim. Elimle göğsümü sıvazladım; başımı iki yana salladım ve ayağa kalkıp farklı bir açıdan tekrar denedim. En az yirmi darbe indirmiştim ki kök yeraltından gelen metalik, melodik bir sesle çatırdadı, aşağıda bir kablo kopmuş gibi. Odunluğa doğru yürüyüp ipi elime aldım, bütün kuvvetimle asıldım ve koca ağaç bir kerede uğuldayarak devrildi. Kendimi yere atıp yuvarlanarak ağaçtan kıl payı kurtuldum. Vay be, diye düşündüm, sırtüstü çimlerde yatarken; rüzgârla dolu gri ve alçak gökyüzü üzerimdeydi ama artık hiçbir şeyin önemi yoktu, başarmıştım. Güldüm, tek başına kahkahalarla güldüm. Hayat beni bekliyordu. Hiçbir şey kesin değildi.

Ceketimden içeri soğuk süzülene kadar orada yatıp dinledim. Annem kalktı mı diye içeri kulak kabartıyordum ama evden, mutfaktan hiç ses gelmiyordu. Muhtemelen uyku ilacı içmişti. Oturdum ve çamın bütün dallarını bir kerede kessem mi yoksa beklesem mi diye düşünüyormuş gibi bir havaya büründüm. Birinin beni seyrediyor olma ihtimaline karşı biraz oturdum ve sonra beklemeye karar verdim.

Ayağa kalktım, ceketimdeki ve pantolonumdaki toprağı ve çam iğnelerini silkeledim. Gidip çamın üzerindeki ipi çözdüm. Kullandığım bütün aletleri topladım ve her şeyi odunluğa geri götürüp duvara dayadım. İpi dirseğimin etrafından kangal yapıp ortasına bir düğüm attıktan sonrakancasına astım. Kapıyı kapatıp çimlerin üzerinden eski kulübeye yürüdüm.

Birazdan alacakaranlık çökecek, denizden zifiri sonbahar karanlığı sökün edecek, kalın bir tente gibi ufuktan buraya uzanacak, sahili, güneydeki ve kuzeydeki kumsalları yorgan gibi örtecek, tarlaların, çalılıkların, her bir yolun, her bir patikanın üzerine yayılacak ve belki sonunda benim üzerime de abanacak, dimdik ayakta durmamı imkânsız kılacaktı.

Ama daha bir-iki saat vardı. Kulübenin kapısını açtım ve nemli tuğlanın tanıdık kokusuna girdim. Eski bisikletim hâlâ orada mı merak ediyordum. Oradaydı, karşı duvarda. Norveç malı Svithun, metalik mavi üzerine beyaz çizgili. İki tekerlek de sönmüştü ama köşede paslı bir pompa buldum ve biraz zorlanarak da olsa ikisini birden şişirdim; üzerlerinde delik yoktu, sadece uzun zamandır kimse ilgilenmediği için hava kaçırmışlardı. Bisikleti dışarı çıkardım ve seleye atladım. Daha önce hiç yapmadığım bir şeydi sanki. Parlak muhafazası içinde zincir paslı ve gürültülüydü. Kasabaya giden yolda son sürat pedal bastım.

18

KENDİMDEN VE BÜTÜN Danimarkalı ihtişamıyla bahçede yatan çam ağacından memnun, Skagen yolundan kasabaya girdim. Neredeyse her seferinde uğradığımız eski DK benzin istasyonunun yanından geçtim hafif tempoda. Başka dükkânlar kapalı olduğunda bira stoğunu buradan takviye ettiğimiz de olurdu. Alkol sınırını biraz geçmiş vaziyette, benzin pompalarının önünde savurarak durdururdum arabayı.

Sağımdaki Storkøb mağazasının yanından geçip, sağda Flastrand Kilisesi'nin, kireç badanasıyla ikindi güneşinde göz kamaştıran duvarı boyunca ilerledim ve öteki uçta küçük Plangtagen Parkı'yla ağaçları birbirine karışan mezarlığın yanında ağır ağır pedal bastım. Ortalarda bir yerde durup bisikletimi taş duvara dayadım. Benimkinden başka tek bir bisiklet vardı, bir kız bisikleti. Cebimden tütün kesemi çıkarıp bir sigara sarıp duvara yaslandım ve bisiklet fabrikasındaki Albert Finney'nin zamanda yolculuk yapıp yanıma gelse tutacağı gibi tutarak içtim sigaramı. Sokağın karşısındaki cenaze levazımatçısına baktım. Kapının iki yanına parlak, pürüzsüz, dörtgen mezar taşları dizilmişti ve üzerlerindeki pirinç güvercinler, mütevazı, tedirginlik verici bir Hıristiyan tavrıyla aşağı bakıyorlardı. Başımı çevirip öteki tarafa, hastane ve huzurevinin olduğu kavşağa baktım. Üç katında da balkonlu odalar vardı. Arkamdaki mezarlığa gömülmeden önce hayatının son yıllarını o balkonlardan birinde hasır bir koltukta geçirmişti anneannem. Kızlarımdan biri ya da ikisiyle birlikte onu ziyarete gittiğim üç-beş seferde kucağında *Bugüngelen Arvid* yazan bir not olurdu. Ama kâğıdı unuttuğu için daima dizlerini örttüğü örgü battaniyenin üzerindeki elin-

de öylece durur, benim kim olduğumu yine hatırlamazdı.

Vücudumda ne oldu anlamadım; içtiğim sigara narkotik bir etki mi yaratmıştı yoksa hâlâ çatıların üzerinden bir yolunu bulup bana vuran güneşten miydi bilmem haftalardır olmadığım kadar iyi hissettim kendimi birden. Kendimi bu kadar iyi hatta coşkulu hissettiğim için hava kararmadan mezarlıkta, ağaçların arasında, çakıl patikalarda yürümeye karar verdim çünkü o mezarlığı severdim ve daha önce de içinde defalarca yürümüştüm.

Çıplak ağaçlar mezarlığa biraz yabancı bir görünüm veriyor, benim genelde buraya geldiğim yaz aylarına nazaran dalların arasından daha fazla ışık geliyordu ve güneş batmak üzere olduğu halde görüş mesafesi daha uzundu. Mezarlıkta her mezarın etrafında sert hatlı, titizlikle kırpılmış bitki duvarları, yolla mezarlar arasına çekilmiş zincirler vardı. Bazılarında beyaza boyanmış, küçük, demir kapılar olan mezarların yarısından fazlasının üzerinde güvercin duruyordu, hatta bir-ikisi sahiciydi. Çakıllı patikada yanlarından geçerken, bütün güvercinler gibi kanatlarını açıp uçtular.

Gideceğim yeri biliyordum ama hemen gitmek istemiyordum; bu yüzden sola döndüm ve patikalarda dolaşa dolaşa mezara her zamankinden farklı bir yönden yaklaştım. Bu sefer isimlerin yazılı olduğu taraftan gitmiştim ve böylece mezarı bulmak daha kolay olmuştu.

Üzerinde üç ismin yazılı olduğu mezar taşının önünde diz çökmüş yabani otları yoluyor, son geldiğinde getirdiği çiçeklerin kurumuş dallarını vazolardan çıkarıyordu. Çiçek getirme zamanı çoktan bitmişti ama haftalardır mezarla ilgilenen kimse çıkmamıştı. Bir-iki metre arkasında durup bekledim.

Dönmedi. "Sen mi geldin," dedi.

"Evet," dedim, o başka bir şey söylemeyince ben söylemek zorunda kaldım. "Bende seni evde uyuyorsun zannediyordum," dedim.

"Gördüğün gibi uyumuyorum."

"Evet," dedim. "Görebiliyorum."

Derin bir nefes aldım. Kendimi iyi hissediyordum.

"Yardım ister misin?" dedim.

Hafifçe kafasını çevirip baktı. Ağlamıştı, belliydi.

"Alnına ne oldu?" dedi.

"Ağaca çarptım," dedim.

"Yeni mi?"

"Evet."

"Sarhoş muydun?"

"Hayır," dedim. "Bir kadeh calvados, bir de birayla sarhoş olmam."

"Bira da mı içtin?"

"Evet, Hansen'le."

"Ya," dedi. "Ne konuştunuz?"

"Lenin'den bahsettik," dedim.

"Lenin mi?"

"Evet," dedim. Başını iki yana sallayıp bana patikanın öteki ucunu işaret etti. Yüzü şişmiş, gözlerinin altı puf puf olmuştu.

"Şu kulübenin oradaki kovalardan bir tane getirir misin lütfen?"

Dönüp gösterdiği yere baktım. Biraz eski moda ve züppe havasıyla hoş görünen, dik kiremit damlı tuğla kulübenin kapısı önünde bir yığın kova vardı.

Küçük beton yalaklı bir de çeşme.

"Tabii," dedim. "Getiririm." Bir-iki metre yürüyüp yığının tepesinden bir kova aldım ve anneme götürdüm. Kovayı dizlerinin arasına sıkıştırdı, kurumuş çiçeklerle dalları bir kerede toparlayıp tek bir hareketle kovanın içine tıktı. Doğruldu; eldivenlerini çıkarıp eliyle saçını düzeltti ve sessizce oturdu. Bu durumdan biraz rahatsız olduğum için ona hemen söylemeye karar verdim.

"Çam ağacını söktüm," dedim ve o anda hiç zamanı olmadığını anladım.

"Öyle mi?"

"Evet," dedim.

"Aferin," dedi, "doğrusu babana borçluydun bunu, artık eskisi gibi güçlü değil; hem senin için çok şeyler yaptı," dedi. Babam benim için ne halt yaptı ki diye düşündüm. "Artık kuvvetli olan sen-

sin. Baban yaşlandı. Farkındasın değil mi?"

"Evet, farkındayım," dedim.

"Emin misin?"

"Tabii ki farkındayım," dedim, "ama işi tam bitirmedim. Ağaç orada yatıyor. Daha dalları var. O biraz zaman alır," dedim.

"Tabii," dedi ama çamı unutmuştu bile. Ayakkabılarıma baktım. "Kardeşini düşünüyor musun hiç?" dedi.

"Evet," dedim, "düşünüyorum."

"Onu düşünmediğim tek bir gün bile yok," dedi annem.

Kardeşim öleli altı yıl geçmişti ama ben aynı şeyi söyleyemezdim. Ama onu sık sık düşünürdüm ve öldüğü günü her zaman vicdan azabıyla hatırlardım. O hissi öyle uzun zamandır taşıyordum ki artık bir parçam olmuştu.

"*Beni* her gün düşünmüyorsundur," dedim.

"Hayır," dedi. "Neden düşüneyim ki?"

"Doğru neden düşünesin ki," dedim. "Ben de seni her gün düşünmüyorum." Ama bu doğru olmadığından ekledim: "Aslında ben düşünüyorum."

"Düşünmen gerekmez," dedi sırtı dönük.

"Evet gerekir," dedim.

Dönüp gözlerimin içine baktı. Aynı anda elleriyle yerden destek alarak zorla doğruldu ve tam hoşuma gitmeyecek bir şey söylemek üzereyken vazgeçti.

"Birazdan hava kararır," dedi. "Eve dönelim mi?"

"Ben kasabaya inecektim," dedim.

"Bisikletinin farı var mı?"

"Var," dedim. Vardı da ama dinamosu yoktu. Asırlar önce kaybolmuştu. Muhtemelen başka bir bisiklete takılmış ya da bir yerlere atılmıştı. Kim bilir?

Çakıllı patikadan kapıya yürüdük. Mezarlık kapanıyordu. Tulum giymiş bir adam bize doğru geldi. Başıyla bize selam verdi, annem de ona karşılık verdi; sonra dışarı çıkıp bisikletlerimize yürüdük.

"Hadi bakalım," dedi annem ve arkasını dönüp bisikletine bindi, ben de kendi bisikletime bindim ve ikimiz de kendi yolumuza

gittik. Kavşağa geldiğimde huzurevinin önünden sola döndüm ve biraz ilerlediğimde göğsüm çok kötü sancımaya başladı:

"Siktir! Siktir!" diye bağırdım. Eski bisikletimi asfalta çalabilir, selesini kopartabilir, gidonunu ellerimle bükebilir, tellerini spagettiye dönüştürebilirdim ya da yolun ortasında u dönüşü yapıp benzin istasyonunun orada anneme yetişebilir, benim kalbimden onun kalbine köprü kuracak bir cümle sarf edebilirdim. Ama ikisini de yapmadım. Gammeltorv'dan kasabaya doğru ilerledim, bir keresinde geceyi geçirmek zorunda kaldığım, sağında bir sıra sarhoş olan Dommergaarden'den geçtim, sonra da Nytorv'dan anayola, Danmarksgade'ye çıktım.

19

CARLS BENNERS PLASS'TA geceydi. Uyuyor, rüya görüyordum ki birden uyandım ve rüyamı unuttum. Oturma odasının karanlığı yüzüme soğuk soğuk değiyordu; sevgilimin vücudu yanımdaydı. Göğsüm yanıyor, kalbim içinde küt küt atıyor ve bu şehirde, bu odadan pek de uzak olmayan bir yerlerde bir ev yanıyordu. Adamın biri bir başkasına korku dolu kelimeler bağırıyor, öteki ona aynı şekilde karşılık veriyor, ikisi birlikte nefes nefese koşuyorlardı. Bu arada kimsenin geçmediği yaya geçidindeki kırmızı ışığa aldırmadan sirenini çala çala karanlığı delip geçti itfaiye arabası. Soğukta açık pencereden kapısının kapandığını duydum ve yanıp sönen mavi ışıkları cama vurup geri sekti. Sevgilimin omzuna dolanmış kolum yanıyordu ve onun göğsüme dolanmış kolu yanıyordu; onun teniyle benim tenim arasındaki bu yakıcı sıcağa rağmen nasıl oldu da burada yangın çıkmadı hayret, diye düşündüm, nasıl oldu da biz tutuşmadık.

Divandan kalkıp çırılçıplak pencereye yürüdüm; dışarıda aralık soğuğu vardı, aşağıdaki tuğla duvar boyunca ekilmiş çalılar ve asfalt karla kaplıydı. Buz gibi pencere pervazına karnımı dayayıp dışarı sarktım, aslında sabah olmak üzereydi ve havanın grileşmiş olması lazımdı ama uzaktan gördüğüm turuncu mavi ışık etrafındaki her şeyi kapkara gösteriyordu.

"Ne oldu?" diye sordu sevgilim.

"Sokağın aşağısında bir ev yanıyor," dedim, "Munch Müzesi yakınlarında bir apartman."

"Olamaz," dedi, "sakın Munch Müzesi yanmasın," çünkü bir pazar gitmesek öteki pazar mutlaka oraya gidiyor, kapıları açılana

kadar önünde bekliyorduk.

"Yok o kadar aşağıda değil. Munch Müzesi'ne bir şey olmaz," dedim. "Ama o apartman için aynı şey geçerli değil."

Yanıma geldi ve pencerenin önünde omuz omuza durduk; ben çıplak, o sıcak yorgana sarınmış. Finnmarkgata'da sokak lambalarının altında ışıklı daireler vardı ve yol boyunca pek çok evin ışıkları yanmıştı.

"Üşümedin mi?" diye sordu.

Titreyerek, "Evet, üşüdüm galiba," dedim ve birden buz kestiğimi fark ettim; aralıkta, ocakta, buzdan parıldayan Frognerparken'deki çıplak heykeller gibi. Bunun üzerine yorganı açıp beni de içine aldı ve bir süre orada kendi sıcaklığımızda durduk.

Sıkıca sarındığı yorganla parmak ucunda yatağa döndü ve "Lütfen beni bir daha uyandırma, güzellik uykumu alman lazım," dedi.

"Tamamdır," dedim ama bundan daha güzel olamazsın diye düşünüyordum içimden. Pencereyi kapattım. Soğuk gömleğimi ve pantolonumu giydim ve çoraplarımla ayakkabılarımı elime alıp yalınayak mutfağa yürüdüm. Kapıyı dikkatle, sessizce kapadım.

"İyi bir yoldaşsan kapıyı kapatmazsın," diye seslenince kapıyı açık bıraktım. Işığı yakmadan Veitvet'ten buraya taşınırken yanımda getirdiğim eski elektrik ocağının kapağını açtım. Karanlıkta ellerimi sıcak plakanın üzerinde ovuşturduktan sonra çaydanlığı koydum. Çaydanlığın altında su damlaları cızırdıyor, korlaşmış dökme demirin üzerinde patlıyordu. Isı filamanlardan silindire boğuk bir uğultuyla geçiyordu. Çaydanlığın sesi güzel bir sesti, bildiğim bir ses; hemen her sabah babam fabrikaya giden otobüse bindikten sonra, tamı tamına yarım saat boyunca ellerimi uzatıp taburede otururken işittiğim sesti. Sabahın o saatinde mutfakta sadece annemle ben olurduk. Herkes uykuda olurdu. Sokak, oturma odası karanlık olurdu ve sadece ocağın sarı ışığı yanardı. Annem kakao için süt ısıtırken cezvenin altı havalı tüfek gibi çat çat ederdi. Kardeşlerim, bebek kardeşim, ağabeyim uyuyabildikleri kadar uyurken ikimiz baş başa olurduk ve onlar benim uyanık olduğumu, yatakta yatıp

kapının tıkırtısını, babamın kaldırımda uzaklaşan ayak seslerini beklediğimi bilmezlerdi. Onun yokuş yukarı attığı uzun adımları sayarak, kırmızı telefon kulübesinin, alışveriş merkezinin yanından geçişini, kasabaya giden sarı yeşil otobüsün durduğu yere gidişini dinlerdim yorganımın altından. Sonra ayağa kalkar, ötekiler tuvalete gitmek için aniden uyanırsa ne yaptığımı görmesinler diye zifiri karanlıkta giyinirdim. Parmaklarının ucunda oturma odasına iner, dayımın fotoğrafının gümüş bir çerçeve içinde asılı olduğu holden geçerdim. Adı Jesper'di; başında çizgili ve püsküllü mavi bir şapka, üzerinde Danimarka askeri üniforması vardı ve bu fotoğraf çekildikten hemen sonra, İsa gibi otuz üç yaşında ölmüştü.

Sonra mutfağa ulaşıp sessizce eşikte dururdum. Annem sırtı kapıya dönük, ocağın önünde dururdu.

"Sen misin?" derdi.

"Evet," derdim, "benim." Her seferinde ben olduğumu, orada duranın ben olduğumu bilirdi; halbuki yalınayak gelirdim, sessizce, ağaçlardaki bir Kiowa gibi, gizemli ve karanlık.

"Uyuyamadın mı?" derdi.

"Pek uyku tutmuyor biliyorsun," derdim, muhtemelen bana dönmeden önce kendi kendine gülerdi ama döndüğünde yüzünde pek gülümseme olmazdı ama endişeli de görünmezdi çünkü gelenin ben olduğumu zaten bilirdi. Tabureyi tezgâhın altından alır, ocağın önüne yerleştirir, dolabın alt rafında içine fare girmesin diye telle kaplanmış bölmeden sütü almak için eğilirdi. Dizlerimden destek alarak tabureye tırmanırdım, sonra kollarımı ocağın üzerine uzatır, titreyen sıcağın ellerimden göğsüme, çenemden ağzıma yükseldiğini hissederdim. Çaydanlık ocağın üzerinde tıkırdardı. Daha okula bile başlamamıştım, yani orada istediğim kadar oturabilirdim.

Açık sarı sürahiye koyduğum sıcak kahveyi alıp masaya oturdum ve yolun aşağısındaki yanan binayı düşündüm, yanan dairelerdeki insanları; gecenin köründe sıcak kırmızı bir havaya uyanmışlar, kucaklarında çocuklarıyla merdivenlerden aşağı koşmuşlar, son anda kendilerini buz gibi aralık gecesine atmışlar, yüzle-

rinde soğuğu bir şok gibi hissetmişlerdi. Ama bu işi bilenler tarafından yapılması gereken her şey yapılıyordu, ben de başkaları gibi gidip aval aval bakarak onları seyretmek istemedim. Hem hazırlanmam gerekiyordu, birazdan saat altı olacaktı. Ocağın kapağını kapattım ve kendime öğle yemeği hazırlayıp çantaya koydum. Tıpkı babamın daima yanında taşıdığı çantalara benziyordu, kocaman tek gözlü, deri bir çanta; içinde öğle yemeğim, birinci sayfaları görünmeyecek şekilde katlanmış *Arbeiderbladet* ve *Klasskampen* gazeteleri, öndeki iki cepte not defterim, kalemim, son parti bülteni ve o sırada okuduğum kitap olurdu.

Oturma odasına girip onun gri, suskun, eğik ışıkta uyumasını seyrettim. Onu uyandıracak bir şey söylemeden öylece durdum çünkü birazdan uyanıp okuluna gitmesi gerekecekti. Bazen o uyurken uyanık olduğumda kendimi biraz rahatsız hissederdim çünkü yastıkta çok küçük görünürdü, minik bir kız gibi ve çok genç diye düşünürdüm. Bazen Arvid diye fısıldardı, uykuyla uyanıklık arası ama karanlıkta insanın canını sıkacak bir dil sürçmesi yaşanmazdı hiç, daha önceki sevişmelerden kalma bir Gunnar, bir Espen, bir Tommy olmazdı hiç; Arvid vardı, sadece Arvid çünkü Arvid adını taşıyan adam ilk erkekti, her şeyi ellerinde, dengede tutan adam ve bazen bunun farkına vardığımda tahammül etmesi zor gelirdi. Kendini genç hissetmediğini söylerdi; zaten bana da küçük gelmezdi, yani öyle küçük, benim bilmediğim şeyler bilirdi ama yine de küçüktü. Biraz canımı sıkıyordu bu.

Onun sıcaklığını ve ocağın sıcaklığını hâlâ içimde hissediyordum sabahın erken vakti Carl Berners Plass'ta. Tramvay raylarından geçtim, tramvay kablolarının ve yanmayan ışıklı tabelaların altından, yanmamaları iyiydi; meydanda, kaldırımda, gri ışıkta, körlemesine yürürken paltosunun içinde kalan sıcaklığı ve bedenini hissediyordu insan, istasyona giderken düşüncelerini sekteye uğramadan usul usul sızmaya bırakıyor, bir taraftan da aralık soğuğunda herkes gibi yürümeye devam ediyordu. Bir *biz*'in parçası olmayı, bir benden fazlası olmayı, kendimden daha büyük olmayı, daha

önce hiç tecrübe etmediğim şekilde birileri tarafından kuşatılmış olmayı, ait olmayı seviyordum; bu sokakta önümde arkamda, yanımda yöremde olan insanların aynı duyguyu paylaşıp paylaşmadığı da hiç umurumda değildi. Onlar ne hissederse hissetsin, ne düşünürse düşünsün durum böyleydi. Metro istasyonuna, ter döktüğümüz yerlere giden proletaryaydık. Partidekiler işçi sınıfı yerine proletarya dediğim için bana sinir oluyorlardı. Geçmişte kalmış, saçma bir tabir olduğunu düşünüyorlardı bunun ama ben kullanmaktan vazgeçmeyecektim çünkü onların anlamayacağı bir şekilde doğru geliyordu bana. Hiçbiri Victor Hugo okumamıştı, önlerine ne konursa onu okurlardı, bu yüzden de devrim yıllarında, 1830, 1848, 1871'de onların başaramadıklarının bizim şimdi başarmamız gereken şey olduğunu bilmiyorlardı. Çantamda parti yönetiminin son kararları vardı. Orada yazan şeyleri asla yapamayacağımı biliyordum, aslında hiçbir şey yaptığım yoktu, çok utangaçtım, çok yalnız, çıkmazdaydım, bunu yalnız kalmak için yapıyordum ama şimdi ne önemi vardı başarıp başaramayacağımı bilmenin, yarı karanlıkta metro istasyonuna yürürken. Etrafımdaki herkes, bütün erkekler, bütün kadınlar benden daha iyi biliyorlardı her şeyi. Ben çok az biliyordum. Yine de gri ışıkta istasyona yürümekten ve onlarla kuşatılmış olmaktan daha fazla istediğim hiçbir şey yoktu.

Yükleme rampasından, dışı soğuk içi ılık plastik kapılardan, duvar boyuna park edilmiş forkliftlerin yanından geçtim. Fabrika sessizdi ve normalde burada makineler arasında hissedilmeyen bir tazelik vardı havada; kulak koruyucuları döven boğuk darbeler, gözlere dolan toz girdapları, sıcak, eritme odasından gelen yanık plastik kokusu, bantların uğultusu, insanı kaşındıran, yapış yapış ter yoktu. Mavi tulumlu emektarlar kahve makinesi etrafına toplanmışlardı. Havadan sudan konuşuyorlardı ve uykulu, biraz da uzak olan Elly mavi önlüğüyle oturuyordu; bazen beş palet ileride oturup bacaklarını sallardı. Elly ismi kimseye verilmiyordu artık. Güzel bacakları var, diye düşündüm. Benden on yaş büyüktü, belki daha fazla ve muhtemelen yaşını gösteriyordu da ama ona bakmamak çok

zordu. Emektarların omuzları üzerinden bana gülümsedi ve gözünü kırptı, ben de göz kırptım, sonra bodruma dolapların olduğu yere indim. Birisi emekli olunca nihayet bana da bir dolap vermişlerdi. İnsanın kendi dolabı olması önemliydi. O zaman başını dik tutabilirdi.

Vardiya başladıktan iki saat sonra ustabaşı geldi. Hava tozdan ağırlaşmıştı; küçük makine, iki büyük makine, hepsi çalışıyordu, ben de kendi yerimdeydim; bazen palet durmasın diye forklifte koşturup yedi balya kâğıt getiriyordum. O gün iki eleman eksik olduğu halde A Takımı iyi çalışıyordu. Kulak koruyucumu çıkartıp çıplak kulağımı ustabaşının ağzına eğdim ve bana idare amirini görmeye gitmemi söyledi. Derhal. Şöyle bir baktıktan sonra gitti. Platformdaki banda baktım, başında Elly, Reidun, Reidar ve ben vardık. Makineyi çalıştıran Hassan'a elimi sallayıp önce göğsümü sonra idari bölümü işaret ettim. Kendi sorumlu olduğum bölümü, Follum tarafından imal edilmiş, katlanmış, kalın dokulu, gözenekli, hafif otuz iki sayfayla doldurmuştum. Hassan geldi. Sağ elinin beş parmağını ardına kadar açtı ve sol elinin işaret parmağıyla tam gözümün önünde her birini tek tek saydı ki bir yanlış anlama olmasın. Başımı salladım, gülümsedi ve her şey yolunda gittiği için benim yerimi aldı. İyi adamdı Hassan. Platformdan inip makinelerin olduğu bölümden yürüdüm ve ses geçirmez kapıdan, yerlerde halıların, saksılarda çiçeklerin olduğu idari bölüme geçtim.

Dört kat çıktım. Kapıda sadece *Tommy* yazıyordu, sanki o da bir işçiymiş, bizden biriymiş gibi, kapıya bir samimiyet vermek için ki bunun hoşuma gittiğine pek emin değildim. Yok hiç hoşuma gitmiyordu. Kapıyı çalıp içeri girdim.

"Evet?" dedim.

"Merhaba," dedi. "Bir dakika."

Dakikalarca öyle ayakta bekledim. Beni belli bir psikolojiye sokmaya mı uğraşıyordu, salak gibi göstermeye, kendimi olduğumdan daha aşağı hissettirmeye? Tereddüt ettim. Korkmadım ama tereddüt ettim. Belki benim bilmediğim, bana zarar verecek bir şey

biliyordu? Derdi buysa işini çok iyi becermişti ama henüz bundan haberi yoktu. Sürekli belli belirsiz gülümsüyordum. Nihayet başını kaldırıp konuştu:

"Sana neden iş verdik biliyor musun?"

"Başvurduğum için olsa gerek."

"Baban arayıp sana iş vermemizi rica ettiği için verdik."

"Eyvallah," dedim.

"Burada babanı severdik. Her vardiyada sonuna kadar her şeyini verirdi. Hiç hasta olmadı, sorun çıkarmadı. Vardiyaların ve mesailerin fazla gelmeye başlaması onun suçu değildi. Artık genç değil."

"Biliyorum," dedim.

"Tek sebep buydu."

"Anladım," dedim.

"Evet, hepsi bu."

Arkamı dönüp kapıya yürüdüm; tam elimi kapı koluna atmışken durup ona döndüm:

"Sans-culottes kimdi biliyor musun?" dedim

"Hiç fikrim yok."

"Tahmin etmiştim," dedim alaycı bir gülüşle ama Sans-culottes'in kim olduğu ya da benim bu soruyu neden sorduğum belli ki hiç umurunda değildi; zaten başını çoktan kâğıtlarına indirmiş, yüzümdeki gülüşü görmemişti bile. İleri atılıp, Tommy adındaki idari amirin incik kemiğine sıkı bir tekme indirecek, beni kapının önüne koymasını sağlayacak ama fabrikadan başım dik çıkacak kadar erkek miyim diye sordum kendime ama o kadar erkek olmadığımı biliyordum ve aşağı inmek için asansöre bindiğimde nefes alamıyordum.

20

HİÇ ANLAMIYORDUM. *Holger Danske*'nin iskelesinden bu kasabaya indiğimden beri çok uzun zaman geçmiş gibi geliyordu, halbuki daha bu sabah inmiştim. Bugün. Bugünün çoktan bitmiş olması gerekirdi. Kasımdı, akşam, havanın kararmış olması gerekirdi ama güneş hâlâ batıdaki çatıların üzerinde, alçakta asılı duruyor, ölgün ölgün parlıyor ve gitmeyi reddediyordu.

Kasabanın en kuzeyindeki Palads Tiyatrosu'nun yanından geçtim. Eski sinemanın önünde uzun gölgeler, jilet gibi keskin hatlarla karşı sıradaki evlerin üzerine düşüyordu ama bu eğik ve ısrarcı ışığı söndürecek kadar uzun ya da karanlık değillerdi.

Hâlâ açık olan büfede dışarıdaki tel raflara dizilmiş gazeteler vardı ve hepsinin ilk sayfalarında büyük puntoyla aynı şey yazıyordu: DUVAR YIKILDI. Nefessiz kaldım, nasıl olup da fark etmemiştim? Çok kötü geldi birden, hiç dikkatimi çekmemişti, gerçekten çok kötü geldi ve ağlamaya başladım. Gammeltorv'dan başladı gözyaşlarım dökülmeye, Løve Eczanesi'nin olduğu kavşaktan geçerken, meydanın oradaki Svane Eczanesi'nin önüne vardığımda hep devam ediyordu. Zaman arkamdan geçip gitmiş ben dönüp bakmamıştım; bu kötüydü çok kötü, yanaklarımdan süzülen yaşlarla kasabanın kuzeyini kat eden Søndergade boyunca ilerledim, eskiden bira içtiğim bir bara doğru. Ta Møllehuset'teydi, değirmenin ve şimdi kapanmış olan dondurmacının orada; girişinin iki yanındaki sütunlardaki altın renkli kaplan heykellerini herkesin aslan zannettiği Bangsbo Manor Parkı yakınındaki her yer kapalıydı. Buradaki konak seneler önce müzeye çevrilmişti. Kızlarla pek çok kereler gitmiştik. Güzel bir yerdi. At nalı şeklindeki binaya gir-

miş, kasabadan ve sahil boyundaki başka yerlerden getirilmiş eşyalara bakmıştık; yüz küsur yıllık mobilyalar vardı, dantelli giysiler, geniş gömlek önleri, işçi tulumları ve siyah beyaz fotoğraflar. Dışarı çıkarken gişeden lolipop almış, hendeğin üzerinde beyaz boyalı köprüden ördeklere evden getirdiğimiz bayat ekmekleri atmıştık. Ekmekleri uygun büyüklükte parçalara bölmüş, teker teker suya atmıştık. Ördekler ekmekleri önce kapmak için suları köpürte köpürte her yönden hücum etmişlerdi. Arada bir dipten bir kerevit yukarı fırlıyor ekmeği kapıp tekrar çay rengi suya batıyordu.

Parka sapıp soğuk rüzgârda elime yapış yapış gelen yüzümü kuruladım ama artık gözlerimden yaş akmıyordu ve gördüğüm bütün Berlin fotoğraflarını hatırladım; özellikle de parlak miğferi, lekesiz üniformasıyla doğuyla batı arasındaki dikenli telin üzerinden uçan askerin resmini, sırtında dipçiği yukarı, namlusu aşağı bakan tüfeği, halka halka dikenli telin üzerinde asılı duruyor otuz senedir, nihayet aşağı inmesine izin verilecek mi diye merak ettim.

Bacaklarımın arasında bisikletle durup devasa dişbudak, kestane ve kayın ağaçları arasından parkın öteki ucundaki büyük, beyaz eve baktım, beyaz köprüye, her şey çıplak, çiçeksiz, saf ve temizdi. Sadece bir görevli koltuğunun altında çuvallar, dona dayanmayacak, budanmış bitkileri sararak patikalarda ilerliyordu. Şayet olursa. Don.

Sonra bisikleti çevirip geldiğim yoldan biraz geri döndüm. Søndergade üzerinde, duvar yıkılmadan önce hep gittiğim barı aradım ama yerinde bulamadım. Bisikleti bina boyunca ittim. Santal Misyonu yardım dükkânında her zamanki elden düşme mobilyalar, giysiler ve sevilmeyen eski kitaplar vardı. Bu dükkânın geniş vitrininin hemen yanındaki kapının benim bir bira içmeyi planladığım barın kapısı olduğuna yemin edebilirdim. Ama camın üzerinde ne KAPALI ne de TAŞINDIK yazıyordu. Bar kayıplara karışmıştı. Camın üzerinde parlak mavi neon ışıklarıyla FONA yazılıydı. Gözlerime iki elimi siper yapıp camdan içeri baktığımda dizi dizi televizyonlar ve müzik setleri gördüm.

"Siktir," dedim yüksek sesle ve birden bira içme isteğim her zamankinin iki katına çıktı. Hayatımda bir çatlak vardı, bir boşluk ve onu sadece bira doldurabilirdi.

Kaldırımda yanımdan bir adam geçti. Muhtemelen küfrettiğimi duymuştu ve tuhaf temkinli bir tavırla yanımdan geçip bitişik binadaki bir kapıya yöneldi. Genelde pencerelerden birinde beyaz bir saksıda kırmızı sardunya olurdu. Adam cebinden anahtarını çıkardıktan sonra dönüp bana baktı ve neden orada dikildiğimi anlayınca yanıma geldi. Bisikletimden Danimarkalı olmadığımı anlamıştı çünkü bütün Danimarka bisikletleri siyahtır.

"Uzun zamandır gelmediniz herhalde," dedi İsveççe gibi bir dille. "Burası iki sene önce kapandı." Acaba neden bütün Danimarkalılar Norveçlileri İsveçli zannediyor, ayrıca neden böyle berbat bir İsveççe konuşuyorlar diye merak ettim. İskandinavya'da topu topu üç ülke var zaten.

"Taşındılar," diyerek kasabayı işaret etti. "Rose'un kitapçı dükkânının yanındalar." Sanki herkes Rose'un kitapçı dükkânını bilirmiş gibi. Ama ben hakikaten biliyordum. Küçükken bisikletimle bizim yazlıktan kitapçıya giderdim bazen, vitrindeki yeni kitaplara bakar, kaldırımdaki eski kitapları karıştırır, daima hoşuma giden, bütçeme uygun bir şey bulurdum.

"Teşekkür ederim," dedim. "Madem öyle ben de Rose'un kitapçı dükkânının yanındaki bara gidip kafayı çekeyim."

"İsveçli değilmişsiniz," dedi. "Norveçliymişsiniz."

"Fena değil," dedim. "Hiç fena değil. Belki de o kadar sarhoş olmam," dedim.

"Umarım," dedi.

"Tekrar teşekkürler," dedim ve bisikletime bindim.

"İyi şanslar," dedi.

Önce kitapçının önünde durdum. Saat ilerlemişti, kapının demiri kapatılmıştı ama gökyüzündeki inatçı aydınlık hâlâ duruyordu, neyse ki vitrinin ışıkları yakılmıştı. Klaus Rifbjerg yeni bir kitap yazmıştı. Hemen her sene bir tane yazıyordu. La Cour'un toplu şi-

irleri vardı. Tom Kristensen'in, alkolik gazeteci ve eleştirmen Ole Jastrau'nun hayatını anlattığı, tam bir kendini harcama romanı olan *Hærværk*'in karton kapaklı bir nüshasını gördüm. O kitabı ilk okuduğumda o kadar korkmuştum ki kendime ve var olmayan Tanrı'ya asla içkiye dokunmayacağıma söz vermiştim. Orada işim bitince bisikletimi park edip bara girdim.

İçerisi kahverengi ve kasvetli görünüyordu. Sigara dumanı perdesi ardında ilk olarak aydınlatılmış barı seçtim, türlü türlü şişeler arasında dirseklerini tezgâha dayamış duran adamlar vardı; biraz gözüm alışınca sağımda ve solumdaki masalarda daha pek çok adam, birkaç da kadın olduğunu gördüm. Hepsi içki ve sigara içiyordu. Prince sigarası içtiklerini tahmin ettim. Bana yabancı ama onlar için malum şeylerden bahsediyorlar, konuşmaya değecek herhangi bir konuda fikir alışverişinde bulunarak bilgilerini tazeliyorlardı; mesela buzun pek de öyle sağlam tutmadığı günümüzde buz kırıcıların ne kadar fuzuli olduğundan, gemi yapımından, Alpha Diesel şirketinin petrol tankerlerinin büyüklüğünden ve kuşkusuz Duvar' dan bahsediyorlardı, beni gafil avlayarak doğuya ve batıya beton parçaları savura savura çöken Duvar'dan. Odanın her köşesinden kulakları sağır eden bir gürültü yükseliyordu ve sokağın sessizliğinden sonra insana neredeyse tehditkâr geliyordu bu. Ama ben bir-iki adım attığımda salon birden sessizleşti. Herkes dönüp bana baktı. Gittikçe güvenini kaybeden adımlarla bara yürüyüp orada dikilen adamların arasındaki tek boş yere sokuldum. Bütün adamlar tek dirseklerini tezgâha dayamış yüzlerini bana dönmüşlerdi.

Bir bira sipariş ettim:

"Fıçı lütfen," dedim çünkü tezgâha yayılmış Carlsberg ve Tuborg biralarından bol bir şey yoktu ve şişelenmiş bira içmek istemiyordum. Hem ılıktı hem de miktarı azdı.

Fıçı bira vardı elbet. Barmen bir bardak çıkardı ve kolu çekerek bardağı doldurdu. Aşırı köpüklendiği için tahta bir spatulayla köpüğü sıyırdı ve bardağı tekrar ağzına kadar doldurdu. Sonra önüme yeşil beyaz harflerle Carlsberg yazan, ortasında kırmızı taç

olan bir bira altlığı koydu.

Adamlar ve az sayıdaki kadın tekrar konuşmaya başladılar. Önce zar zor işitilen bir mırıltı şeklinde başladı, sonra yüksele yüksele ben salona girdiğimde duyduğum gürültü geri döndü ama tam da öyle değildi sanki, biraz daha temkinli, biraz daha mahremdi, eminim pek çoğunun çalıştığı tersanenin idare amirliğinden gönderilmiş bir casusmuşum gibi.

Biramdan büyük bir yudum aldım ve tadı gerçekten çok hoşuma gitti. Hemen bir yudum daha içip birayı Carlsberg altlığının üzerine bıraktım ve öyle bir içimi çektim ki etrafımdaki herkes duydu. Petterøe 3 tütünümden sigara sarıp mavi çakmağımla yaktım. Bir ileride duran adam, aramızdaki adamın arkasından eğilip tütün paketine baktı ve "Demek Norveçlisiniz," dedi.

"Evet," dedim, "öyle." Bugün acaba neden İskandinav dilleri konusunda derin içgörü sahibi Danimarkalılara çatıp duruyorum habire, diye düşündüm.

"Kusura bakmayın ama, ıı, madem öyle burada ne işiniz var?"

"Canım bira çekti," dedim.

"Onu anladım da kasabada, ıı, bira içecek daha bir sürü yer var. Neden burayı seçtiniz? Burada kimseyi tanımıyorsunuz, ıı, değil mi?"

"Doğru tanımıyorum," dedim ve çok fazla ıı dediğini düşündüm.

"Madem öyle neden burası?"

"Burası benim kasabam," dedim. "Nerde istersem orda bira içerim." Birden kendimi dokunulmaz hissettim ve sırtımı bara dönüp salona baktım. Bana kimse zarar veremezdi. Bu doğru değildi ama bardakiler bunu bilmiyordu.

"Iıı," dedi. "Sizin kasabanız mı?"

"Bu kasabada büyüdüm."

"Ama Danca konuşmuyorsunuz."

"Hayır ama söylediklerimi anlamakta bir sorun yaşamıyorsunuz."

"Danimarkalıların çoğu Norveçlileri, ıı, İsveçli zanneder. Ku-

lakları farkı anlayacak kadar, ıı, iyi değildir."

"Aynen öyle. Çok sinir bozucu," dedim ve ıı deyip durmasının ne kadar sinir bozucu olduğunu düşündüm. Biramdan büyük bir yudum daha aldım, bir baktım bira bitmiş. Barmen görsün diye bardağımı kaldırdım ve "Bir tane daha alabilir miyim," dedim.

"Alabilirsiniz," dedi. Ben de aldım. Onu içtim, sonra bir tane daha, dördüncüyü de indirdiğimde epey kafayı bulmuştum. Kendimi hiç iyi hissetmiyordum. Başım dönüyordu. Elimde beşinci bardakla ayağa kalktım, ağzıma götürüp büyük bir yudum aldım ve artık gitsem iyi olacağını düşündüm çünkü bir yudum daha içtim mi işim bitikti. Tabii hemen o yudumu da içtim ve odanın en uzak, en karanlık köşesinde oturan bir adam masasından kalkıp bana doğru yürümeye başladı. Fazla dengeli sayılmazdı. Zombi gibi barın ışığında zuhur ettiğinde yüzü tümüyle göründü. Sol yanağında, elmacık kemiğinin hemen üzerinde mor bir şişlik vardı. İnanamıyordum. Feribottaki adamdı bu ve hâlâ üzerime gelmekteydi. Ne yapacağımı bilemedim. Korktum. Kendimi tehdit altında hissettim, hatta hayatım için endişe ettim. Bardağımı sıkıca kavradım. Bir metre mesafede durdu. Hiçbir şey söylemeden bir-iki kere gözlerini kırpıştırdı, sonra sıkıca kapadı, tekrar açtı ve bana bakarak neredeyse gözlerimi yaşartan kederli bir sesle sordu:

"Bana neden vurdun?"

Derin bir nefes aldım. Davranışımın savunulacak tarafı yoktu. "Çok özür dilerim, gerçekten. Benim peşimde olduğunuzu, bana zarar vereceğinizi düşünmüştüm." Herhalde epey sarhoştum çünkü "Beni gemiden atmanızdan korktum," dedim.

"Ne?" dedi, "gemiden atmak mı?" Gerçekten feci afallamıştı; o halini görünce gerçekten acıdım ona, yanağındaki mor şişlik için o kadar acımamıştım. "Özür dilerim," dedim tekrar, "böyle bir şey düşünmek tam bir aptallıktı ama biraz sarhoştum ve korkuya kapıldım."

"Benden mi korktun? Ama benim, Mogens," dedi.

"Ne?" dedim.

"Mogens," dedi. "Adım Mogens."

"Mogens," dedim.

"Ben Mogens'im. Arkadaştık. İnsan arkadaşına vurmaz. Doğru değil."

"Arkadaş mıydık?" dedim. Tahminimden daha sarhoştu. Benden daha sarhoş.

"Tabii arkadaştık. Hiçbir şey hatırlamıyor musun? Ben seni feribotta görür görmez tanıdım," dedi Mogens denen adam titreyen bir sesle ama aniden sesinde bir öfke tınısı belirmişti.

Kafam basmıyordu. Beni feribotta, *Holger Danske*'nin barında tanımıştı, nasıl tanıyabilirdi ki beni *Holger Danske*'nin barında? Mogens'miş diye düşündüm, adı Mogens'miş, tanrım Mogens. Hayatımda tek bir Mogens tanımıştım o da arkadaşımdı doğru. Birden onun karşımda duran Mogens olduğunu ayan beyan anladım, sadece ben nasıl yaşlandıysam o da öyle yaşlanmıştı. Dün akşam ya da dün gece *Holger Danske*'nin barında kendi kendime odanın öteki ucundaki adamın hayatımla ilgili hiçbir şey bilmediğini söylediğimde yanılmıştım çünkü Mogens arkadaşımdı. Senelerce arkadaşlık etmiştik onunla. Her yaz, *Vistula, Crown Prince Olav, Skipper Clement, Akershus, Cort Adeler* ya da *Peter Wessel* isimli feribotlardan her indiğimde beni rıhtımdaki terminalde bekliyor olurdu ve gözlerini benim deli gibi sarkıp el salladığım küpeşteye dikip bana el sallardı. Geleceğimi nereden öğrendiğini bilmezdim hiç. Yine de şu ya da bu isimli feribot ne zaman rıhtıma yanaşsa yeşil terminal binasında bekliyor olurdu ve o gece Rose'un kitapçı dükkânının yanındaki barda, onun belki bir hafta, belki daha uzun süre her sabah, ben büyük feribotla gelirim de onu orada görüp el sallarım diye gelip beklediğini fark ettim.

Sallanmadan düz durmaya çalıştım. Sağ elimi uzattım.

"Merhaba Mogens," dedim, "görüşmeyeli uzun zaman oldu. Yeniden görüştüğümüze sevindim." Elimi tutup sıkıca sıktı.

"Ya demek öyle," dedi ve sol eliyle yanağıma sıkı bir yumruk indirdi, bu arada yere yuvarlanmayayım diye sağ elimi hâlâ bırakmamıştı. Ben eline tutunmuş sarkarken bir yumruk daha indirdi, sonra sağ elini açıp beni barda duran adamların bacakları arasına bıraktı. Tanrım fena canım yanmıştı. Gözlerimi kapatıp sırtüstü

yattım, hayatımda hiç öyle canım yanmamıştı, belli ki fena yaralanmıştım ama barda bir kişi bile bana yardım etmedi. Dirseklerimin üzerinde doğruldum ve Mogens'in biraz sallanarak en uzak, en karanlık köşedeki masasına geri döndüğünü gördüm. Arkadaşlığımız bitmişti ve ben hemen o anda özlemeye başlamıştım bu arkadaşlığı. Bütün yazlar gitmişti, hem de sadece ben yirmi beş sene sonra onları unuttuğum için değil, artık onları hatırlamanın bir manası olmadığı için.

21

NOEL'E AZ KALMIŞTI. Altı ay boyunca makine başında çalışmış ve partinin bütün kararlarını harfiyen uygulamaya uğraşmış ama başarılı olamamıştım. Sendika kulübü komitesine adaylığımı koymuş, dört oy almıştım; ikisi babamın arkadaşlarındandı, biri Elly'den, biri de yerleri süpüren adamdan. Onun kulakları biraz ağır işittiğinden elini yanlış zamanda kaldırmıştı. Bana küçük Stalin diyorlardı, halbuki Stalin hakkında hiçbir şey söylememiştim, ondan nefret ediyordum, her şeyi mahvetmişti.

Ama iş iyi gidiyordu, tuhaf olan da buydu. Ötekilerden aşağı kalır tarafım yoktu, hatta A Takımı'nın en hızlısı bendim, en düzgün çalışanı, her şey kolayıma gidiyordu: bandın ritmi, eritme odasının keskin kokusu, plastikle bağlanmış on iki kâğıt balyasını forkliftle alıp plastik kapıdan rampaya çıkmak, kamyonun arka tarafında kendi etrafımda dönmek, balyaları tamı tamına yerine yerleştirmek ve ikincisini almak için tekrar gitmek.

Dælenengata'daki üniversiteden tanıdıklarını beni cesur buluyorlardı ama aynı zamanda yaptığım işin sıkıcı olduğunu, hayatım boyunca her gün sürekli aynı hareketleri yapmanın beynime zarar verebileceğini de söylüyorlardı, ama ne dedikleri umurumda değildi doğrusu. İşin, bana önemli gelen pek çok şeyi düşünmeme imkân tanıması, gürültünün en berbat zamanında hayale dalmak başta beni de şaşırtmıştı. Zor bir işti ama belli bir ritmi tutturmayı, başkalarıyla işbirliği yapmayı gerektiriyordu, hem tamirci bulmak için fabrikada koşturmak, malzeme asansörüyle matbaaya inmek ya da her şey tıkır tıkır işlerken bantta Elly'nin yanında durmak, beş dakikalık arada o sırada okuduğum kitabın bir sayfasını daha

çevirmek hoşuma gidiyordu. Sven Lindqvist'in *Wu Tao-tzu Efsanesi* kitabını okuyordum o sırada ve sonunda şöyle diyordu:

Şiddet olmadan toplumsal ve iktisadi özgürleşme mümkün müdür? Hayır. Şiddetle mümkün müdür? Hayır.

Üzerinde düşünmeye değecek bir şeydi, ben de günler birbiri ardına geçerken oturup düşünüyordum ama hiçbir şey beklediğim gibi gelişmiyordu. Benimle diğer işçiler arasında siyasi bir ayrılık vardı ve ne zaman konuşmayı sendika hareketindeki kızıl, devrimci, mavi, muhafazakâr hiziplere çekmeye çalışsam, omzumu sıvazlayıp gülüyor ve başlarını sallayarak uzaklaşıyorlardı; molada daysak sigara içmek için bir palete oturuyorlar, öğlen paydosuysa kâğıt oynamak için üst kata kantine çıkıyorlardı. Babam senelerce orada çalıştığı ve herkes tarafından sevildiği halde, bana da herkes tıpkı ona benzediğimi söylediği halde onun gibi olmak istemiyordum ve onun gibi işimden zevk almıyordum. Onun gibi hissetmemiştim, asla. Farklı olmak istiyordum. Fark yaratmak. Ama yapamamıştım ve birdenbire yapmaya çalıştığım şeyin mümkün olmayabileceği dank etmişti kafama: Şu âna kadar olduğum Arvid'i geride bırakmak, ona sırtımı dönmek, onu saçlarından tutup daha tanımadığım, bilmediğim başka bir Arvid'in içine indirmek; en sevdiğim insanların sevdiği, selamladığı, evin önündeki kaldırımdan yürürken sevimli lakaplarla çağırdığı Arvid'i, parası bittiğinde annesinden yüz kronluk banknotlar alan ama şu yaptığımı yapıp artık var olmayan, bir anakronizmden ibaret olan proletaryaya katılan Arvid'i azimle geride bırakmak mümkün değildi belki de. Zamanının dışında bir adamdım ben. Ya da karakterimde bir kusur, temelinde her geçen sene büyüyen bir çatlak vardı.

İki vardiya çalışıyordum; bir akşam vardiyası bir de sabaha kadar mesai ve artık yorulmaya başlamıştım. Kafam karışıktı ve kandırıldığımı hissediyordum. Eve dönmek için metroya bindim. Adamın biri koridorda bayıldığı için Hasle İstasyonu'nda beklemek zorunda kaldık. Kollarıyla bacaklarını sallıyordu, sara kriziydi herhalde, daha önce hiç böyle bir şey görmemiştim. Başını yere vurup duru-

yordu ama trendeki insanlar öyle uykuluydu ki ne yapacaklarını bilemiyorlardı ya da uykulu balonlarından dışarı çıkmak istemiyorlardı, öyle sessiz sessiz, şapşal şapşal oturuyorlardı. Bu yüzden de kendi balonumdan dışarıdaki bağırgan hayata adım atmak ve kafasını patlatana kadar kapıya vurmasın diye birilerine onu sıkıca tutmasını söylemek bana düştü. Vatmana haber vermek için vagondan vagona koşmak da bana düştü, ya komünist olduğum için ya da izci, ikisinden hangisiyse artık. Neyse ki sonunda her şey yoluna girdi, mavi istasyonda trenden inip rampayı çıktım ve kafamda bir rüzgâr değirmeniyle dönen kapıdan geçtim. Sabah olmuştu ve havada alışık olmadığım bir soğuk, gözlerimde daimi, yapay bir ışık vardı. Gözlerimi kısmaya ve her havada güneş gözlüğü takmaya başlamıştım. Boğazımda bir enfeksiyon gibi, bir yara gibi bir türlü iyileşmeyen hassas bir nokta vardı.

İstasyon kapıları arkamdan kapandı ve birden Carl Berners Plass'tan Grensveien'e doğru yürüyen, açık renk paltolu, mavi deri çantalı, eli sigaralı Elly'yi gördüm. Neredeyse birbirimize çarpacaktık. O durdu, ben de durdum, aramızda sadece bir metre vardı. Onu mavi işçi önlüğü dışında bir giysiyle görmek beni biraz çekingen yapmıştı, şaşırtıcı şekilde yabancı ve kadınsı görünüyordu. Kızardığımı hissedebiliyordum.

"Merhaba Arvid. İyi görünüyorsun."

Kış havasında parfümünün kokusu geldi burnuma, belki biraz fazla kuvvetliydi ama beni mest etti, zaten parfümün asıl işlevi de bu herhalde.

"Aslında eve uyumaya gidiyordum, dün akşam ve bütün gece çalıştım." Ona trende kriz geçirip yere düşen adamı anlatmak istedim ama enerjim yoktu.

"Kesin başın dönüyordur," dedi, ben de aynen öyle dedim ve ekledim:

"Sen normalde Carl Berners Plass'tan binmiyorsun değil mi?"

"Taşındım," dedi, "onun için biraz geciktim. Eskiden birlikte yaşadığım adam – neyse ama o geri zekâlıdan bahsetmeyelim. Şimdi Tøyenparken'in tam karşısında, Munch Müzesi'nin yakınında bir

dairede kalıyorum, yani Tøyen istasyonuna da yürüyebilirim. Bu kadar yakında oturduğuma göre artık mutlaka beni ziyarete gelmen lazım," dedi, "eğleniriz." Güldü.

"Evet, tabii, çok iyi olur," dedim, "ama..." Gider miyim bilmiyordum, gitmezdim herhalde, yine de bana adresini verdi.

"Dünyada hatırlayamam," dedim.

"Madem öyle dur bir dakika," dedi ve mavi çantasını karıştırıp eski bir zarf ve bir tükenmez buldu; o kırkına yakındı, ben yirmiyi daha yeni geçmiştim.

"Arkanı dön," dedi ve gülümsedi, "biraz eğil." Dönüp eğildim. Adresini çok yumuşak hareketlerle sırtımdaki zarfa yazdı. Parfümü burnuma daha da fazla geliyordu. Sırtımdaki elleri boğazımdaki yanmayı daha da arttırıyordu. Bana öyle yumuşak dokunuyordu ki içimden ağlamak geldi. Ama ağlamadım ve Elly sokağıyla evinin numarasını yazdığı kâğıdı arkamdan usulca cebime koydu, sonra bana sarıldı, ağzını kulağımda hissettim, kokusunu duydum, bilmediğim açık renk paltosu içindeki vücudunu hissettim ve kafam belirsiz, çılgın düşüncelerle doldu.

Eve gidip mutfağa girdim. Buzdolabından meyve suyunu alıp tezgâha yaslanarak koca bir bardak içtim. Oturma odasına geçip divanın arkasından çarşafları çıkardım, yatağı yapıp yorganın altına girdim ve gözlerimi tavana dikip yattım. Kafamdakilerin hepsini tek bir düz çizgide toplamaya çalıştım.

İkindi vaktine kadar uyudum; sevgilim tramvayla okuldan geldiğinde hâlâ divanda yatıyordum. Kapıyı açıp içeri girdi. Paltosunu, atkısını ve eldivenlerini holde çıkardı. Benim giysilerim de orada asılı olduğundan evde olduğumu anlamıştı ama benimle aynı evde senelerce yaşamış ve birtakım alışkanlıklar geliştirmiş yetişkin bir kadın gibi önce mutfağa gidip çaydanlığı ateşe koydu. Sıcak plaka üzerinde tıslayan su damlalarını duydum. Okuldan eve geldiğinde mutlaka çay demlerdi. Artık sabahları kusmuyor, ailesini görmeye haftada bir-iki kere gidiyordu. Belki artık asıl evi burası olmuştu.

Çantasından kitaplarını çıkarıp mutfak masasına koydu ve bir-iki saat ödevlerini yaptı. Ben beklentiyle uyuklayarak oturma odasında yatıyordum. Sonra gelip yorganın altına girdi, sonra her zaman yaptığımız gibi yorgana sarınıp divanda oturduk, hâlâ akşamdı ve bütün aralık akşamları gibi hava erken kararmış ama tam kararmamıştı. İçtiğim sigaranın ucu kırmızı kırmızı parlıyor, gri beyaz duman başlarımızın üzerinde görünmeden halkalanıyor, sonra Finmarkgata'ya açılan pencereden giren esintide dağılıyordu. Dışarıda hâlâ iki yönlü bir trafik vardı ve farların ışığı büyük camlardan içeri sekip Mao üzerinden divana kadar uzanıyordu. Kavşakta trafik ışıkları yeşilden sarıya, sıkıntılı kırmızıya dönüyor, sonra yine başa sarıyordu. Sıcak sıcak oturuyorduk ve tenimiz ışıldıyordu. Birisi bizi böyle otururken görse asla sahip olamayacağı, hayatında eksik olan, içinde ukde kalacak bir şey görmüş olur diye düşünürdüm hep.

Ona sigarayı uzattım ama almadı. Döndüm. Yorgana bakıyordu.

"Merhaba," dedim.

"Merhaba," dedi.

"Bir şey mi oldu?" dedim.

"Hayır."

"Emin misin?"

"Bu sefer farklıydın," dedi.

"Nasıl farklı?"

"Bilmiyorum. Farklı işte."

"İyi değil miydi, hoşuna gitmedi mi?"

"Gitti," dedi.

"Öyleyse sorun yok değil mi?"

"Herhalde," dedi ve dudağını ısırarak yorgana baktı. Ağlıyordu. Belki böyle yan yana uzandığımız müddetçe ağlamıştı da ben farkına varmamıştım. Kolumu omzuna dolayıp onu kendime çektim.

"Ama sadece sen ve ben varız," dedim, "sadece sen ve ben ve başka kimsenin bilmediği şeyler yapıyoruz; bilmek için yanıp tutuşuyorlar ve mahzun oluyorlar çünkü bizim gibi hissetmek için can attıkları halde hissedemiyorlar. Hiçbir şey bilmiyorlar. Sadece

senle ben böyle hissedebiliriz." Ben ona sıkıca sarılırken kolları gevşek gevşek duruyordu. Kollarını omuzlarıma dolamamış, ellerini her zaman koyduğu yere koymamıştı.

Ağlayarak, "Ama ben öyle hissetmiyorum. Herkes ne yaptığımızı anlayabilirmiş gibi geliyor. Sadece biz değilmişiz gibi," dedi.

Ne diyeceğimi bilemedim. Onu bırakıp sigaradan son bir nefes çektim ve eğilip sehpadaki kitap yığınları arasında duran kül tablasında söndürdüm. Sırtını okşadım.

"Dün gece eve gittin mi?" dedim. Gittiğini biliyordum.

"Evet," dedi.

"Kötü müydü?"

"Evet, kötüydü."

"Belki de biraz yorgunsun sadece," dedim, "neden biraz uyumuyorsun, belki biraz erken ama olsun, sana iyi gelmez mi? Ödevin var mı?"

"Geldiğimde yaptım. Az bir şey kaldı ama yarın kütüphanenin arkasında bitiririm. Hem o kadar soğuk değil."

"Tamam işte. Peki neden uyumuyorsun?"

"Biraz yorgunum."

"Ben de yanında yatarım. Toplantı filan yok bu akşam."

"İyi olur," dedi ve yattık. Yorganı üzerine çekip uyuyana kadar onu sıkıca kollarımda tuttum, sonra kalkıp çıplak çıplak mutfağa gittim ve bir sigara daha sardım. Pencerenin yanında üşümüştüm. Sigaramı yakarken parmaklarım kibriti zor tutuyordu. Başka birini düşündüğümü nerden bildiğini hiç anlayamamıştım.

22

ARABA SESİYLE UYANDIM. Neredeyim, sabah mı akşam mı bilemedim. İsmim yoktu, zamanın içinde yerim yoktu. On iki yaşında da olabilirdim altmış sekiz yaşında da. Gözlerimi açıp üzerimdeki ranzaya baktım, hayatımın her senesinde görmüştüm onu, sonra hayatımı ve dün geceyi bütün ayrıntısıyla hatırladım ve güm diye kendimi yazlık evde buldum. Ama hiç hoş gelmiyordu; sanki başka bir şey, bana daha uygun, beni daha taltif edecek bir şey uykuda kaybolmuştu.

Motoru hâlâ çalışan arabanın durduğunu, sonra birinin anahtarı çevirdiğini ve sesin kesildiğini duydum. Başımı yastıktan kaldırıp temkinle dışarı baktığımda bekleyen bir taksi gördüm. Gri şafak toz gibi, karabiber gibi, siyah gri havadaydı. Araba siyahtı ve eve yan tarafı bakıyordu yani herhangi bir araba olabilirdi ama Audi olduğunu anladım, kesinlikle Audi'ydi ve üstündeki ışık kapalıydı. Genç taksici arabadan inip eve doğru yürüdü. Yerdeki iki çam dalının ve ağacın gövdesine yaslanmış bisikletimin üzerinden atladı. Balkona çıkınca onu göremez oldum. Burada ne işi vardı hiç bilmiyordum. Aceleyle aşağıdaki yataktan kalktım, tanrım, başım bir ağrıyordu ki ne ağrımak, birayı fazla kaçırmıştım belli ki. Yanağıma dokundum; kıkırdağı, kemiği zonk zonk zonkluyordu. Yatağın ayakucundaki sandalyenin üzerine atılmış pantolonomu, yeleğimi, eskiden babama ait olan (adam ölmedi ya hâlâ ona ait) kırmızı kenarlı siyah kazağı dertop edip koltuğumun altına sıkıştırdım ve hole çıktım. Tuvaletin sağında kardeşimin tablolarından biri asılıydı; turuncu sabah ışığıyla aydınlanmış bir kumsal resmedilmişti, do-

ğuda Læsø Adası'nın bir parçası, ufukta deniz feneri dimdik göğe yükselen Hirsholmen vardı. Mutfağın yanından geçip oturma odasına girdim. Annem giyinmiş kuşanmış aynanın önünde duruyordu. Üzerinde beyaz çiçekli mavi bir ceket, ayağında denizci pantolonu, yeni yıkanmış bukleleri kıvır kıvır. Bir eliyle kırmızı rujunu sürüyor, ötekiyle çantasını tutuyordu; kolunun üzerinde paltosu vardı. Açık krem, neredeyse beyaz. Yerde mavi bez bir çanta vardı. Ayağında fermuarlı kısa botlar. Ama gözleri tuhaf bir şekilde kısılmıştı, sanki aynaya bakmasının başka bir yolu yokmuş gibi.

Taksici balkonda bekliyordu. Hansen de yanındaydı; oturma odasının ışığı kalçasına ve dirseğine vuruyor, yüzünün bir tarafı kamp ateşiyle aydınlanmış gibi ışıl ışılken, öteki tarafı gökyüzündeki gri karabiberli ışık yüzünden bambaşka görünüyordu. Taksici yirmi yaşlarındaydı. Elleri ceplerinde gülüp söylüyorlardı. Belki de birbirlerini önceden tanıyorlardı. Küçük bir kasabaydı ne de olsa. Hansen de özel bir davete, düğüne, doğum gününe ya da yıldönümüne gidiyormuş gibi koyu renk ceket ve açık pantolon giymişti, tuhaftı. Onu hiç bu kadar iyi giyinmiş gördüğümü hatırlamıyordum. Kafasında kalan az miktarda saç yana doğru taranmış, ense kısmı kıvır kıvır olmuştu. Ceketi göbeğine baskı yapıyordu.

"Bir yere mi gidiyorsun?" dedim, "şimdi? Saat kaç? Hansen'le mi gidiyorsun?"

"Seni uyandırmak istemedik," dedi annem. "Çok derin uyuyordun."

"Biz mi? Biz ne demek?" dedim. "Beni uyandırman gerekirdi," dedim. "Böyle çekip gidemezsin. Önce bir konuşmamız lazım, değil mi?"

"Yapmam gereken işler var," dedi, "hem öyle konuşacak fazla bir şey yok. Karışık bir şey değil. Yanağına ne oldu?"

"Yok bir şey," dedim, "hiç acımıyor," ama acıyordu, hem fena acıyordu, "Hansen'le" dedim. "Hansen'le konuştun mu? Ya ben?"

"Sana ne olmuş?" dedi annem.

Derin bir nefes alıp ona baktım.

"Beni burada tek başına bırakamazsın," dedim.

Kendi sesimi duyabiliyordum. Utanç vericiydi, sanki benim ağzımdan değil de bambaşka bir yerden, bambaşka bir zamandan geliyordu, öyle çocuksu, öyle mızmız, öyle ince ve tizdi ki. Aslında tok bir sesim vardır ama o sırada öyle değildi ve yapabileceğim bir şey yoktu. Konuşmaya devam ettim. Elektrik akımı verilmiş gibi büzülmüştü midem. Karnımın üzerine dokunmaya kalksam çok fena canım yanacağına emindim.

"Sadece bir-iki günlüğüne gidiyoruz."

"Ben de geleceğim," dedim.

"Otuz yedi yaşındasın, Arvid."

"Bunun konumuzla ne alakası var," dedim ve orada yarıçıplak, kıyafet çıkınım koltuğumun altında, dizlerim birbirine vurarak öylece durdum.

"Bir dakikada hazır olurum." Arkamı döndüğümde masanın üzerinde bana yazdığı küçük notu gördüm, sonra kolumda babamın giysileriyle minicik banyoya koştum ve giysileri klozetin üzerine atıp yüzüme, koltukaltlarıma, saçlarıma su vurdum. Saçlarımı iyice geriye yapıştırıp aynada yüzüme bakmamaya çalıştım. Babamın son geldiğinde burada bıraktığı deodorantı buldum, Old Spice, kırmızı yüzey üzerinde dallı budaklı beyaz harfler, hem koku da giysilere uygundu. Yine orada bulduğum bir ağrı kesiciden iki tane ağzıma attım ve ağzımı çeşmeye dayayıp ikisini birden yuttum. Suyun madeni bir tadı vardı ve doğrusu biraz fazla kaçırmıştım. Midem yanarken başka bir şey düşünmeye çalışarak dişlerimi fırçaladım.

Giyinip oturma odasına döndüm. Annem balkona çıkmış taksicinin elini sıkıyordu, çocuk mutlu mutlu güldü. Annem tevekkülle omuzlarını kaldırdı. Hansen de alaycı alaycı güldü ama umurumda değildi. Bir kere daha yalnız bırakılmak istemiyordum.

Kapının yanındaki askıdan ceketimi alıp babamın eski giysilerinin üzerine geçirdim. Ceket pek temiz görünmediğinden önünü biraz silkeledim, kırışıklarını düzeltmeye çalıştım ve madeni çapa desenli çift sıra düğmesini iliklerdim. Sonra botlarımın bağcıklarını bağladım. Bütün her şey hesaba katıldığında hiç de fena gitmi-

yordu ve ani bir ilhamla mutfağa, hâlâ Calvados şişesinin durduğu tezgâha koştum. Tuhaf ama dolu, hatta hiç dokunulmamış gibi duruyordu. Ceketimi açıp ince şişeyi geniş cebime yerleştirdim. Nihayet kapıdan çıkıp dışarıdakilere katılmaya hazırdım.

"Gidebiliriz," dedim.

Beni ön koltuğa taksicinin yanına oturttular; doğrusu pek memnun olmadı, annemin oturmasını tercih ederdi. Ama bu konuda yapabileceği bir şey yoktu, benimse nerede oturduğum hiç umurumda değildi, ona bakmadım bile. Koltuğumda kaykıldım ve bitkinliğe yenik düştüğümü hissettim. Taksi manevra yapıp yola çıktığında, siyah vasıtasıyla karşı yönden gelen ve yazlığına gitmekte olan Bayan Kaspersen'i gördük. Dönüp arabaya baktı. İçinde bizi görmüş olmalıydı ama el sallamadı. Ağlıyor gibi bir hali vardı.

Arabanın içi karanlık ve sessizdi. Kimse konuşmuyordu. Gözlerimi kapadım. Bizi çevreleyen havadan gri, boğuk sesler, kumsaldan da nemli sesler geliyordu. Asfalttan gelen belli belirsiz ses bacaklarımda ve midemde titreşiyordu. Bütün bunların arasında uykuya daldım. Gözlerimi açtığımda araba durmuştu. Başımın ağrısı geçmişti. Solumda tersanenin ışıkları yanıyor, projektörler bacasında DFDS arması olan bir geminin gövdesini aydınlatıyordu. Sona kalmış gölgeler, pas rengi çelik levhaları birbirine ekleyen kaynak makinelerinin ışıklarıyla dilimleniyordu. Liman girişinin öteki ucunda dalgakıranın açıklığından içeri, mavi burnu yüksekte, kıçı batmış, fenerleri hâlâ yanan bir tekne giriyordu; bu limandan açılmış üç-beş balıkçı teknesinden biri gibi görünüyordu. Şafak sökmüyor, neredeyse gün ağarıyordu. Sağımda rıhtıma bağlı bir feribot vardı. Bu kasabadan Oslo ve Gothenberg'e giden feribotlar kadar büyük değildi. Sarı bacasının üzerinde maviyle F/L yazıyordu, demek ki Læsø Adası'na giden feribottu. Kapıyı açıp rıhtıma çıktım.

"Demek Læsø'ye gidiyoruz," dedim ama cevap alamadım. Başımı çevirip aradaki camdan arkaya baktığımda, annemi gövdesi dimdik, dudakları iyice birbirine yapışmış, arka koltukta yanlamasına otururken gördüm. Hansen iki eliyle kolunu tutmuş benim du-

yabileceğim kadar yüksek bir sesle konuşuyordu:

"Kendini iyi hissetmiyor musun? Geri dönelim mi? Başka zaman gideriz. İstediğin zaman gideriz. Ben hep buradayım."

"Bir şey yok," dedi annem, "kendimi biraz yorgun hissettim sonra da bir ağrı saplandı ama şimdi geçer," dedi. Sesi derinlerden, adeta bir kuyunun dibinden geliyordu. O anda oraya neden gittiğimi tümüyle unuttuğumu fark ettim, kafamdaki teflon duvar kayganlığını bir kere daha sergilemişti, kendimi öyle yılgın, kendimden öyle bezmiş hissettim ki pencereye doğru eğilerek:

"Anne, ben gelmiyorum. Hiç sorun değil. Eve kadar yürüyebilirim, daha önce de yürümüştüm. Hatta daha dün yürüdüm. Sahiden dünse tabii," dedim. Annem inleyerek öne doğru eğildi, kapıyı açtı ve koluna tutunarak:

"Rica ederim bu kadar salaklık yapma. Bizimle geliyorsun," dedi. Ona kolumu uzattım. Ceketimi sıkı sıkı tutup kendini yavaşça koltuktan kaldırdı, ayaklarını rıhtıma koyup doğruldu. Dünyada hiçbir şey bana onu bıraktıramazdı.

"Arvid, yeter, artık ayakta duruyorum, bırakabilirsin," dedi.

"Anne," dedim ve ağlamaya başladım. Kendimi tutamıyordum; Hansen görse de umurumda değildi. Sonra kolunu bırakıp arabanın öteki tarafına koştum ve başımı kaportaya dayayıp daha önce hiç ağlamadığım şekilde, umursamazca, Audi'yi yumruklarımla döve döve ağladım, sonra tekrar arkaya koşup ellerimi pırıl pırıl boyalı bagaj kapağına vurdum; istedikleri kadar bakabilirlerdi, sonra feribota koşup başımı gövdesine dayadım; simsiyah su aşağıda rıhtım boyunca uzanıyordu buz gibi, bağırarak arkama döndüm. Şapşal gülüşlü taksici gırtlağına kadar utanca batmış nereye bakacağını bilemiyordu çünkü daha gençti ve onu nelerin beklediğinin farkında bile değildi.

"Tamam Arvid, bu kadar yeter," dedi annem ama ben ağlamaya devam ediyordum. Omzumu acemice sıvazlamaya çalıştı sonra biraz sertçe vurdu.

"Ee ama yeter artık," diye çıkıştı. O zaman sustum. Hansen belli ki benim namıma utanmış vaziyette yanımıza geldi ve güverteye

çıktık. Biletim yoktu ama feribot sabahın bu saatinde zaten hiç dolmazdı. İskeleye çıktık ve annem daima çantasında taşıdığı eski, kahverengi cüzdanını çıkarıp benim ücretim olan bir kronu ödedi.

23

KAPIDA el ele duruyorduk. Yazlık kampta. Daha önce de gelmiştim buraya ama o zaman yazdı ve gölgeler bu kadar uzun değildi. Yalnız kalmak için gelmiştik buraya. Soğuk ısırıyordu. Müdire idari binanın arkasında belirdi. Mavi kapitone ceketiyle su kenarından yukarı doğru geliyordu; elinde bir kova, kovada balıklar, muhtemelen tatlı su levreğiydi ama çocukluktan beri balık tutmadığım için balıklarla ilgili hiçbir şey hatırlamıyordum. Müdire önce benim yüzüme sonra yanımda duran kıza baktı ve onun çok küçük olduğunu gördü, sonra tekrar bana baktı.

"Yer ayırtmış mıydınız?" diye sordu.

"Evet," dedim.

"Ben sizi yarın bekliyordum."

"Bugün için yer ayırtmıştım," dedim.

"Öyle miydi?"

"Evet, öyleydi."

"Öyledir o zaman," dedi. "Zaten bir şey fark etmez, sizden başka kimse yok, istediğiniz kulübeyi alabilirsiniz."

Hangi kulübeyi istediğimi gayet iyi biliyordum. Ona numarasını söyledim. İdare binasının kapısını açıp kovayı hole bıraktı. Duvardaki panele takılı küçük kancalara dizilmiş anahtarlardan birini aldı; her kancanın üzerindeki numaranın eşi anahtarlığa takılı küçük plastikte de yazıyordu.

"Kulübenin arkasında odun var. İstediğiniz kadar kullanabilirsiniz. Bir şeye ihtiyacınız olursa bana haber verin."

"Tabii," dedim, "ama kendi kendimize hallederiz herhalde."

"Yarın sabah arabayla markete gideceğim, bir isteğiniz varsa söyleyin alayım," dedi. İkimiz de teşekkür edip bir şey olursa haber vereceğimizi söyledik.

Binanın önündeki avludan geçerken soldaki büfenin kapalı olduğunu gördük; kapının iki yanındaki Dagbladet reklamları da kaldırılmıştı. Üzeri brandayla örtülmüş bir traktörün yanından ve ağaçların arasına rasgele serpiştirilmiş kulübelerin arasından geçip nihayet gölün yanındaki kırmızı kütük kulübeye ulaştık. Temeli çıplak kayanın üzerindeydi; patikaya bakan tarafında balkon vardı ve alçaktı, suya bakan tarafsa yüksekti. Pencerelerden koy manzarası görünüyordu; karşı kıyıdaki sırtlar su kıyısına kadar inen dimdik ladin ağaçlarıyla kaplıydı. Koyun öteki ucunda, misafirlerin bol olduğu yaz aylarında açık olan bir bakkal vardı. Gölün bütün kıyılarından insanlar kayıklarla buraya gelir, kayıklarını yan yana uzun bir sıra halinde kıyıya çekerlerdi; buraya son geldiğimde tanıştığım bir hanım bunun şenlikli bir manzara olduğunu söylemişti ama tabii şimdi bakkal kapalıydı.

Birkaç saat önce Ankerløkka'dan otobüse binmiştik. Oslo'nun şimdi öğrenci yurtlarıyla dolu olan Akerselva Meydanı o zamanlar, Oslo'daki çoğu kilise gibi kırmızı tuğladan yapılmış olan St. Jacob Kilisesi'nin tam karşısında kalan bir otobüs garıydı. Eventyrbrua ve nehre doğru inen bulvarın iki yanındaki çıplak ağaçlar üzerinden kiliseyi seyretmek hoş olurdu.

Otobüse Ankerløkka'dan binmiş ve en arkaya oturmuştuk. Otobüs tam saatinde aheste aheste Storgata'ya çıkmıştı ve tekerleri tıpkı şarkıdaki gibi döne döne, döne döne ilerlemeye başlamıştı. Oslo'nun doğusunda ilerlemeye başladık; Grønland, Gamblebyen ve Mosseveien üzerinden güneye yöneldik ve şimdi pek iyi hatırlamıyorum, Ljan İstasyonu, Herrengardsveien ya da başka bir üçüncü yoldan tepelere çıkıp oradan dosdoğru Hauketo'ya indik; o günlerde yüksek binalar, balkonlu evler yerine daha ziyade ağaçlık bir kır manzarası hâkimdi orada. Yükseldikçe dizel motor bütün otobüsü titretiyor, vücutlarımıza, kalçalarımıza, karınlarımıza erotik bir his

veren titreşimler yayılıyordu; sevgilim iki elini de karnının altına bastırıp:

"Daha, biraz daha," demiş ve şehvetli bir gülüşle gözlerini kapamıştı. Ama sonra ellerini kaldırıp kıkır kıkır güldü. Kızarmıştı. Birlikte alçak sesle Sekizinci Güzergâh Ordusu'nun şarkısını söylemeye başladık:

Büyük halk ordusunun askeri
Sakın unutma üç emrimizi
Ve sekiz kural kanununu
Arş asker, arş ileri.

Otobüste sadece bir-iki yolcu dönüp bakmıştı. Biraz onlara güldük biraz da şarkıya, çünkü her gün sınıf çatışmasının yaşandığı ama çoğunlukla göze pek görünmeden, pek kıran kırana bir hal almadan yaşandığı Norveç diye bir ülkede ormanlar arasında ilerleyen bir otobüsteydik. Ama şarkının güzel bir ritmi vardı, neticede marştı ve söylerken bir taraftan da önümüzdeki koltuklarda ellerimizle tempo tutuyorduk.

Pencerelerinin kenarlarında açık mavi çizgiler olan kırmızı, hatta bordo renkli otobüs, Hauketo İstasyonu'nun sağda kaldığı, Enebakk yol tabelasının solu işaret ettiği konaklama tesisinin olduğu kavşağa doğru makul bir süratle ilerliyordu. Her şey geçen seferkinin aynıydı; yolun bütün kıvrımları, kulübeli, paslı levhalı bütün otobüs durakları hep aynı. Artık kapanmış olan bütün büfeler yıpranmış çıplaklıklarıyla ormanın önünde duruyorlardı; boşlukla ve gelip geçmiş bir zamanla dolu. Raflarında Kvikklunsj gofretleri, Freia çikolataları, rengârenk paketleriyle tek biri bile filtreli olmayan Winston, South State, Blue Master ve Tiedemanns Teddy sigaraları yoktu.

Hava daha yeni yağmura, sulu kara dönmüştü. Kış geliyordu. Hava soğuk ve berraktı ama otobüsün içi sıcaktı. Senenin bu zamanı tek otobüs bu olduğu halde topu topu on yolcu vardı. Tek bir proleter, işçi sınıfının tek bir üyesi bile tatillerini gölün kıyısındaki kulübelerde geçirmeye gelmezdi; Spikerverket'ten tek bir işçi, inşaat

işçileri sendikasına bağlı tek bir aile bile Loch Lynsern kıyısında dinlenmeye, koylarında balık tutmaya, kürekleri havaya dikip kayıkta sırtüstü yatmaya, yayılıp işçi gazetesi *Arbeiderbladet*'i okumaya, bir sene boyunca parça monte edip çift vardiya yaptıktan sonra en azından sadece öyle durup maviliğe bakmaya gelmezdi.

Otobüsteki diğer yolcular anayolun kıyısında oturduklarından, kampa kadar giden sadece biz kalmıştık. Otobüsün arkasına oturup, pencereden, otobüsün arkasından havalanan donuk, parlak tozu seyrettik, bir teknenin dümen suyunu seyreder gibi. Toz, kıvrımlı yolda sarı perdeler gibi asılı kalıyor, sonra rüzgârla ağaçların arasına sürükleniyor ve orada çöküyordu.

"Heyecanlı mısın?" dedi.

"Evet," dedim.

"Ben de," dedi.

Sonbaharda ve kışın otobüs 120 numaralı yolun sapağında duruyor, kampa kadar girmiyormuş. Bu zoraki yürüyüşü hiç beklememiştik doğrusu. Buzlanma şose yolu beton gibi sertleştirmişti ve anızların üzeri pudra şekeri gibi buzla kaplıydı. Yol öyle fena buz tutmuştu ki attığımız her adımda ayaklarımızın altında flamenko gitarı gibi tınlıyordu. Kampa ulaşmak için bir saat yürüdük.

Biz avluyu geçerken idari binada ses seda yoktu. Ağızlarımızdan dumanlar çıkarak kapı eşiğinde durduğumuzda hava kararmak üzereydi ve gölün üzerinde mavi şeffaf bir ışık vardı. Kapının üzerindeki lambadan sönük sarı bir ışık sızıyordu. Önce kapıyı çaldık, sonra çekinerek girişteki pirinç çanı çaldık ve mavi kapitone ceketli bir kadın, elinde bir kovayla, göle giden patikada binaya doğru yürümeye başladı.

Kapının kilidini açıp onu içeri buyur ettim ve çantamı kapının yanına atıp odun getirmek için külubenin arkasına yürüdüm. Kollarım çeneme kadar odunlarla dolu geri geldiğimde ateş çoktan yakılmıştı ve köşedeki sepette bolca odun vardı. Ateşi onun yakması beni utandırdı mı diye düşündüm. Utandırmamıştı.

"Elinden bu işler de geliyor demek," dedim.

"Kız İzciler," dedi. "İki sene önceye kadar izciydim. İzcilik unutulmaz." Bir şarkı tutturdu:

Gölgeler usul usul koyulduğunda
Yumarız uyumak için gözlerimizi
Tanrım şükürler olsun sana
Koruduğun için bizi.

Sevdiklerimizi uzak tut kederden
Yataklarında huzurla uyusunlar
Biz oyunlar oynayalım
Şafak sökene kadar

Sonra her zamanki gibi kızardı ama bence çok komikti. Benden daha komikti.

Ertesi sabah geç vakte kadar uyuduk. Uyandığımda güneş çoktan yükselmişti; hava sisliydi ve koyun karşı kıyısında sanki birisi oraya bir şişe süt dökmüş gibi bembeyaz, ince bir tabaka buz vardı. Saatime bakıp pantolonumu ayağıma çektim ve süveterimi hızla kafamdan geçirip kapıyı sessizce kapatarak idari binaya doğru yürüdüm. Uyanır uyanmaz tütünümüzün bittiğini hatırlamıştım.

Yokuş yukarı çıkarken hava acayip soğuktu. Traktörün yanından geçince müdirenin Ford'unu, egzos borusundan beyaz dumanlar çıkararak, büfenin önünde titrer vaziyette buldum. Müdire arabanın öteki tarafında camdaki buzları kazıyordu. O tarafa dolandım:

"Valla fena soğuk," dedim. Gülümseyerek başını salladı ve kazımaya devam etti. Ben de eski botlarımın içindeki çıplak ayaklarımla hafif hafif tepinerek onu bekledim. Nihayet işini bitirip mavi plastik buz kazıyıcısını arka koltuğa attı.

"Tütün almayı unutmuşuz," dedim. "Sizin için bir sakıncası yoksa alabilir misiniz?"

Kaskatı parmaklarla cebimde tütün paketini bulup ona hangi markayı istediğimi gösterdim, belki tütün konusunda fazla bilgisi yoktur diye.

"Evet, tabii alırım," dedi ve ona parayı uzattım. Bana bakıp "Siz öyle üşümüyor musunuz?" dedi. Hem nasıl üşüyordum. Üzerimde, kulübede uyuyan kızın ördüğü ilk kazak vardı ve geniş ilmekleri arasından etim görünüyordu. İddia edemem ama beni biraz fazla yakından inceledi gibime gelmişti, sonra arabasına binip avludan çıktı ve şose yoldan 120 numaralı karayoluna ve bakkala doğru yola çıktı.

Geri dönüp kulübeye yürüdüm.

Kapıyı açtığımda ellerimi önce birbirlerine, sonra da yanma hissi oluşana kadar kulaklarıma sürttüm. Sobanın küçük kapağını açtım ve içine odunları Stonehenge'deki taşlar gibi dizip aralarına da *Dagbladet*'in birkaç sayfasını buruşturup tıktım. Kibritle gazeteyi yaktım, söner gibi olduğunda iki kere daha yaktım, soba kapağını da açık bırakınca nihayet tutuştu. Odun o kadar kuruydu ki hemen yanmaya başladı. Sobanın kapağını kapatınca güm güm ötmeye başladı.

Sevgilimin yatakta döndüğünü duydum ve gözlerini sırtımda hissettim.

"Merhaba delikanlı, yatağa geri gelsene," dedi.

"Geldim," dedim ve kazağımla pantolunumu çıkarıp yorganın altına, yanına girdim.

"Siktir amma soğuksun," dedi. "Donmuşsun." Sonra bütün vücudumu hızlı hızlı ovalamaya başladı ve beklenen oldu. Bittiğinde her zamanki gibi omuz omuza, el ele yattık ve sıcaklık onun vücudundan benim vücuduma aktı. Onu tanımadan önce senelerce ne yaptım, sıcaklığını nereden aldım hiç bilemiyordum.

"Kahvaltıdan sonra kürek çekmek ister misin?"

"Su buz tutmuş," dedim.

"O kadar da kalın değildir herhalde."

"Yok, ince."

"O zaman çok eğlenceli olur," dedi ve ben de ona hak verdim.

"Ama şimdilik burada biraz böyle yatmak istiyorum," dedim ve gözlerimi kapayıp ona yaslandım. "Tütün istemek için gittim.

Almayı unutmuşuz. Sadece bir paket var, yetmez. Müdireyi tam çıkmadan önce yakaladım." Gözlerimi açtım. "Arabasına binmeden önce bana çok dikkatli baktı," dedim.

"Muhtemelen seni bu kazakla beğenmiştir."

"Olabilir."

"Tabii. İlmeklerin arasından her şey görünüyor."

Güldüm. "O niyetle bakmışsa canın sıkılır mı?"

"Yok canım. Sadece ortak bir noktamız olduğunu gösterir. Hem bizimle ne alakası var ki o kadının?"

Gözlerimi kapattım ve bu cevabın tadına vardım çünkü tam da istediğim cevaptı. Sobada odunlar devrildi. Kulübe, yapıldığı kayın odununun tatlı kokusunu bırakarak ısınıyordu. Yaşlı kütükler hep bildiğim ve hep sevdiğim bir şey gibi kokuyordu.

Oraya sadece bir geceliğine gitmiştik ve akşam üzeri 120 numaralı karayolundan otobüse binecektik; yani fazla zamanımız yoktu. Günü verimli kullanmamız gerekiyor diye düşünürken uyuyakaldım, ikimiz de uyuduk, sonra uyandık, sonra tekrar uyuduk. Nihayet tam manasıyla uyanıp giyindik ve kahvaltımızı ettik. Uykudan sersemlemiştik. Suya indik. Kayıklardan birini yuvarlayıp altından kürekleri bulduk ve birlikte kayığı kayaların üzerinden suya indirdik. Kürekleri de kayığın içine atıp oturma yerinin altına bir olta koyduk. Sevgilimin oltasıydı. İnce buzun çıtırdadığını duyabiliyorduk. Dikkatle kayığa bindim, yüzüm karaya dönük oturdum ve kürekleri ıskarmozlara taktım. O da kayığa bindi ve kıçtan eğilip kayaları itti; sonra bana döndü ve karşılıklı oturduk. Gülümsedi.

"Neden kürek çekmiyorsun?" dedi.

"Belki sen istersin diye düşündüm."

"Ben böyle iyiyim. Burada oturup senin ter dökmeni seyredeyim. Çek bakalım."

Muhtemelen kürekçilikte iyiydi. Ben kano severdim. Kızılderili tarzı. Kürek çekmek soluk benizlilere hastı.

"Buranın erkeği benim," dedim ve güldüm.

"Ya kim olacaktı," dedi ve kısık, neredeyse hülyalı gözlerle bana baktı.

Küreklerin her suya batışında kırılgan buz çıtırdıyor, kayığın dümensuyundaki geniş boşluğun iki yanında tırtıklı delikler oluşuyordu. Kutup gemileri Fram'ya da Gjoa kuzeybatı kanalından geçerken tekrar kapanan buzlar gibi gacır gucur bir ses çıkıyordu ama öyle bir şey olduğu yoktu tabii. Normal gidiyorduk.

"Çok hoş," dedi. "Sesi çok hoş değil mi? Zor mu?"

"Yok," dedim, "normal."

Üzerinde iki yün yelek, bir İzlanda süveteri, mor bir atkı, Norveç'in kuzeyinde, Lofotenli denizcilerin giydikleri şapkalara benzeyen deri bir şapka ve ellerinde eldiven vardı. Yani gayet sıkı giyinmişti ve yanakları da kızarmıştı. Benim üzerimde eskiden babamın olan üç ekoseli penye gömlek, onun ördüğü kazak, ceketim ve eldivenlerim vardı. Şapkam yoktu. Şapka erkeğe gelmez; bu yüzden de kulaklarım epey üşüyordu ama dayanılmayacak gibi değildi.

"Balık tutalım mı?" dedi.

"Olur. Ama oltayı senin atman gerekecek, ben kürek çekiyorum."

"Bana uyar."

Eldivenlerini çıkarıp oturma yerinin altındaki şişe yeşili oltayı alarak iğneleri açtı ve hızlı, neredeyse görülemeyecek kadar hızlı bir hareketle yemleri taktı. Ne yaptığını gayet iyi bildiği belliydi ve kurşun, gölü keskin bir şlop sesiyle deldi.

Kayık fiberglastı ve bence biraz fazla yüksekti; ahşap bir kayığın aksine, nihayet bana iyi gelen bir ritme kavuştuğumda istediğim hıza ulaşmadı. Düz bir hat üzerinde ilerlemek için epey gayret sarf etmem gerekiyordu; terlemeye başlamıştım ve doğrusu buna canım sıkılmıştı. Soğuktan kızarmış yüzüne, parlak misinayı ve beyaz buzlu suyu beklentiyle izleyen gözlerine baktım. Kıyı boyunda sis hâlâ ağaçlar arasında süzülüyor, onları putperest bir geçmişten fırlamış efsanevi mahluklara çeviriyordu. Uçuk pembe bulutlar kırmızı kulübelerin üzerinde asılı duruyor, sisin arkasından güneş yükseliyordu. Neden canını sıkıyorsun ki, dedim kendi kendi-

me, bu güzel, bu çok güzel, daha iyisini bulamazsın, biraz terlesen ne çıkar.

"Vay be, bu kayığı götürmek epey zor işmiş," dedim.

"Evet," dedi, "bu fiberglas kayıklar böyle oluyor, çok hafif." O sırada oltaya balık vurdu. Yerinde zıplayıp bağırdı: "Tuttum! Şimdi çekeceğiz pezevengi." Daha önce hiç böyle küfür ettiğini duymamıştım, gerçekten de çok hoşuma gitti, heyecanlandım.

Oltayı önce biraz gevşek bıraktı, sonra yavaş yavaş sardı ve balığı dikkatle kayığın içine aldı.

"Tatlı su levreği," dedi, "büyükmüş de."

"Tebrikler," dedim, laf olsun diye de değil. Başını Chaplin gibi ya da çizgi filmdeki kukla Pinokyo gibi öne eğerek selam verince şapkası öne kaydı. Sol elini göğsünün sağına bastırıp oltayı kafasının üzerine kaldırdı. Balık kıpırdanıyordu.

"Senin şerefine küçük bir balık, tatlım."

Güldüm. Birlikte levreği oltadan çıkardık ve kayığın zeminine attık. Hayvan orada çırpınmaya başlayınca, zavallı küçük balık, dedi, ben de kayığa bu iş için konmuş bir sopayı alıp hayvanın kafasına sertçe vurdum, bir-iki daha çırpındıktan sonra hareketsiz kaldı.

Doğruldum. Sırtımda güneşi, çözülen sisi, eriyen buzu hissedebiliyordum. Yüzü altın rengiydi, saçları da; yüzünü güneşe kaldırmış, göz kamaştıran ışıkta gözlerini kapatmıştı.

"Nasıl, yandım mı?" diye sordu.

Yine güldüm. "Senle ben," dedim. "Sadece senle ben."

"Çok keyifli," dedi ve gülümsedi. Kürekleri öylece ıskarmozlara bıraktım. Kayığın etrafındaki sular sessizleşti. Kulübe sessizce kayaların üzerinde asılı duruyordu, bacasından usul usul duman yükseliyordu ve günün birinde bu kadar güzel bir şeyin toza dönüşeceğini idrak etmek imkânsızdı.

IV

24

LÆSØ'YE GELDİĞİMİZDE, anakaradan gelen feribotun yanaştığı Vesterø Limanı'ndaki küçük bir otele girdik. Eski otel rıhtıma bir taş atımı mesafedeydi. Annem iyi olduğunu, çok şükür daha elden ayaktan düşmediğini söylemişti. Martıların gemi direkleri üzerinde hortum gibi döndüğü ve bütün gökyüzünü kapladığı balıkçı limanına bakıyordu otel. Martıların göğüsleri öyle beyazdı ki güneş çekildiğinde onlara bakmak gözlerimizi acıtıyordu. Bildiğimiz martılar, deniz kırlangıçları, iri gri martılar vardı. Teknelerin yelkenleri turuncu, yeşil ya da beyazdı ve kırmızı şamandıralar, rüzgârda sallanan flamalar arasında ağlar yelpaze gibi rıhtıma serilmişti.

"Burayı çok farklı gördüm," dedi annem.

"Ne zamana göre?" dedim.

"Kırk yıl öncesine göre."

"Kırk yıldır buraya hiç gelmedin mi?"

"Hayır," dedi.

Otelin kapısından girip çantalarımızı yere bıraktık. Benim çantam yoktu ama annemin mavi çantasını taşıyordum. Hansen'in çantası vardı. Üzerimde babamın giysileri ve nemli ceketim vardı. Kurutsam iyi olacaktı. Üzerimde soğuk soğuk duruyordu. Beni hasta edebilirdi.

Annem resepsiyona gidip yıpranmış, antika cüzdanını çantasından çıkardı. İçinde bolca para vardı ve şimdiye kadar hiç harcamadığı şekilde harcıyordu; biraz netameli bir durumdu bu, hoşuma gitmemişti. Önceden yer ayırtmamış biri için odaları olup olmadığını sorduğunu duydum, belli ki o biri bendim, senenin bu zamanı

yer problemi olmuyordu. Konuşması acayip Danimarkalı geliyordu kulağa, her zamanki konuşmaları gibi değildi.

Sonra odalarımıza çıktık. Annemin bir saat dinlenmesi gerekiyordu, herhalde Hansen'in de. İç cebimden Calvados şişesini çıkarıp komodinin üzerine koydum ve ceketimi pencerenin altındaki radyatörün üzerine serdim, sıcaktı. Oda da sıcaktı. Yatağın üzerine oturup pencereden limana baktım ve düşünülmesi gereken şeyleri düşündüm. Pek iyi geldiğini söyleyemem.

Sırtüstü yattım. Yatak yumuşaktı. Gözlerimi kapattığımda zaman kayboldu. Saatime tekrar baktığımda bir saat geçmişti. Dumanı tüten ceketimi üzerime giyip yemek için aşağı indiğimde bizimkiler çoktan yerlerini almıştı. Masanın başında babam yerine Hansen'in oturuyor olması bana tuhaf gelmeliydi herhalde ama gelmemişti. Bunu fark ettiğimde kendimi suçlu hissettim.

Pencerenin yanına oturmuştuk. Acıkmıştım. Bir süre sonra annem masanın üzerinden eğilip yola baktı. Bunu iki kere yaptıktan sonra üçüncüde ayağa kalkıp paltosunu sandalyeden aldı.

"Hadi bakalım, gitme zamanı," dedi. Hansen de ayağa kalktı ama bu sefer nereye gittiğimizi sormadım. Daha bitirmeme çok olduğu halde yemeğimi tabağımda bıraktım ve onlara katılmak üzere ayağakalktım. Başka nereye gidecektim ki? Sokakta motoru çalışır vaziyette bir taksi bekliyordu. Önceki gibi oturduk. Ben öne taksicinin yanına, ötekiler arkaya. Bu durum neden böyle yerleşmişti, sabah birlikte aldıkları bir kararmıydı bilemiyordum.

Güneye, adadaki üç büyükköyden biri olan Byrum'a doğru yola çıktık. Yolun iki yanında elektrikli teller, taş duvarlar, çalılarla çevrili düz otlaklar vardı. Bazı çiftliklerde büyük ağaçlar da göze çarpıyordu ve kasım ayında olduğumuzdan arazi soğuk ve temizlenmiş görünüyordu. Araba gayet hızlı gidiyordu. Uzaktan Byrum'ın kulesini gördük; o kadar yüksek bir kule olmadığı halde düz arazide hemen göze çarpıyordu. Eski şövalye şatoları gibi mazgalları vardı; eskiden ne için kullanıyorlarmış, şimdi neye yarıyor hiç bilmiyordum. Belki de sadece seyredecek bir şey olsun diye yapmışlardı. Bir Hıristiyan köyünde, sadece kilisenin işaret edeceği yere işaret

eden bir kulenin olması biraz kibirli bir şey gibi görünüyordu; hem kilise de ülkenin en eski kiliselerinden biriydi sanırım ama hızla önünden geçip köyün güney ucundan çıktık.

Sonra doğuya dönüp denize doğru gitmeye başladık. Bana geri dönüyormuşuz gibi gelmişti ama taksici benim bilmediğim bir şey biliyordu muhtemelen ve bizi keyfinin istediği yere götürebilirdi, hiç benim üzerime vazife değildi. Yol şoseydi ve kuruydu. Havanın nemli olmasına rağmen arabanın arkasından kalkan tozu görebiliyorduk. Ovada birkaç kilometre daha gittikten sonra durduk. Doğrusu burada her şey ovadan ibaret görünüyordu. Yolun kenarında sivri çatılı, çatı katlı, sarı tuğladan, orta büyüklükte bir ev vardı. Ne eskiydi ne yeni, savaş sonrası yapılmış evlere de benzemiyordu. Benden daha yaşlıydı. Evin arkasında koyunlar vardı. Gezinebilecekleri yeterince, hatta haddinden fazla boş alan vardı ama bütün sürü muhtemelen samanın konulduğu küçük bir ahırın dibine toplanmıştı, tabii otlaklar kurumuştu artık.

Annem arabadan indi. Hansen yerinden kıpırdamadığı için ben de yerimde kaldım. Annem eve doğru bir-iki adım attıktan sonra arabaya geri döndü ve eğilip arka koltuktan çantasını aldıktan sonra içinden bir zarf çıkarıp kapıyı sertçe kapadı. Zarfı açıp içinden dört tane siyah beyaz fotoğraf çıkardı. Arabanın kapısına yaslanıp fotoğrafları elinde oyun kâğıdı gibi açtı.

"Buraya niçin geldik?" dedim.

"Ağabeyin burada doğmuş," dedi Hansen. "Bu evde."

Öne eğilince fotoğrafları pencereden net olarak görebildim; gerçekten de bu evdi. Fotoğrafların ikisinde annem vardı. Otların üzerine oturmuştu ve ayaklarının dibinde bir köpek vardı, alnında baklava şeklinde leke olan bir çoban köpeği. Köpekten pek anlamam ama anneme bakıyordu, belli ki arkadaştılar ve en ufak bir ipucu köpeğin annemin aklından geçenleri yapmasına yeterdi.

Annem gençti ve beline bir önlük dolamıştı. Çok güzeldi. Öteki fotoğrafta evin önündeki basamakların üzerinde kendinden daha yaşlı bir kadınla oturuyordu. Annesi olacak kadar yaşlı değil, belki ondan bir on yaş kadar büyüktü kadın. Son iki fotoğraf sade-

ce evi iki farklı açıdan gösteren fotoğraflardı. Birisi evin nasıl olduğunu hatırlayabilmek için çekmişti onları.

Annem fotoğrafları tekrar zarfa koyup kapıyı açtı. Zarfı koltuğa koyup Hansen'e baktı. Hansen de başını sallayarak gülümsedi. Annem derin bir nefes aldıktan sonra kapıyı kapattı ve bence biraz titrek adımlarla eve doğru yürümeye başladı.

Kapıya vardığında çalmadan önce durup en az bir dakika bekledi, sonra kapıyı çaldı ama kimse açmadı. Dönüp bize baktı ve ellerini havaya kaldırarak başını iki yana salladı. Hansen yine başını sallayarak gülümsedi. Bunun üzerine annem kapıyı bir kere daha, bu sefer daha sert çaldı ve bekledi. Nihayet annemden daha büyük, yetmiş yaşlarında bir kadın kapıyı açtı. Bir süre birbirlerine baktılar. Sonra konuşmaya başladılar ama çok uzak olduklarından ne konuştuklarını duyamıyordum.

"Biz böyle arabada mı oturacağız?" dedim.

"Ne kadar sürerse sürsün biz burada oturacağız," dedi Hansen.

"Peki," dedim.

İkisi kapıda dikiliyorlardı. Güneş bir an ön cama vurup çekildi. Taksici camı indirmiş sigara içiyordu, Prince sigarası. Duman gözlerimi yaktığı için başımı çevirdim.

"Ben seni hatırlıyorum," dedi annem. "Ingrid'sin. Sen beni hatırlıyor musun?"

Kadın sağ dirseğini kapının çerçevesine dayamış, yumruğunu havada hafifçe sıkmış, eminim ömrü billah kapıyı her açtığında durduğu şekilde duruyordu. Dikkatle annemin yüzüne baktıktan sonra çerçeveyi kendi haline bırakıp bir-iki adım geri attı ve önlüğünün cebinden gözlüğünü çıkardı.

"Evet," dedi. "Seni hatırlıyorum. Adını da hatırlıyorum. Savaştan hemen sonra gelmiştin, bir-iki yıl sonra. O zaman daha bu hale gelmemiştik," dedi gülerek. "Ama belki hâlâ aynıyızdır."

"Bence değiliz," dedi annem.

"Belki de haklısın, içeri gelmez misin?"

"Gelirim," dedi annem.

Kadının arkasından hole girdi ve bileklikli botlarının parlak fermuarını açmak için zahmetle eğildi. "Eskiden, hamileyken de böyle zor eğilirdin, çıkartma çamur yok nasılsa, yeri sonra siliverirım," dedi Ingrid.

Gülümsedi. "Kahve yapayım," dedi ve mutfağa girdi. Tezgâhın üzerinde ikili bir gaz ocağı vardı. Ocağı yakıp düdüklü çaydanlığı üzerine koydu. Annem oturma odasına girmişti. Eskisi gibi değildi oda, yaşlı bir kadının oturma odasına benziyordu. İnsan gençken kim olursa olsun günün birinde, bütün ıvır zıvır, bütün o dantelli sehpa örtüleri, küçük porselen köpekler, Alplerde bir yerde değirmenin yanında duran porselen çoban, duvarlarda çerçeveli resimler, balık avlarken dereye fazlaca eğilmiş sarı örgülü kızı koruyan melekler gelip odasına giriveriyordu. Pencerenin kenarındaki saksılarda, belli ki uzun zamandır orada duran kırmızı beyaz sardunyalar vardı.

Annem paltosunun düğmelerini açıp omuzlarından indirdikten sonra masaya oturdu ve dışarıya, ahır tarafına baktığında koyunların sessiz, ağır, sonbaharda, kışın, güneşte ya da karda hep yaptıkları gibi başları duvara dayalı durduklarını gördü. Yazları çayırlara yayılıp otlarlardı. Keyiflerinin istediği yere gider ama akşamları, Norveç'teki dağ meralarında otlayan keçiler gibi mutlaka geri dönerlerdi.

Ingrid porselen bir çaydanlığa koyduğu kahve ve tepsiye yerleştirdiği fincanlarla geldi.

"Hâlâ koyunların var," dedi annem.

"Vazgeçemiyorum. Kendimi bildim bileli burada koyun baktık. En azından ben baktım. Biliyorsun nakliyeci Karlsen erken öldü." Kocasından hâlâ kırk yıl önce olduğu gibi nakliyeci Karlsen diye bahsediyordu.

Ingrid sırtını pencereye dönerek divana oturdu.

"Kuzulama zamanı bir komşum yardım ediyor, bir sıkıntım oldu mu telefon var," dedi ve gülümsedi. "Ama tabii artık yavaş yavaş vazgeçmem lazım." Annemin önüne bir fincan koydu. Durakladı. Hiç sabırsız değildi. Eğilip çifte kavrulmuş kahveyi fincana döktü ve ortalığı müthiş bir koku kapladı.

"Seni tekrar görmek istedim," dedi annem. "Daha bir-iki gün önce karar verdim. Yapmam gereken buymuş gibi geldi."

"İyi ettin," dedi Ingrid, "pek misafirim olmuyor. Ara sıra oğlum geliyor. Suyun öte yanındaki kasabada oturuyor. İlk gittiğinde bir-iki sene seni çok düşündüm. Ama sonra unuttum." Sakin ve dikkatli konuşuyordu yanlış bir şey söylememek için.

"Ben de seni çok düşündüm. Bazen senden başka hiç yakınım yokmuş gibi gelirdi. Tekrar görüşmeyi çok istedim ama memlekete sık sık geldiğim halde bir türlü uğrayamadım," dedi annem, başıyla anakaranın bulunduğunu zannettiği yeri işaret etmiş ama yanılmıştı.

"Hayatımın ikinci bölümü bu evde başladı ya da birinci bölümü burada bitti. Belki ikisi birden. Burası çok emniyetliydi, daha iyisini düşünemiyorum, keşke kalabilseydim ama oğlan bir yaşına gelince Norveç'e gitmek zorunda kaldım. Başka seçeneğim yok sanmıştım. Ama varmış." Sonra annem başını dizlerine kapayıp ağladı. "Hiçbir şey hayal ettiğim gibi olmadı," dedi, "beklediğim gibi olmadı, şimdi de bu hastalık çıktı."

Ingrid hâlâ gülümsüyordu. "Ciddi mi?"

"Evet," dedi annem. "En azından doktorlar öyle düşünüyor."

"Üzüldüm," dedi Ingrid. "Kahveden sonra yürüyüşe çıkalım mı? Yürüyebilir misin?"

"Yürürüm."

Kahvelerini içtiler. Birbirlerine gülümsediler. Annem gözlerini sildi. Sıcak sıcak orada oturmak güzeldi, sonra annem bir an yürüyemeyeceğini düşündü.

"Arabadaki o mu? Büyüyünce nasıl biri olduğunu görmek isterdim."

"Hayır, arabadaki onun bir küçüğü."

"İçeri çağırmayalım mı?"

"Çağırmayalım. Otuz yedi yaşına geldi ama hâlâ yetişkin olamadı. Boşanıyor. Onu ne yapayım bilemiyorum. Arkadaşım Hansen de arabada. O da geldi, bana arkadaşlık etmek için. Beklemekten sıkılmaz."

"Taksi fazla yazmayacak mı?"

"Baştan sabit bir fiyat üzerinde anlaştık."

"İyi bari," dedi Ingrid ve hole çıkıp paltosunu giydi. Annem de peşinden gitti ama vücudu ağır ve isteksizdi.

"İnsan yürürken daha kolay konuşuyor," dedi Ingrid, annem de ona hak verdi.

Ingrid başına bir örtü bağladı. "Dışarısı soğuk," dedi, "kafanı mutlaka ört." Annemin yaşlı Rus kadınlarında gördüğü, pembe çiçekli beyaz bir başörtüsü aldı raftan; artık ben de öyleyim herhalde, diye düşündü annem, ben de yaşlıyım.

Kapı açıldığında başlarına sıkı sıkı bağladıkları örtüleriyle dışarı çıktılar, yaşlı kadın kapıyı çektikten sonra dönüp arabada oturan bizlere baktı ve her nedense kapıyı kilitledi, gerçi pek bizimle alakalı olduğunu sanmıyorum. Elleri paltolarının ceplerinde yürümeye başladılar ve taksinin yanından geçip ovaya doğru ilerlediler. Ne konuştuklarını tahmin etmem zordu.

Onlar yirmi metre kadar uzaklaştığında Hansen kapıyı açıp dışarı çıktı ve aksi yöne yürümeye başladı. Ben de peşine takıldım.

"Bacakların mı uyuştu?" dedim.

"Evet," dedi.

"Benim de."

Ceketimin yakasını kaldırmıştım; gökyüzü griydi ve neredeyse başlarımızın üzerine bastırıyordu. Yüzüme değen nemli ve yapışkan hava şakaklarıma hafifçe abanıyordu. Biraz yürüdükten sonra cebimden tütün paketini çıkarıp bir sigara sardım, sonra bir tane daha sarıp Hansen'e ikram ettim.

"Teşekkür ederim, fena da olmaz hani," dedi. İki sigarayı da yaktım; ilk nefesleri çektiğimizde gerçekten de harikaydı.

"Sence ne konuşuyorlardır?" dedim.

"Tahmin etmesi zor değil," dedi Hansen. "Ağabeyinin doğduğu zamanlardan, o sırada burada yaşadıkları şeylerden bahsediyorlardır. Biliyorsun burada doğmuştu."

"Biliyorum. Söylemiştin. Aslında hep biliyordum da gözümün önüne getiremiyordum, kimse bana anlatmamıştı."

"Anlatmamışlardır. Belki de anlatmaları gerekirdi."

"Evet," dedim. "Sence benden de bahsediyorlar mıdır?"

"Zannetmem."

"Ben de," dedim.

Hansen pek konuşmak istemediğinden sessizce yürümeye devam ettik. Ova ancak bir Danimarka ovasının olabileceği kadar düzdü. Uzun zaman önce birisi eline bir demir alıp her yeri düzlemişti sanki.

Ovanın ortasında bir küme ev vardı. Birkaçının çatıları kurutulmuş deniz yosunuyla kaplanmıştı. Evlerin etrafına çepeçevre ağaçlarekilmişti; daha pek boy atmamış çam ve ladin ağaçlarıydı. Etraflarından dolanıp geldiğimiz yoldan geri döndük. Hızlı yürümüyorduk, zaman da bize ilişmiyordu. Alçak sesle tık tık diyordu. Taksimetre gibi. Arabaya vardığımızda hemen içeri girdik. Taksici içeriyi ısıtmak için motoru açık bırakmıştı. Benzin ibresine baktım ama daha yarım depodan fazla vardı.

Sonra nemli rüzgâra doğru hafifçe eğilmiş, kol kola, eşarp eşarba geri döndüler. Evin önünde yine kol kola, daha doğrusu el ele durdular; belli ki daha söylenecek şeyler vardı zira birlikte içeri girdiler. Biz arabada hepimiz kendi köşelerimize büzüşmüş oturmaya devam ettik ve on beş dakika sonra annem elinde küçük bir paketle tek başına evden çıktı.

Otelde akşam yemeğini yedikten sonra Calvados şişesini almak için odama çıktım ve üç plastik bardakla tekrar aşağı indim. Annemle Hansen hâlâ masada oturuyorlardı. Şişeyle bardakları önlerine koydum. İkisi de sigara içiyordu. Dışarısı karanlıktı. Birbirlerine baktılar, sonra annem bana bakıp hafifçe, ama ruhsuz gülümsedi, yine de şüpheci bir hali yoktu. Calvados'u plastik bardaklara koydum ve Hansen kendi bardağını kaldırdı.

"*Zafer Takı*, öyle mi?" dedi.

"*Zafer Takı*, Boris'le Ravic'in şerefine, Tanrı ikisinden de razı olsun," dedi annem gülerek, ben de onlardan daha temkinli bir havada bardağımı kaldırdım ve bir yudum içtim. Kuvvetli ve güzel

bir tadı vardı, viskiden çok daha iyi. Alkol pırıl pırıl mideme indi ve Hansen'in bas sesi her şeyi zangırdattı.

"Vay canına," dedi "sağlam içkiymiş."

"Bir tane daha," diyerek şişeyi elime aldım ama Hansen başını iki yana salladı.

Annem "Bugünlük bu kadar yeter. Ben yukarı çıkıyorum. Sabah görüşürüz," dedi.

"Ditto," dedi Hansen, bu kelimeyi daha önce duymuştum, "aynen" manasına geldiğini biliyordum, demek o da yukarı çıkacaktı, ki nitekim birlikte kalkıp birinci kata çıkmak üzere merdivene doğru yürüdüler ve beni masada yalnız bıraktılar. Kendime bir bardak daha koyup sarı sıvıyı küçük yudumlar halinde içerken pencereden limanı seyrediyordum; rıhtımın ışıkları yanıyordu, bazı teknelerde de ışık vardı ve iskelelerine fenerler asılmıştı. Ayağa kalkıp denizci ceketimi sandalyeden aldım. Şişeyi ceketimin iç cebine koydum ve plastik bardağı da alıp limana, balıkçı teknelerinin dizi dizi bağlanmış olduğu rıhtımlardan birine gittim. Rıhtımın sonuna kadar yürüdüm ve karanlıkta betona vuran dalgaların yumuşak, şırıltılı sesini dinleyerek durdum. Bardağı neredeyse ağzına kadar doldurdum ve bir taraftan içerken bir taraftan geri yürümeye başladım. Kendimi iyi, adeta mutlu hissediyordum, bunun sebebinin alkol olduğunu biliyordum ama hiç umurumda değildi.

25

HANSEN DAHA UYANMAMIŞTI. Annemle ikimiz batıya, anakaraya bakan kumsalda yan yana duruyorduk. Hava değişmiş, aniden çıtır çıtır soğuk olmuştu ve gün çoktan ağarmıştı. Isı sıfırın altındaydı ve sonbaharda bazen görüldüğü üzre, gökyüzünden bir büyüteç inmiş gibi hava pırıl pırıldı. O büyüteçten baktığımızda, kuzeyindeki ve güneyindeki pas rengi gökyüzüyle, ortasındaki yüksek kilise kulesiyle, anakaradaki kasabayı görebiliyorduk. Pusun olmadığı günlerde o kasabanın kıyısından bakınca bizim burada durduğumuz kumsal görülebilirdi.

Üzerinde kırmızıyla *dlg* harfleri yazan, devasa, gri betondan eski hububat silosunu limanın üzerinde seçebiliyordum ama limanı göremiyorduk. Silo artık boştu; içinde kof yankılar ve tepeden aşağı binlerce metreküplük zifiri karanlıktan başka bir şey yoktu. Her şey değişiyordu, bütün kasaba. Arabaların giremediği sokaklar, eskisinden çok daha fazla mağaza ve bar, sarhoş Norveçli ve İsveçlilerle dolu daha fazla feribot vardı.

Başımı azıcık çevirip anneme baktım. Hava temizdi, rüzgâr yüzlerimizi kesiyordu. Sol eliyle paltosunun yakasını sıkı sıkı tutuyordu, sigarasını sağ elinin eldivenli parmaklarının kuytusuna saklamıştı. Rüzgâr saçlarına kıvırcık daireler çizdiriyordu; hâlâ koyuydu saçları ama beyazlar bir gün öncesinden bile daha fazlaydı.

Üzerimde denizci ceketim vardı ve ben de sigaramı çıplak parmaklarımın arasında tutuyordum. Kulaklarım muhtemelen kireç gibi bembeyaz kesilmişti ve parmaklarım da yavaş yavaş mavimtrak bir renk alıyordu. Sonunda öyle üşüdüler ki soğuktan çatlayacaklar zannettim, tırnaklarım da zonklamaya başlayınca daha fazla daya-

namayıp yarısını içtiğim sigarayı donmuş kuma attım. Sonra ellerimi ceplerime sokup defalarca açıp kapadım. Sağ elim artık sızlamıyor gibiydi. Belki de uyuştuğu için. Şiş yanağım soğukta yanıyordu.

"Eldivenin yok mu?"

"Hayır," dedim.

"Aklın bir karış havada," dedi ve usulca omzunu omzuma dayadı, birden mutlu oldum. "Hep böyleydin," dedi.

"Biliyorum," dedim. "Çocukluktan beri böyleyim."

"Maalesef bende de fazla eldiven yok. Yanıma sadece bunları aldım."

"Olsun. Ellerimi ceplerimde ısıtırım."

"Ama o zaman da sigaranı içemezsin."

"Sürekli içmem gerekmiyor, anne."

"Tabii. Aslında bırakmak lazım. Gerçekten." Durgunlaştı ve gözleri uzaklara daldı. "Tanrım artık bırakmanın hiç manası kalmadı."

Tam o sırada ona doğru şeyi söylemem gerekiyordu ama öyle bir şey varsa bile onun ne olduğunu bilmiyordum, bildiğini söyleyen varsa da hiçbir halttan haberi yoktur. Ben de ilk aklıma geleni söyledim.

"Korkuyor musun?"

"Neden?" dedi ve sert bir hareketle bana dönüp geldiğimden beri ilk olarak yüzüme baktı. Kızardığımı hissediyordum. Başımı eğip yere baktım.

"Ölümden korktuğumu mu düşünüyorsun?" dedi.

"Bilmem," dedim. "Korkuyor musun?"

"Hayır," dedi, "ölümden korkmuyorum. Ama daha ölmek istemiyorum." Başını çevirip sigarasından derin bir nefes çekti ve kumsala, alçak dalgalara bakarak dumanı öfkeyle suya doğru üfledi.

Doğru söylüyordu, hiçbir şeyden korkmazdı ama ölmeden önce görmek istediği, yaşamak istediği bir şeyler daha vardı. Kuşkusuz ölümle yüz yüze olan herkes öyle hisseder ama artık Duvar yıkıldığına göre Sovyetler Birliği'nin çöküşünü gerçekten görmek isterdi. Onun ve onu takip edecek şeylerin bir parçası olmak, Gorbaçov'un zafer kazandığını ya da geri adım atıp biraz fazla ileri git-

tiğini söylediğini görmek isterdi; bütün bunları yaşayamazsa gözü açık gidecekti. Ben de bütün bunları görmek istiyordum ve muhtemelen görecektim ama ben onun aksine ölmekten korkuyordum. Ölmek değil, onu pek idrak edemiyordum, hiç olmak anlaşılması imkânsız bir şeydi, yani aslında korkulacak bir şey değildi ama *ölmenin* kendisini idrak edebiliyordum, hep korktuğun şeyin *şimdi* başına geldiğinden kesinlikle emin olduğun *ânı*, hep olmayı *istediğin* kişi olma şansını ebediyen kaybettiğini, şu anda her kimsen çevrendekilerin seni hep öyle hatırlayacağını aniden anladığın ânı tahayyül edebiliyordum. İnsanın boğazını bir şey sıkar gibi olurdu herhalde, bir kapı açılıp da oradan nurlar saçılır gibi olmazdı ya da hep tanıdığın ve hoşlandığın, hatta sevdiğin bir kadın ya da erkek o kapıdan uzanıp da seni dinleneceğin, huzur bulacağın bir yere, bir sonsuzluktan ötekine tatlı tatlı çağırıyor gibi olmazdı.

"Geri dönelim mi?" dedim.

"Ben biraz daha kalacağım. Sen git," dedi, "ben birazdan gelirim."

"Emin misin?" dedim.

"Tabii eminim," dedi ama gitmemin yanlış olacağını hissettim ve kaldım.

"Hadi yallah," deyince ister istemez gitmek zorunda kaldım.

"Peki," dedim.

Sırtımı rüzgâra verip limana ve otele doğru yürümeye başladım. Kumdaki patikada biraz ilerledikten sonra durup geri döndüm ve annemi hâlâ orada suyun öte yanındaki kasabaya bakarken gördüm. Patikadan ayrılıp kum tepelerinin arasına girdim, gerçi çocukken bunlar benim için kum tepesi olsa bile şu anda pek öyle denemezdi. Üzerini ot bürümüş, karmaşık bir ağ şeklinde kumu tutan tümseklerdi sadece ve en büyük tümseğin arkasında rüzgârın kumsaldaki gibi ulumadığı bir kuytuluk vardı, hem orası kadar soğuk da değildi. Ellerimi kaldırıp kulaklarımı iyice ovaladım.

Sırtımı tümseğe dayayıp oturdum. Kafamı ceketime gömdüm, ceketimin yenlerini ellerimin üzerine çektim ve bacaklarımı kollarımla sarıp başımı dizlerimin üzerine dayadım.

Bir müddet öyle durduktan sonra emekleyerek kum tümseğinin kenarına gittim ve kumsala baktım. Annem hâlâ denize bakıyordu. Rüzgâr iyice hızlanmış bir dalganın tepesindeki köpüğü ötekine savuruyordu. Acayip bir görüntüydü. Geriye dönüp önceki gibi oturdum. Kuma baktım. Bakacak fazla bir şey yoktu. Otuz yedi yaşındayım, diye düşündüm. Duvar yıkıldı. Ben buradayım. En azından on beş dakika olduğunu umduğum bir sürenin sonunda yine emekleyerek tepeciğin kenarından kumsala baktım. Annem dizlerinin üzerindeydi bu sefer. Tuhaf görünüyordu.

Bir-iki dakika durup kalkacak mı diye bekledim ama kalkmadı. Geriye emekleyip tepeye dayandım ve gözlerimi sıkıca yumarak konsantre olmaya çalıştım. Çok önemli, çok özel bir şey arıyordum ama ne kadar çabalarsam çabalayayım bulamadım. Kurumuş sahil otlarından bir tutam koparıp ağzıma tıktım ve çiğnemeye başladım. Serttiler, dilimi kestiler ama biraz daha aldım, bir avuç dolusunu ağzıma attım ve annemin ayağa kalkıp bana gelmesini beklerken çiğnedim, çiğnedim.

—

PER PETTERSON
LANET OLSUN ZAMAN NEHRİNE

roman

Lanet Olsun Zaman Nehrine, Norveçli yazar Per Petterson'un son romanı. Hayatta aradığını bulamamış veya bulduğunu kaybetmiş, dünya üzerindeki yerini sağlamlaştıramamış, hep tereddüt eden, hep bocalayan bir adamın, Arvid Jansen'in hikâyesini kendi anlatımından öğreniyoruz bu romanda. Arvid geçmişi parça parça hatırlarken, hayatı yavaş yavaş belirginleşiyor: ihtiyaç duyduğu sevgi ve ilgiden mahrum kaldığı çocukluğu, idealleri uğruna üniversiteyi bırakıp bir fabrikada işçi olarak çalıştığı ve hep aradığı sığınağı aşkta bulduğu gençliği, boşanmanın eşiğinde olduğu ve annesinin mide kanserine yakalandığını öğrendiği buhranlı yetişkinlik yılları.

Arvid'in hikâyesi her şeyden önce, duyguların bastırıldığı ve ilişkilerin mesafeli olduğu bir ortamda içindeki yoğun duyguları ifade etmeye, mesafeleri aşmaya çalışan bir adamın yaşadığı hüsranın hikâyesi.

Tıpkı yarattığı karakterler gibi, Petterson da açıkça söylediğinden çok daha fazlasını anlatıyor bu romanda. Boşluk, varlığıyla gösteriyor yokluğu. Yakın insan temasının varlığıyla yokluğu arasındaki farkın büyüklüğünü görüyoruz, bir hayatın nasıl bu temelde şekillendiğini.

B01137
ACH
37 ACH

Metis Edebiyat | Roman
ISBN-13: 978-975-342-853-8

Metis Yayınları